

ҚАЗАҚСТАННЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІ ЖӨНІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ БАЯНДАМА

ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ДАМУ

Мазмұны

ТУЙІНДЕМЕ	3
I. ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ	4
II. ӨНДІРІСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ	30
III. ЦИФРЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ	42
IV. КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ	74
ҚОРЫТЫНДЫ	98

ТУЙІНДЕМЕ

Инфрақұрылым – бұл адамдардың күнделікті өмірі құрылатын іргетас. Бұл іргетастың беріктігі мен сенімділігі экономиканың үздіксіз жұмыс істеуі үшін, сондай-ақ адамдардың өмірі үшін қолайлы жағдайлар жасауға мүмкіндік береді.

Қызмет салаларына байланысты әртүрлі инфрақұрылым түрлері бөлінеді.

Осы ұлттық баяндама шеңберінде инфрақұрылымдық даму 6 халықаралық рейтингтегі индикаторлар призмасы арқылы қаралды: жаһандық бәсекеге қабілеттілік IMD, әлеуметтік прогресс, азық-түлік қауіпсіздігі, жаһандық инновациялық индекс, логистиканың тиімділігі, экологиялық тиімділік.

Осы халықаралық рейтингтердің нәтижелері негізінде сараптамалық бағалау әдісімен белгілі бір инфрақұрылымның жай-күйін көрсететін индикаторлардың тізбесі айқындалды.

Барлық индикаторларды жүйелеу инфрақұрылымның 4 түрін бөлуге мүмкіндік берді: әлеуметтік, өндірістік, цифрлық және көліктік.

Әлеуметтік инфрақұрылым шеңберінде білім беру және денсаулық сақтау (қолжетімділік), қоршаған орта, тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылым салаларындағы көрсеткіштер талданды.

Өндірістік инфрақұрылым өсімдік шаруашылығындағы фермерлік инфрақұрылымның (астық қоймалары, егістік жерлер, ирригациялық инфрақұрылым) және энергия ресурстарының (ішкі энергия өндірісінің көлемі, энергия ресурстарының инфрақұрылымы) көрсеткіштері арқылы бағаланады.

Цифрлық инфрақұрылым АКТ-ға, байланыс құралдарына, киберкеңістіктегі қауіпсіздікке, сондай-ақ инвестицияларға қол жеткізуді сипаттайтын көрсеткіштер арқылы қарастырылады.

Көлік инфрақұрылымын талдау жол инфрақұрылымы, әуе, порт және теміржол инфрақұрылымдары, логистика көрсеткіштеріне негізделген.

Инфрақұрылым түрлерінің әрқайсысында Қазақстан басқа елдермен салыстырғанда бәсекелестік, орта және әлсіз позицияларды иеленетін индикаторлар айқындалған. Барлығы халықаралық рейтингтердің 54 индикаторы талдауға жатады.

I. ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ

Әлеуметтік инфрақұрылым – халықтың қалыпты тыныс-тіршілігін функционалдық қамтамасыз ететін салалар мен кәсіпорындар жиынтығы.

Әлеуметтік инфрақұрылымның негізгі компоненттеріне тұрғын үй және коммуналдық шаруашылық, денсаулық сақтау, дене шынықтыру және спорт, қоғамдық тамақтану, тұрмыстық қызмет көрсету, білім беру жүйесі, мәдениет және демалыс мекемелері және т. б. жатады.

1.1 Денсаулық сақтау

Денсаулық сақтау инфрақұрылымын бағалау мақсатында халықаралық рейтингтерде Денсаулық сақтау инфрақұрылымының қоғамның қажеттіліктеріне сәйкестігі, сондай-ақ сапалы медицинаның қолжетімділігі бойынша көрсеткіштер қаралды, бұл тиісті инфрақұрылымның болуының нәтижесі болып табылады. Осы көрсеткіштер бойынша Қазақстан орта позицияны иеленеді.

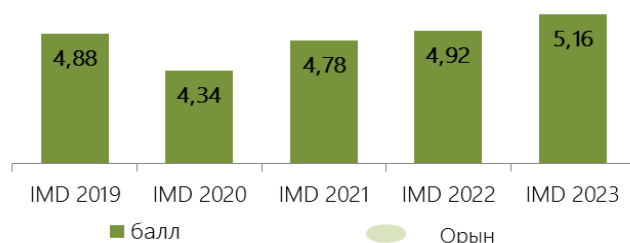
Орташа позициялар

▪ «Денсаулық сақтау инфрақұрылымы қоғамдардың қажеттіліктеріне сәйкес келмейді /сәйкес келмейді» көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік көрсеткіші шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш елдің бизнес құрылымдарының өкілдері арасындағы сауалнама нәтижелері негізінде есептеледі. Респонденттер Денсаулық сақтау инфрақұрылымының қоғам қажеттіліктеріне қаншалықты сәйкес келмейтінін / сәйкес келмейтінін 1-ден 6-ға дейін бағалауы керек. Әрі қарай, сауалнама нәтижелері 10 балдық шкалаға аударылады.

Қазақстан 2020 жылғы рейтингтегі мәнінің және тиісінше позициясының күрт нашарлауынан кейін біртіндеп жақсарғанын көрсетеді. Дегенмен, елдің 2023 жылғы рейтингтегі позициясы (43-орын) 2018 жылғы рейтингпен салыстырғанда 3 тармаққа нашарлады.

Дереккөз: IMD деректері 2019-2023

«Денсаулық сақтау инфрақұрылымы қоғамдардың қажеттіліктеріне сәйкес келмейді / сәйкес келеді» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

«Денсаулық сақтау инфрақұрылымы қоғам қажеттіліктеріне сәйкес келмейді / сәйкес келмейді» көрсеткіші бойынша көшбасшылар мен аутсайдерлер

Елдер	Мән	Орын
Швейцария	8,59	1
Тайвань	8,58	2
Катар	8,24	3
Моңғолия	2,18	62
Перу	1,97	63
Венесуэла	1,33	64

Дереккөз: IMD деректері IMD 2023

Респонденттердің денсаулық сақтау инфрақұрылымына төмен қанағаттануы Денсаулық сақтау объектілерінің жеткіліксіз санымен және олардың, әсіресе шалғайдағы елді мекендерде тозуымен, медициналық техникамен жеткіліксіз жарақтандырылуымен, ауылдық аудандарда интернеттің төмен қолжетімділігімен, өңірлерде инновациялық технологиялар мен жоғары технологиялық медициналық қызметтердің әлсіз трансферт болуымен байланысты.

49,3% денсаулық сақтау объектілерінің тозуы

49,1% медициналық құрылғылардың тозуы

83,5% лабораториялық құралдардың тозуы

Дереккөз: ҚРДСМ деректері

Денсаулық сақтау инфрақұрылымының тозуы

Денсаулық сақтаудағы Инфрақұрылым проблемаларын шешу үшін ҮБК құжаттарында Денсаулық сақтау объектілерін салу, тозуды азайту және жаңа технологияларды енгізу бойынша көрсеткіштер мен шаралар көзделген.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының денсаулық сақтауды дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Енгізілген жаңа технологиялардың жалпы санынан бейімделген шетелдік технологиялардың үлесі	2026 жылы 20%
Қазақстан Республикасының денсаулық сақтауды дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Медициналық ұйымдар ғимараттарының тозу деңгейін төмендету	2026 жылы 44,5 % дейін
«Салауатты ұлт» әрбір азамат үшін сапалы және қолжетімді денсаулық сақтау» ұлттық жобасы	Медициналық көмек көрсетудің әлемдік стандарттарына сәйкес келетін жаңа және жаңғыртылған Денсаулық сақтау объектілерінің жыл сайынғы саны	2025 жылы 24
«Ауылдық денсаулық сақтауды жаңғырту» пилоттық ұлттық жобасы	МСАК объектілерін пайдалануға беру	2023-2024 жж. 655 объект
«Ауылдық денсаулық сақтауды жаңғырту» пилоттық ұлттық жобасы	Жаңғыртылған КОАА пайдалануға беру	2024-2025 жж. 32 КОАА

Денсаулық сақтау инфрақұрылымының дамымауы, өз кезегінде, сапалы медициналық көмекке қол жетімділіктің төмен деңгейіне әкелді.

- **«Сапалы медициналық көмекке тең қолжетімділік»** көрсеткіші әлеуметтік прогресс индексі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Ел сарапшыларының жиынтық бағасы: «Ересек азаматтар ретінде өздерінің негізгі саяси құқықтарын жүзеге асыра алатындай жоғары сапалы, негізгі медициналық көмекке қаншалықты кепілдік

беріледі?» 0-ден 4-ке дейінгі шкала бойынша өлшенеді.

Дереккөз: «Демократия түрлері» жобасы (V-Dem)

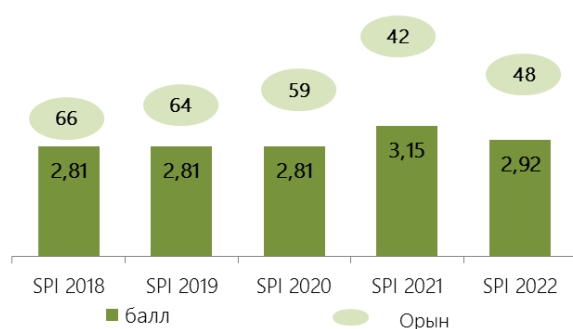
SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2021

Сапалы медициналық қызмет көрсетуге тең қолжетімділік бойынша Қазақстан 2,92 балл мәнімен 169 ел арасында 48-орынға ие болды. Соңғы бес жылдағы ел позициясының ең үлкен өсуі 2021 жылғы рейтингте тіркелді – 3,15 балл мәнімен 42 орын.

Сапалы медициналық көмекке қол жетімділігі жоғары 3 елдің қатарына Сингапур, Норвегия және Чехия кіреді.

Рейтингтің аутсайдерлері – Бангладеш, Йемен және Оңтүстік Судан.

Қазақстан ЕАЭО – ның барлық елдерінен озып тұр: Беларусь – 53 орын, Армения – 55 орын, Ресей – 72, Қырғызстан – 97 орын.

Дереккөз: SPI деректері 2018-2022

«Сапалы медициналық қызмет көрсетуге тең қолжетімділік» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

«Сапалы медициналық қызметке тең қолжетімділік» көрсеткіші бойынша көшбасшылар

Елдер	Мән	Орын
Сингапур	3,90	1
Норвегия	3,89	2
Чехия	3,88	3
Жапония	3,86	4
Дания	3,84	5
Швейцария	3,84	5

Дереккөз: SPI деректері 2022

ҚР СЖЖРА ҰСБ жүргізген «Халықтың өмір сүру сапасы» зерттеуі де халықтың медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне төмен қанағаттанушылығын көрсетеді.

Мәселен, мемлекеттік медициналық қызметтердің сапасына толық қанағаттанған халықтың үлесі 39,9% – 4, жекеменшік – 48,7%-ды құрайды. Мемлекеттік медициналық қызметтердің қолжетімділігіне толық қанағаттанған халықтың үлесі 44,5%, жекеменшік – 45,6% -ды құрайды.

Бұл ретте денсаулық сақтау қызметтерінің қолжетімсіздігінің себептері ретінде респонденттердің 28,7%-ы денсаулық сақтау мекемелерінде үлкен кезектерді, сондай-ақ 2%-ы мекемелердің орналасу қашықтығын атап өтті, бұл инфрақұрылымның жетіспеушілігімен байланысты проблемалардың бар екендігін көрсетеді.

Осыған байланысты МЖЖ-де түпкі мақсаты халыққа қолжетімді және сапалы денсаулық сақтауды қамтамасыз ету болып табылатын құжаттар іске асырылуда. Өз кезегінде, денсаулық сақтау саласындағы құжаттардың көрсеткіштеріне қол жеткізу сапалы медициналық қызметке тең қолжетімділікті қамтамасыз етудегі Қазақстанның ұстанымын жақсартуға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, құжаттарда халықтың медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне қанағаттану деңгейін өлшейтін көрсеткіш көрсетілген.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Медициналық мекемелер ұсынатын медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне халықтың қанағаттану деңгейі	2025 жылы 80%
Қазақстан Республикасының денсаулық сақтауды дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Медициналық мекемелер ұсынатын медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне халықтың қанағаттану деңгейі	2026 жылы 81%
«Салауатты ұлт» әрбір азамат үшін сапалы және қолжетімді денсаулық сақтау» ұлттық жобасы	Халықтың медициналық қызметтер сапасына қанағаттану деңгейін арттыру	2025 жылы 80%

1.2 Білім беру

Білім беру саласы шеңберінде сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету көрсеткіші қаралды, өйткені тиісті білім беру инфрақұрылымының болуы қолжетімді және сапалы білім алу мүмкіндігіне кепілдік беретін басты шарттардың бірі болып табылады.

Орташа позиция

- **«Сапалы білімге тең қолжетімділік»** көрсеткіші әлеуметтік прогресс индексі (бұдан әрі – SPI) шеңберінде қаралады.

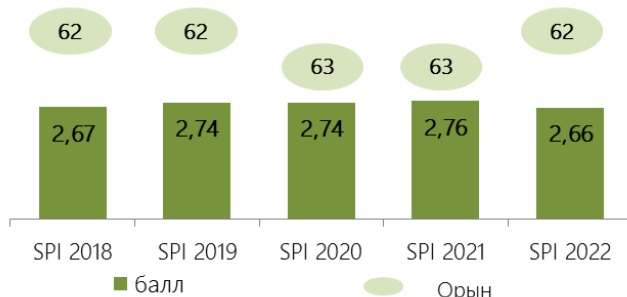
Әдістеме

Ел сарапшыларының жиынтық бағасы: «Ересек азаматтар ретінде өздерінің негізгі құқықтарын жүзеге асыра алатындай жоғары сапалы базалық білімге қаншалықты кепілдік беріледі?» 0-ден 4-ке дейінгі шкала бойынша өлшенеді.

Дереккөз: «Демократия түрлері» жобасы (V-Dem)
SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2021

Рейтинг деректеріне сәйкес Қазақстанда сапалы білімнің қолжетімділігіне қатысты сарапшылардың бағалауы жақсартуларды көрсетпейді, осыған байланысты елдің ұстанымы 2018 жылғы рейтинг деңгейінде қалды.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Беларусьтен (53 орын) және Армениядан (60 орын), Ресейден (68 орын) және Қырғызстаннан (85 орын) озып тұр.

Дереккөз: SPI деректері 2018-2022

«Сапалы білімге тең қолжетімділік» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

«Сапалы білімге тең қолжетімділік» көрсеткіші бойынша көшбасшылар

Елдер	Мән	Орын
Норвегия	3,92	1
Жапония	3,92	2
Исландия	3,91	3
Швейцария	3,88	4
Мальта	3,86	5

Дереккөз: SPI деректері 2022

ҚР СЖЖРА ҰСБ 2023 жылы өткізген «Халықтың өмір сүру сапасы» зерттеуінің нәтижелері де халықтың барлық деңгейдегі білім сапасына қанағаттанбауын көрсетеді.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Респонденттердің қанағаттануы білім беру саласындағы қызметтердің сапасы

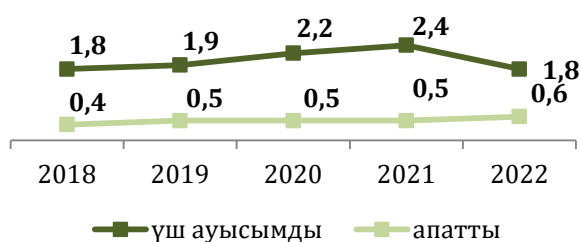
Бұл өз кезегінде білім беру жүйесінің әлсіз инфрақұрылымдық қамтамасыз етілуіне байланысты.

Мектепке дейінгі білім беруде халық тығыз орналасқан жерлерде және көші-қон ағыны мен туу деңгейі жоғары өңірлерде мектепке дейінгі ұйымдардың жеткіліксіздігі байқалады.

Орта білім беруде ауылдық жерлердегі мектептердің ақпараттық-технологиялық, материалдық инфрақұрылымының әлсіз дамуын атап өткен жөн, бұл ауыл оқушыларының қала оқушыларымен салыстырғанда мүмкіндіктерін шектейді.

Сонымен қатар, жылдан жылға апатты және үш ауысымды мектептер мәселесі шешілмейді. Алматы облысында үш ауысымды мектептердің үлесі 11%, Маңғыстау облысында – 9% құрайды. Апатты мектептердің ең көп үлесі Батыс Қазақстан облысында байқалды – 2,1%.

Орта білім беру ұйымдарында оқу кабинеттерін заманауи жабдықтармен жарақтандыру баяу қарқынмен іске асырылуда.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Үш ауысымды және апатты мектептердің үлесі

Қазақстан – 10%
Абай – 13,4%
ШҚО – 13,3%
Астана – 6,7%
Маңғыстау – 6,7%

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Мектептердегі заманауи жабдықтармен жабдықталған оқу кабинеттерінің үлесі

ТЖКБ мен жоғары оқу орындарында негізгі проблемалар материалдық-техникалық қамтамасыз етудің әлсіздігі және зертханалық базаның жеткіліксіз дамуы

болып табылады. Сонымен қатар, қаладан тыс студенттердің жатақханалардағы орындармен нашар қамтамасыз етілуі байқалады.

Сонымен қатар, білім беру ұйымдарының инфрақұрылымы мен білім беру ортасы ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың қажеттіліктерін толық қанағаттандырмайды.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Білім беру ұйымдарының үлесі, оқушылар үшін тең жағдай және кедергісіз қол жеткізу ерекше білім беру қажеттіліктері бар

МЖЖ құжаттары шеңберінде сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету бойынша көрсеткіш көзделмеген. Осыған қарамастан, ҚР – ның 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарын, мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамаларын және жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамаларын, сондай-ақ «Білімді ұлт» және «Жайлы мектеп» ұлттық жобаларын тиімді іске асыру білім берудің қолжетімділігі мен сапасын қамтамасыз етеді елде.

1.3 Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылым

Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылым саласында халықаралық рейтингтерде тұрғын үйге, ауыз суға, санитарияға, электрмен жабдықтауға, сондай-ақ сарқынды суларды тазартуға қолжетімділікті қамтамасыз ету бойынша көрсеткіштер қаралды.

Бәсекелестік позициялар

- Электр энергиясының қолжетімділігі әлеуметтік прогресс индексі (бұдан әрі – SPI) және Азық-түлік қауіпсіздігі индексі (бұдан әрі – FSI) шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Әлеуметтік прогресс индексі бойынша электр қуатына қол жетімді халықтың пайызы есептеледі.

Дереккөз: SE4ALL Global Tracking Framework

SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2020

Азық-түлік қауіпсіздігі индексі барлық салаларда электр қуатына қол жеткізе алатын халықтың пайызын есептейді.

Дереккөз: Біріккен Ұлттар

FSI деректерінің бастапқы коды 2022: 2020

«Электрмен жабдықтаудың қолжетімділігі» SPI көрсеткіші бойынша Қазақстан 88 елмен қатар 1-орынды иеленеді, онда халықтың электр қуатына толық қолжетімділігі қамтамасыз етілген.

«Азық-түлікті қауіпсіз сақтау мүмкіндігі, барлық облыстарда электр қуатына қол жеткізе алатын халықтың %-ы» FSI көрсеткіші аясында ел 61 Елмен бірге 1-ші орында.

ЭЫДҰ мен БЭЖ елдері арасында Қазақстан Қырғызстаннан (99,98%), Мексикадан (99,4%) және Коста-Рикадан (99,9%) озып тұр. Екі рейтингтің аутсайдерлері-электр энергиясының қол жетімділігі төмен Африка елдері.

Аутсайдер-елдер SPI

Орын	Ел	Мән
165	ОАР	15,5
166	Малави	14,9
167	Бурунди	11,7
168	Чад	11,1
169	Оңтүстік Судан	7,2

Дереккөз: SPI 2022 деректері

Аутсайдер-елдер FSI

Орын	Ел	Мән
109	Конго	14,6
110	Буркина-Фасо	14,5
111	Малави	10,1
112	Бурунди	6,8
113	Чад	6,1

Дереккөз: FSI 2022 деректері

Елімізде электр энергиясын өндіруді 204 электр станциясы жүзеге асырады, оның ішінде 74 – дәстүрлі, 130 – ЖЭК (2023 жылғы 1 қаңтардағы деректер).

2022 жылы Қазақстан бойынша электр энергиясын өндіру 112 865,9 млн кВт/сағ құрады, бұл ретте көмір негізгі отын болып табылады (көмір станцияларының үлесі – 66,7 %, газ станцияларының үлесі – 21,5 %, ГЭС – 7,3 %, ЖЭК – 4,5 %). Электр энергиясын тұтыну 112 944,6 млн кВт/сағ құрады, оның 78,7 млн кВт/сағ көршілес мемлекеттерден электр энергиясын импорттау есебінен жабылды.

Электр энергиясы мен қуатының болжамды тапшылығына, сондай-ақ энергетикалық активтердің тозуының жоғары деңгейіне байланысты ҮБК құжаттары шеңберінде экономика мен халықтың электр энергиясына қажеттілігін толық жабу бойынша күтілетін нәтижелер жоспарланған.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының Электр энергетикасы саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Экономика мен халықтың электр энергиясына деген қажеттілігін жабу	2023-2029 жж.100%
Қазақстан Республикасының отын-энергетика кешенін дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Экономика мен халықтың электр энергиясына деген қажеттілігін жабу	2023-2029 жж.100%

Орташа позициялар

- «Тұрғын үйдің қолжетімділігіне қанағаттанбау» көрсеткіші әлеуметтік прогресс индексі (бұдан әрі – SPI) шеңберінде қаралады.

Әдістеме

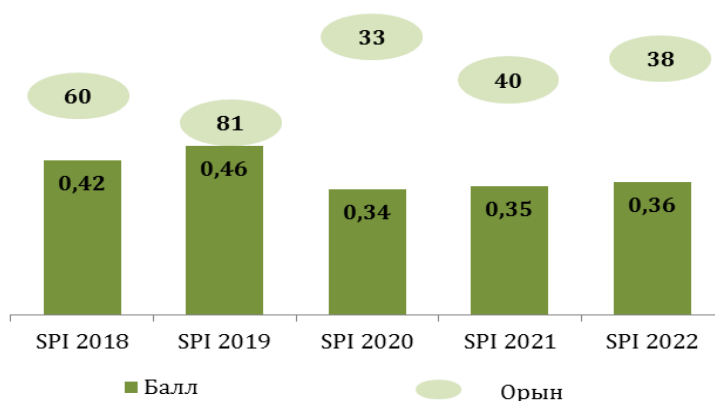
Бұл көрсеткіш сауалнама болып табылады және оны Гэллуп институты – американдық қоғамдық пікір институты жүргізеді. Сауалнама респонденттердің пікірін «Сіз тұратын қалада немесе ауданда жақсы, қолжетімді баспанаға қанағаттанасыз ба немесе қанағаттанбайсыз ба?». Сұраққа жауаптар 0-ден 1-ге дейін, мұндағы 0=төмен қанағаттанбау, 1=жоғары қанағаттанбау.

Дереккөз: Gallup World Poll

SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2021

Ескерту: 150 елдің рейтингінде, өйткені 19 ел бойынша деректер жоқ.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақсыз динамиканы көрсетеді. 2018-2019 жылдары ел ең бәсекеге қабілетті емес позицияны иеленді – 2/3 елдің қатарында болды. 2020 жылы көрсеткіштің айтарлықтай жақсаруына байланысты позицияның 48 пунктке күрт өсуі байқалды. 2021 жылы 7 позицияға – 40 орынға дейін төмендегеннен кейін, 2022 жылы Қазақстан өз позициясын 150 елдің ішінде 38 орынға дейін 2 пунктке жақсартты.

Дереккөз: SPI 2018-2022 деректері

«Тұрғын үйдің қолжетімділігіне қанағаттанбау» көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Тұрғын үйге қол жетімділіктің төмен қанағаттанбауы байқалған жетекші орындарда Тайланд, Вьетнам, Тәжікстан, БАӘ, Жапония және Лаос бар.

Аутсайдер елдер-Оңтүстік Судан, Иран, Венесуэла, Тунис, Орталық Африка Республикасы және Гаити, онда респонденттер тұрғын үйдің қолжетімділігіне қанағаттанбайды.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Таиланд	0,11
2	Вьетнам	0,13
3	Тәжікстан	0,14
4	БАӘ	0,17
5	Жапония	0,17
	Лаос	0,17

Дереккөз: SPI 2022 деректері

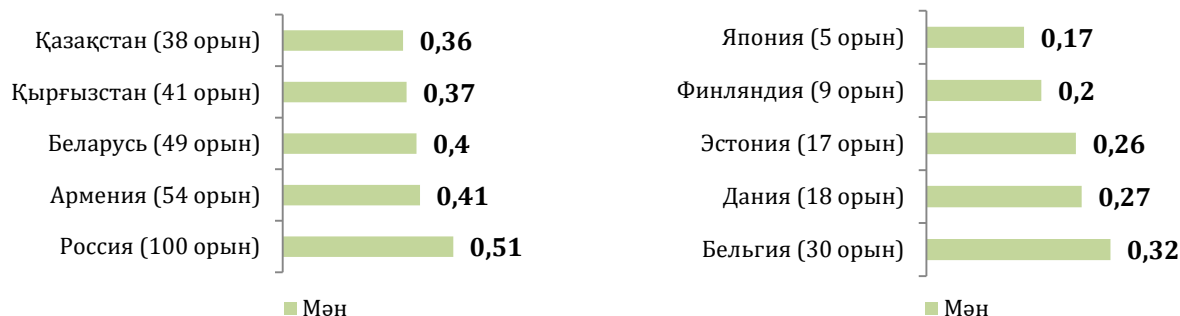
Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
149	Оңтүстік Судан	0,76
	Иран	0,76
148	Венесуэла	0,73
147	Тунис	0,71
146	ОАР	0,70
145	Гаити	0,69

Дереккөз: SPI 2022 деректері

Айта кету керек, Қазақстан осы көрсеткіш бойынша ЕАЭО-ның барлық елдерінен озып келеді. Сонымен қатар, Ресей 2022 жылғы рейтингтегі ең нашар нәтижені көрсетті-100 орын.

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Жапония, Финляндия, Эстония, Дания Бельгиядан басқа барлық елдерден озып тұр.

Дереккөз: SPI 2022 деректері

«Тұрғын үйдің қолжетімділігіне қанағаттанбау» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің ұстанымы

Дереккөз: SPI 2022 деректері

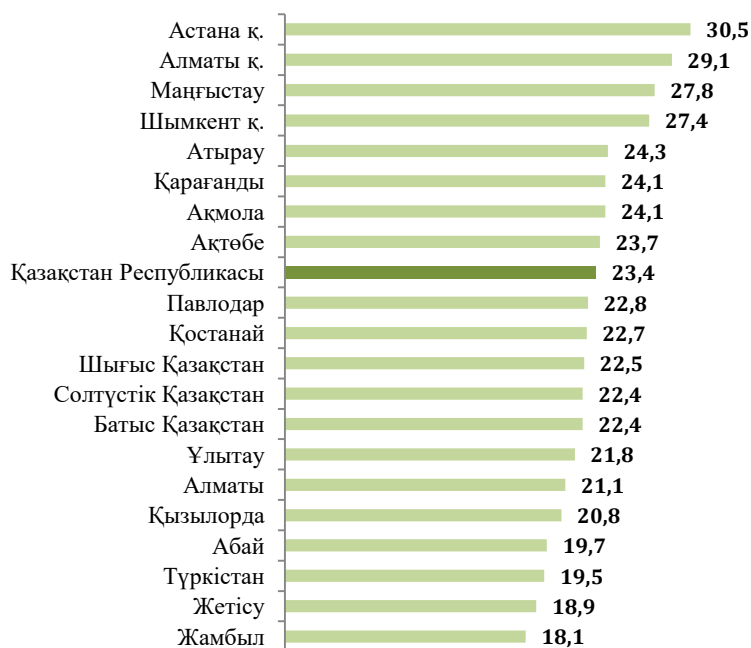
ЭЫДҰ елдерінің «Тұрғын үйдің қолжетімділігіне қанағаттанбау» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озық тұрған ұстанымы

Респонденттердің тұрғын үйге қол жетімділігі тұрғысынан салыстырмалы түрде жоғары бағасына қарамастан, елдегі тұрғын үймен қамтамасыз ету төмен деңгейде қалып отыр. Қазақстанда бұл көрсеткіш 2022 жылдың қорытындысы бойынша бір тұрғынға 25,8 шаршы метрді құрады.

БҰҰ стандарттары

БҰҰ-ның халықаралық стандарттарына сәйкес бір адамға келетін тұрғын үйдің жалпы ауданының талап етілетін нормасы 30 шаршы метрді құрауы тиіс.

Сонымен қатар, еліміздің 20 өңірінің 12-сінде тұрғын үймен қамтамасыз ету көрсеткіші орташа республикалық мәннен төмен. Жамбыл, Жетісу және Түркістан облыстарының тұрғындары тұрғын үймен аз қамтылған.

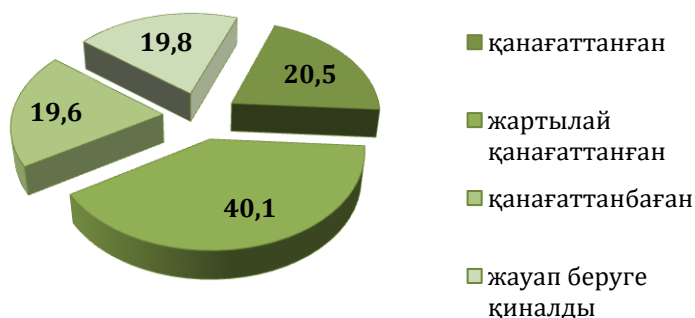

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Бір тұрғынға тұрғын үймен қамтамасыз ету, ш. м.

Бұл ретте тұрғын үймен қамтамасыз ету көрсеткіші орташа болып табылатынын және тұрғын үй қорын халық арасында бөлудің біркелкілігін көрсетпейтінін атап өткен жөн. Көптеген қазақстандықтар үшін жоғары пайыздық мөлшерлеме, халықтың төлем қабілеттілігінің төмен деңгейі, сондай-ақ халықтың нақты табысының өсуінің болмауы салдарынан ипотекалық бағдарламалар арқылы тұрғын үй жағдайларын жақсартуда халықтың қаржылық мүмкіндіктерінің шектелуіне байланысты тұрғын үй әлі де қолжетімсіз болып қалуда.

Бұдан басқа, СЖЖРА ҰСБ жүргізген зерттеу қорытындысы бойынша халықтың тек 20,5%-ы тұрғын үйді өз бетінше сатып алу мүмкіндігіне қанағаттанған.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Халықтың тұрғын үйді өз бетінше сатып алу мүмкіндігіне қанағаттануы

Халықты тұрғын үймен қамтамасыз ету проблемаларын шешу үшін ҮБК құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Алайда, қарастырылып отырған көрсеткіш сауалнама болып табылатындығын ескере отырып, бұл көрсеткіш құжаттарда көрсетілмеген. Дегенмен, құжаттарда қол жеткізу сауалнама нәтижелерін жақсарту алатын көрсеткіштер қарастырылған.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Халықтың жан басына шаққандағы орташа табысының орташа құнына қатынасы 1 ш. м. (жаңа тұрғын үй (көппәтерлі үйлердегі пәтер) сату)	2025 жылы 0,44
Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Тұрғын үйдің қолжетімділігі (халықтың жан басына шаққандағы орташа табысының орташа құнына қатынасы 1 ш. м. (жаңа тұрғын үйді сату (көппәтерлі үйлердегі пәтерлер)	2030 жылы 0,53
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Пайдалануға берілген тұрғын үйлердің жалпы ауданы	2025 жылы 25 млн шаршы метр 2025 жылы 236,7 мың пәтер

Судың қол жетімділігі бірнеше халықаралық рейтингтерде қарастырылады.

- Азық – түлік қауіпсіздігі индексі (бұдан әрі – FSI) шеңберінде **«Ауыз суға қол жеткізу»** көрсеткіші, Әлеуметтік прогресс индексі (бұдан әрі – SPI) шеңберінде **«Жақсартылған су көзіне қол жеткізу»** көрсеткіші пайдаланылады.

Әдістеме

Азық-түлік қауіпсіздігі индексі шеңберінде Қауіпсіз сумен жабдықтау қызметтерін пайдаланатын адамдардың үлесі айқындалады.

Дереккөз: World Bank

FSI деректерінің бастапқы коды 2022: 2020

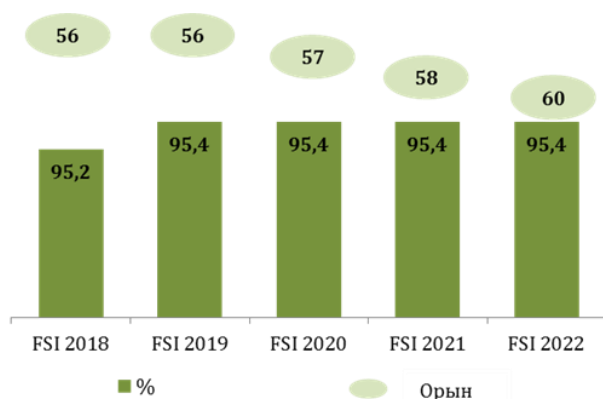
Әлеуметтік прогресс индексі шеңберінде бірлескен мониторинг бағдарламасымен айқындалғандай жақсартылған су көздеріне қол жеткізе алатын халықтың үлесі айқындалады (0-ден (төмен) 1-ге (жоғары) дейінгі коэффициент беріледі). «Жақсартылған» көздер үйге немесе учаскеге су құбырының, қоғамдық бұрылыстардың немесе су төгетін құбырлардың, ұңғымалардың немесе құбырлы ұңғымалардың, қорғалған ұңғымалардың, қорғалған бұлақтардың және жаңбыр суының болуын білдіреді.

Дереккөз: Денсаулық сақтау және бағалау институты

SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2019

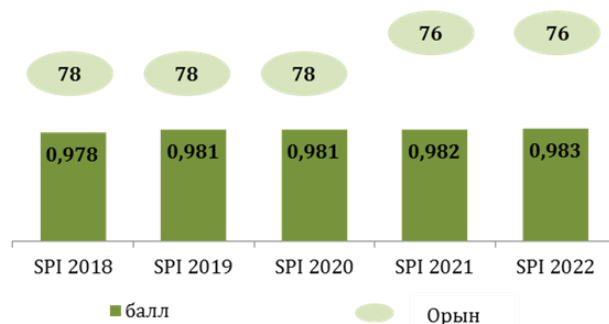
FSI рейтингіне сәйкес ауыз судың базалық қызметтеріне қол жеткізе алатын Қазақстан халқының үлесі 2022 жылғы рейтингке сәйкес 95,4% құрады, 2018 жылғы рейтингпен салыстырғанда 0,2 п.т. жақсарды (2016 жылғы деректер). Көрсеткіштің шамалы жақсарғанына қарамастан, елдің соңғы бес жылдағы ұстанымы төмендегенін көрсетеді және 2022 жылғы рейтингте ел 113 елдің ішінде 60-орынға ие болды.

SPI рейтингінде Қазақстан соңғы бес жылда жақсартылған су көздеріне қолжетімділік бойынша позицияның айтарлықтай өзгеруін көрсетпейді және 169 ел арасында 76-78 орын алады. 2022 жылғы рейтингте Қазақстанның позициясы 2021 жылғы деңгейде қалып, 2018 жылмен салыстырғанда 2 тармаққа көтерілді.

Дереккөз: FSI 2018-2022 деректері

«Ауыз суға қол жеткізу» FSI көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Дереккөз: SPI 2018-2022 деректері

«Жақсартылған су көзіне қол жеткізу» SPI көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Негізгі ауыз сумен толық 100 пайыз қамтамасыз ету FSI рейтингінің 24 елінде (Австралия, Австрия, Бахрейн, Бельгия, Чили және т.б.) атап өтілді.

Эфиопияда (49,6%), Буркина-Фасода (47,2%), Нигерде (46,9%), Чадта (46,2%) және Конгода (46%) негізгі ауыз судың төмен болуы байқалады.

ЕАЭО елдері арасында FSI рейтингісіне Беларусь (56 орын) және Ресей (52 орын) қатысады, олардан Қазақстан базалық ауыз судың қолжетімділігі бойынша артта қалып отыр.

Жақсартылған су көздерінің қолжетімділігі бойынша GPI рейтингінде Қытай, Бахрейн, Иран, Бутан және Сауд Арабиясы көшбасшылар болып табылады. Көшбасшыларда сумен жабдықтаудың жақсартылған көздеріне қол жеткізе алатын халықтың үлесі 99,9%, ал Қазақстанда 97,7% құрайды.

Дереккөз: FSI 2022 деректері

«Ауыз суға қол жеткізу» FSI көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәні

Сумен жабдықтаудың жақсартылған көздеріне қол жеткізу бойынша Қазақстаннан артта қалған ЭЫДҰ және ЕАЭО елдері

Елдер	Мән	Орын
Чили	97,6%	77
Италия	97,6%	78
Колумбия	97,6%	79
Армения	94,7%	95
Түркия	92,5%	99
Қырғызстан	86,2%	112

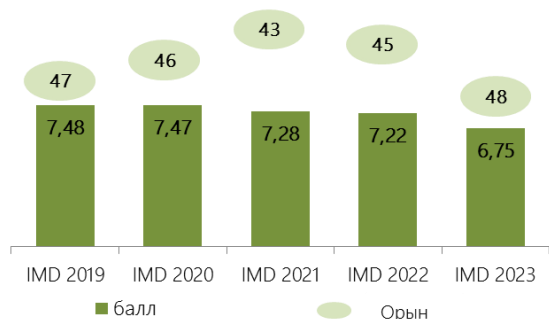
Дереккөз: SPI 2022 деректері

▪ Суға қолжетімділіктің жеткіліксіздігі IMD (бұдан әрі – IMD) Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінің көрсеткіші шеңберінде **«Суға қолжетімділік барабар қамтамасыз етілмеген / басқарылатын болып табылады»** сауалнама деректерімен расталады.

Осылайша, респонденттер судың қолжетімділігі мен басқару тиімділігін 6,75 баллға бағалады (10-нан), нәтижесінде Қазақстан 64 ел арасында 48-орынға ие болды. Соңғы бес жылда халықтың суға қол жеткізуді қамтамасыз ету мен реттеуге

қанағаттануы төмендеуде, тиісінше, соңғы екі жылда елдің позициясының төмендеуі байқалады.

IMD рейтингіне сәйкес, Исландия, Дания, Швейцария, Нидерланды және Жапония, Бразилия, Мексика, Перу, Оңтүстік Африка және Венесуэла тұрғындары суға қол жеткізуді қамтамасыз ету мен реттеуді қанағаттандырады.

- 1 Исландия
- 2 Дания
- 63 Оңтүстік Африка
- 64 Венесуэла

Дереккөз: IMD 2019-2022 деректері

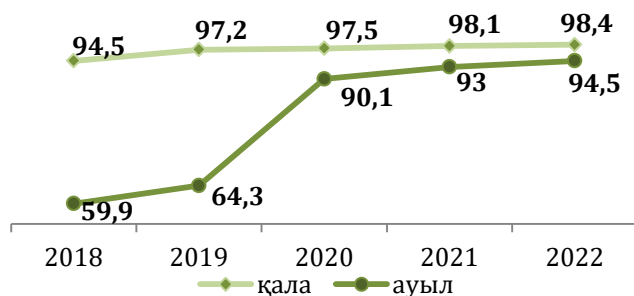
IMD «Суға қол жеткізу қамтамасыз етілмеген / барабар қамтамасыз етілген және басқарылатын болып табылады» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Дереккөз: IMD 2022 деректері

IMD «Суға қол жеткізу жеткілікті түрде қамтамасыз етілмеген / басқарылмайды» көрсеткіші бойынша көшбасшы және аутсайдер елдер

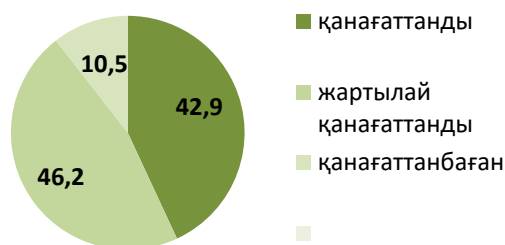
Қазақстанда халықтың сумен жабдықтау қызметтеріне қолжетімділігі жыл сайын артып келеді.

Осыған қарамастан, Ұлттық статистика бюросы жүргізген зерттеу қорытындысы бойынша халықтың тек 42,9%-ы ауыз судың сапасына қанағаттанған.

Дереккөз: ҚР СЖжРА ҰСБ деректері

Халықтың сумен жабдықтау қызметтеріне қолжетімділігі

Дереккөз: ҚР СЖжРА ҰСБ деректері

Респонденттердің ауыз су сапасына қанағаттануы туралы пікірі

Сондай – ақ, халықтың кәрізбен қамтамасыз етілуінің төмен деңгейін атап өту керек – 45% (қалалар бойынша – 90%), жуынатын бөлме немесе душ – 9% (қалалар бойынша – 63%), сондай-ақ ыстық сумен жабдықтау-2%.

Судың қол жетімділігі мәселесін шешу үшін ҮБК құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда және іске асырылып жатқан шаралардың нәтижелілігін көрсететін көрсеткіштер көзделген.

«Ауыз суға қол жеткізу» FSI және «Жақсартылған су көзіне қол жеткізу» SPI көрсеткіштері құжаттарда көрініс тапты, бұл ретте ведомстволық статистика деректері негізінде есептеледі.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Халықтың сумен жабдықтау қызметтеріне қолжетімділігі: қалаларда және АЕМ-де, %	2025 жылы 100%
Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Қалалар мен ауылдарда сумен жабдықтау қызметтеріне халықтың қол жеткізуін қамтамасыз ету	2025-2030 жж. 100%
«Күшті аймақтар – ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Халықтың сумен жабдықтау қызметтеріне қолжетімділігін қамтамасыз ету	2025 жылы 19,8 млн адам

«Суға қол жеткізу барабар қамтамасыз етілген және басқарылатын болып табылмайды/болып табылады» IMD көрсеткіші сауалнама болып табылатынын ескере отырып, бұл көрсеткіш МЖЖ құжаттарында көрсетілмеген.

▪ **Жақсартылған санитарлық жағдайларға қолжетімділік** Элеуметтік прогресс индексі (бұдан әрі – SPI) шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Бірлескен мониторинг бағдарламасымен анықталғандай, дәретхананың жақсартылған түрлеріне қол жеткізе алатын халықтың үлесі (0 (төмен) - 1 (жоғары) коэффициенті беріледі).

Жақсартылған санитарлық-гигиеналық құралдарға мыналар жатады: кәріз жүйелеріне, септиктерге немесе шұңқырларға қосылған дәретханалар, едендері бар шұңқырлар (желдетілетін шұңқырларды қоса) және компост жасайтын дәретханалар.

Дереккөз: Денсаулық сақтау және бағалау институты
SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2019

Жақсартылған санитарлық жағдайларға қол жеткізу бойынша Қазақстан соңғы төрт жылда 169 ел арасында 75-ші орынды иеленді, 2018 жылмен салыстырғанда тек 1-ші орынға жақсарды.

Жақсартылған санитарлық жағдайларға қол жеткізу бойынша GPI рейтингіндегі көшбасшылар Египет, Бахрейн, Иран, Алжир және Түркия болып табылады. Көшбасшыларда дәретхананың жақсартылған түрлеріне қол жеткізе алатын халықтың үлесі 99,9%, ал Қазақстанда 97,7% құрайды.

Осы көрсеткіш бойынша рейтингтің аутсайдерлері Эфиопия (3,7%) және Гвинея-Бисау (7,7%), Оңтүстік Судан (8,1%), Мадагаскар (8,6%) және Чад (8,9%) болып табылады.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Беларусь пен Ресейден, Қырғызстан мен Армениядан озып келеді.

«Жақсартылған санитарлық жағдайларға қол жеткізу» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің ұстанымдары мен мәндері

Елдер	Мән	Орын
Беларусь	99,9%	26
Ресей	97,5%	66
Қазақстан	95,8%	75
Қырғызстан	92,3%	82

Елдер	Мән	Орын
Армения	89,6%	88

Дереккөз: SPI 2022 деректері

МЖЖ құжаттарында жақсартылған санитарлық жағдайларға қол жеткізуді қамтамасыз ету бойынша көрсеткіштер жоқ.

Бұл ретте ҚР мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы шеңберінде мектепке дейінгі ұйымдар мен мектептерді ауыз судың базалық көздерімен, бөлек минималды жабдықталған дәретханалармен және қол жууға арналған базалық құралдармен жүз пайыз қамтамасыз ету бойынша көрсеткіштер көзделген.

Қауіпті су мен санитарияның зияны Әлеуметтік прогресс (бұдан әрі – SPI) және Экологиялық тиімділік (бұдан әрі – EPI) индекстерінде де ескеріледі.

- EPI шеңберінде денсаулық сақтау көрсеткіштері және бағалау институты есептейтін «Қауіпсіз санитария» көрсеткіші қарастырылған.

Әдістеме

Санитариялық жағдайлардың жеткіліксіздігінің салдарынан 100 000 адамға (DALY) жасына қарай түзетілген мүгедектікке түзетілген жоғалған өмір жылдарының саны пайдаланылады.

Бастапқы мәндер логарифм әдісімен өзгереді.

Дереккөз: Денсаулық сақтау және бағалау институты

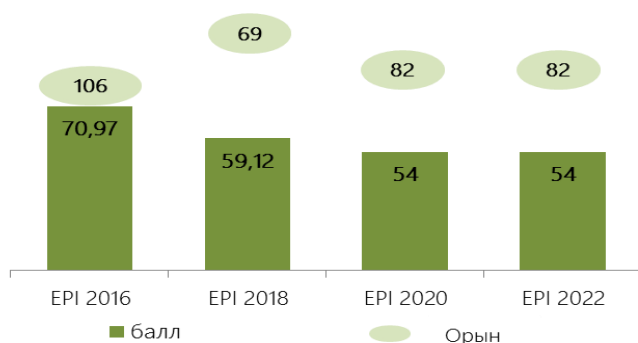
EPI үшін деректерді алу күні 2022: 2021-02-01

EPI-2022 рейтингінде Қазақстан санитария қауіпсіздігі бойынша 54 балл мәнімен 180 ел арасында 82-орынға ие болды. Елдің позициясы 2016 жылғы рейтингпен салыстырғанда айтарлықтай жақсарды (+24 тармақ).

Бұл көрсеткіш бойынша көшбасшылар 100 ұпай берілген 13 ел: Финляндия, Франция, Германия, Исландия, Жапония, Люксембург, Нидерланды, Норвегия, Сингапур, Оңтүстік Корея, Испания, Швейцария және Ұлыбритания.

Орталық Африка Республикасы мен Чад рейтингін аяқтайды.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Беларусь пен Ресейден, Армения мен Қырғызстаннан озып келеді.

Дереккөз: EPI 2016-2022 деректері

2022 жылғы рейтингтегі «Қауіпсіз санитария» EPI көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің ұстанымы мен маңызы

Елдер	Мән	Орын	Елдер
Беларусь	60,2	66	Беларусь
Ресей	55	81	Ресей
Қазақстан	54	82	Қазақстан
Армения	50,7	92	Армения
Қырғызстан	42,5	109	Қырғызстан

Дереккөз: EPI 2016-2022 деректері

«Қауіпсіз санитария» EPI көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

- ЕРІ шеңберінде денсаулық сақтау көрсеткіштері мен бағалау институты есептейтін «Қауіпті су» көрсеткіші де қарастырылған.

Әдістеме

Қауіпті ауыз судың әсерінен 100 000 адамға (DALY) жасына қарай түзетілген мүгедектікке түзетілген жоғалған жылдар саны пайдаланылады.

Бастапқы мәндер логарифм әдісімен өзгереді.

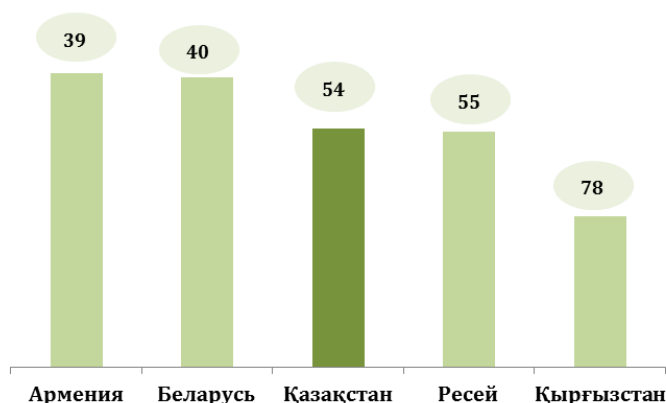
Дереккөз: Денсаулық сақтау және бағалау институты

ЕРІ үшін деректерді алу күні 2022: 2021-02-01

2022 жылғы рейтингте Қазақстан 56 баллмен 54-орынға ие болып, 2016 жылғы рейтингпен салыстырғанда 17 тармаққа жақсарды.

Ең аз қолайлы көрсеткіштер Орталық Африка Республикасында және Чад, ең жақсысы Австрия, Финляндия, Греция, Исландия, Ирландия, Мальта, Нидерланды, Норвегия, Швейцария және Ұлыбритания.

Осы көрсеткіш бойынша ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Армения мен Беларусьтен төмен, Ресей мен Қырғызстаннан озып тұр.

Дереккөз: ERI 2022 деректері

«Қауіпсіз су» ЕРІ көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің ұстанымы мен маңызы

- Қауіпті су және санитария тәуекелдері «Қауіпті су, санитария және гигиена» көрсеткіші шеңберінде Әлеуметтік прогресс индексінің (бұдан әрі – SPI) рейтингінде ескеріледі.

Әдістеме

100 000 адамға шаққанда қауіпті сумен жабдықтауға, санитарияға және гигиенаға байланысты мүгедектікке түзетілген жас бойынша стандартталған өмір сүру ұзақтығы (DALYs).

Дереккөз: Денсаулық сақтау және бағалау институты

SPI деректерінің бастапқы коды 2022: 2019

Қазақстан соңғы бес жылда осы көрсеткіш бойынша жыл сайынғы шамалы жақсарғанына қарамастан, 169 ел арасында тұрақты түрде 56-шы орында тұр.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан сумен жабдықтаудың жақсартылған көздеріне қол жеткізу бойынша Армения мен Қырғызстаннан, ЭЫДҰ елдері арасында – Чили, Италия, Колумбия және Түркиядан озып тұр.

4,8 ЖЫЛ **Финляндия**
136,4 ЖЫЛ **Қазақстан**
10361,4 ЖЫЛ **ОАР**

Дереккөз: SPI 2022 деректері

«Қауіпсіз су, санитария және гигиена» SPI көрсеткіші бойынша көшбасшының, Қазақстанның және аутсайдердің маңызы

«Қауіпті су, санитария және гигиена» SPI көрсеткіші бойынша Қазақстаннан артта қалған ЭЫДҰ және ЕАЭО елдері

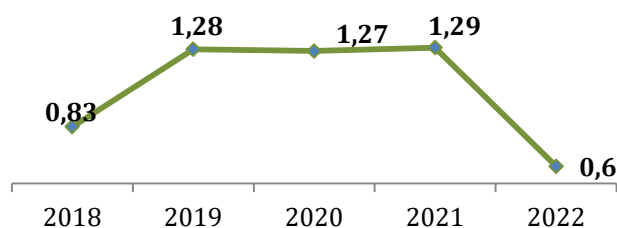
Елдер	Мән	Орын
Армения	144,0	58
Колумбия	166,9	63
Мексика	181,7	69
Түркия	193,5	76
Қырғызстан	235,8	84

Дереккөз: SPI 2022 деректері

Жалпы, қауіпсіз судың, қауіпсіз санитарияның және гигиенаның болмауынан болатын өлім-жітім (сумен жабдықтау, санитария және гигиена саласында қауіпсіз қызметтердің болмауынан) 2022 жылы 2019-2021 жылдардағы өсімнен кейін 2021 жылмен айтарлықтай төмендегенін көрсетеді.

Бұл ретте өлім-жітімнің ең жоғары көрсеткіші Түркістан облысында – 2,19, ең төмені-Жамбыл облысында (0,08) байқалады.

Ауылдық жерлерде қауіпсіз судың, қауіпсіз санитарияның және гигиенаның болмауынан болатын өлім-жітім қаланың осындай көрсеткішінен 2,3 есе асады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

қала
0,40
 100 мың адамға

ауыл
0,93
 100 мың адамға

Қауіпсіз судың, қауіпсіз санитарияның және гигиенаның болмауынан болатын өлім

Қауіпті су мен санитария тәуекелдерін төмендету көрсеткіштері МЖЖ құжаттарында көрсетілмеген.

▪ **Ағынды суларды тазарту** Экологиялық тиімділік индексінің (бұдан әрі – EPI) және IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілігінің (бұдан әрі – IMD) рейтингтерінде қаралады.

Бұл ретте IMD рейтингінде Қазақстан елдер санының аздығына байланысты әлсіз позицияны иеленеді.

Әдістеме

Әр елде кем дегенде бастапқы тазартудан өтетін ағынды сулардың үлесі есептеледі және ағынды суларды жинау жүйесіне қосылған халықтың үлесіне қалыпқа келтіріледі.

Дереккөз: Біріккен Ұлттар Статистикасы Бөлімі
 EPI үшін деректерді алу күні 2022: 2021-06-02

«Ағынды суларды тазарту» көрсеткіші бойынша ЕРІ рейтингінде Қазақстан 27,5 балл мәнімен 180 ел арасында 53-орынға ие болды.

Ағынды суларды толық тазарту Данияда, Финляндияда, Нидерландыда, Сингапурда және Швецияда жүзеге асырылады, олар рейтингте 1-ші орында.

Сьерра-Леон, Шри-Ланка, Судан, Того және Өзбекстанда ағынды сулар тазартылмайды, сондықтан олар рейтингтің аутсайдерлеріне айналды.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Беларусьтен кейін екінші орында, сондай-ақ Колумбия, Мексика және Исландия сияқты ЭЫДҰ елдерінен озып тұр.

**Ағынды суларды тазарту бойынша
Қазақстаннан артта қалған ЕЭАО
елдері**

Орын	Ел	Мән
63	Ресей	18,5
83	Қырғызстан	8,6
96	Армения	4,5

Дереккөз: ЕРІ 2022 деректері

**Ағынды суларды тазарту бойынша
Қазақстаннан артта қалған ЭЫДҰ
елдері**

Орын	Ел	Мән
54	Колумбия	25,9
56	Мексика	25,2
66	Исландия	15,3

Дереккөз: ЕРІ 2022 деректері

Әлсіз позиция

- IMD рейтингінің «Қауіпсіз тазартылған ағынды сулар» көрсеткіші

Әдістеме

Ағынды суларды тазарту қондырғыларына, қоғамдық тазарту қондырғыларына және басқа да тазарту қондырғыларына қосылған ел халқының пайызы есептеледі.

Дереккөз: тұрақты даму Goals деректер базасы

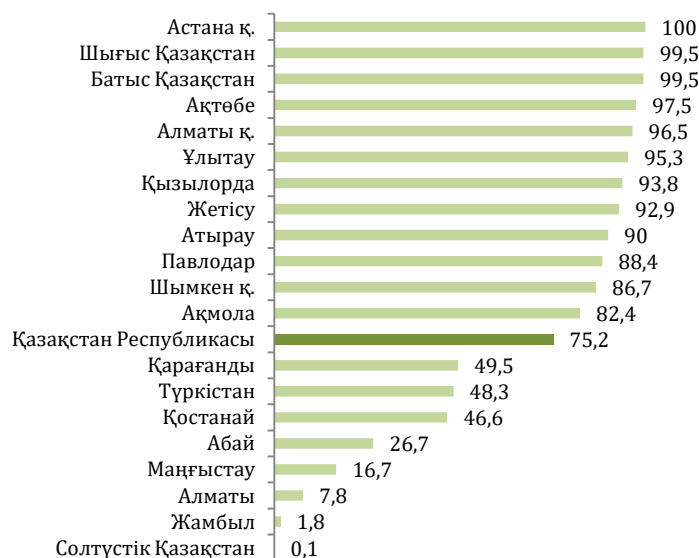
IMD деректерінің бастапқы коды 2023: 2020

Ескерту: көрсеткіш рейтингте 2022 жылдан бастап қолданылады.

IMD 2023 рейтингінде Қазақстан «Қауіпсіз тазартылған сарқынды сулар» көрсеткіші бойынша Бразилиядан (33%), Үндістаннан (26,6%), Таиландтан (24,4%), Колумбиядан (21,3%) және Моңғолиядан (10,4%) озып, 35,7% мәнімен 64 ел арасында 56-орынға ие болды.

Жетекші орындарды Сингапур (100%), Нидерланды (99,8%), Катар (99,5%), Оңтүстік Корея (99,5%) және Германия (99,3%) иеленді.

Ұлттық статистика деректеріне сәйкес 2022 жылы өткізілген сарқынды сулардың жалпы көлемінде толық биологиялық тазарту (тазартуды қоса алғанда) жолымен тазартылған сарқынды сулардың үлесі 75,2% құрады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Өткізілген сарқынды сулардың жалпы көлеміндегі толық биологиялық тазарту (тазартуды қоса алғанда) жолымен тазартылған сарқынды сулардың үлесі, %

Ағынды суларды тазарту көрсеткіші Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында көзделген. Бұл ретте құжатта республикалық және облыстық маңызы бар қалаларда сарқынды суларды тазарту деңгейін арттыру бойынша көрсеткіш көзделеді.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Республикалық және облыстық маңызы бар қалаларда сарқынды суларды тазарту деңгейін қамтамасыз ету	2030 жылы 98,1%

1.4 Қоршаған орта

«Қоршаған орта» кіші бөлімі шеңберінде орман алқаптарының өсуі, қатты қалдықтарды қайта өңдеу, экологиялық таза технологияларды әзірлеу және жаңартылатын энергия көздерін дамыту бойынша көрсеткіштер қаралды.

Бәсекелестік позиция

Ормандар биоәртүрлілікті сақтауда және климаттың өзгеруін азайтуда маңызды рөл атқарады, сонымен қатар көміртекті реттеуде маңызды рөл атқаратын парниктік газдарды сіңірудің негізгі элементі болып табылады.

- **Орман алқаптарының өсуі** IMD (бұдан әрі – IMD) Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Ауданның биожиілігі нақты физикалық ауданды өнімділік коэффициентіне және сәйкес эквиваленттік коэффициентке көбейту арқылы есептеледі.

Дереккөз: Global Footprint Network

IMD деректерінің бастапқы коды 2023: 2020

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан соңғы үш жылда жоғары орынға ие: 2023 жылғы рейтингте 4,4% мәнімен 4 орын. 2019-2020 жылдардағы рейтингтерде ел 0 мәнімен 39-орынға ие болды.

Рейтингте Қазақстан Бахрейн, Исландия және Қытайдан төмен.

1. Бахрейн – 16,7%

2. Исландия – 6,6%

3. Қытай – 4,6%

4. Қазақстан

4,4%

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Орман алқаптарының өсуі» IMD көрсеткіші бойынша көшбасшылар

Рейтингтің аутсайдерлері Аргентина (-1,8%), Индонезия (-3,0%), Ботсвана (-3,7), Сингапур (-5,5%), Израиль (-12,8) болып табылады, онда соңғы бес жылда орман алқаптарының төмендеуі байқалады.

Қазақстанда 30 млн гектардан астам орман бар. Ормандарды кесу процесін тоқтату, Орманды сақтау және тозған жерлерді қалпына келтіру мақсатында 2020 жылы 2025 жылға дейін екі миллиардтан астам ағаш отырғызудың өршіл жоспары жарияланды.

Бұл бастама «Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы аясында іске асырылуда.

Документ	Показатель	Значение
«Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы	Орманмен қамтылған аумақты ұлғайту/кеңейту, оның ішінде 2 млрд. ағаш отырғызу есебінен, тұқымдар мен отырғызу өңірлері бөлінісінде нормативтік өмір сүруді қамтамасыз ете отырып	2025 жылы 133,8 мың га
«Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы	Елдің ормандылығын арттыру	2025 жылы республика алаңының 5%

Орташа позициялар

- Тұрмыстық қалдықтарды өңдеу «Бақыланатын қатты қалдықтар» көрсеткіші шеңберінде экологиялық тиімділік индексінің (бұдан әрі – EPI) рейтингінде қаралады.

Әдістеме

Экологиялық тәуекелдерді бақылауға сәйкес жиналатын және өңделетін елде пайда болатын тұрмыстық және коммерциялық қалдықтар үшін анықталады.

Дереккөз: Wiedinmyer et al. 2014 & Kaza et al. 2018

EPI үшін деректерді алу күні 2022: 2021-07-21

Қазақстан 2022 жылғы рейтингте 39,6% мәнімен 88-орынға ие болды, 2020 жылғы рейтингпен салыстырғанда 36 тармаққа жақсарды (мәні – 2,2%).

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан тек Қырғызстаннан озып тұр, ол 3,4% мәнімен 149-шы орында.

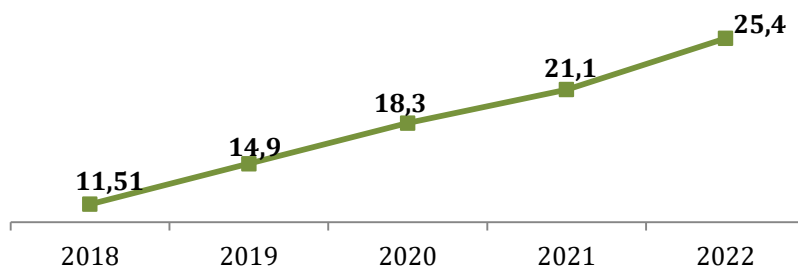
Көшбасшы елдер		
Орын	Ел	Мән
1	Нидерланды	99,6
2/3	Маврикий	99,5
	Швейцария	99,5
4/5	Дания	99,4
	Швеция	99,4

Дереккөз: EPI 2022 деректері

Аутсайдер елдер		
Орын	Ел	Мән
171/176	6 ел	0,5
177/178	Комор	0,4
	Гвинея-Бисау	0,4
179	Эритрея	0,1
180	Ангола	0

Дереккөз: EPI 2022 деректері

Қазақстанда қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу үшін жыл сайын өсіп келеді, бірақ әлі де төмен деңгейде қалып отыр. 2022 жылдың қорытындысы бойынша қайта өңделген және кәдеге жаратылған қатты тұрмыстық қалдықтардың (бұдан әрі – ҚТҚ) үлесі 25,4% құрады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Қатты тұрмыстық қалдықтарды олардың түзілуіне қарай қайта өңдеу және кәдеге жарату үшін, %

Қазақстан Республикасының «Жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама және «Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы шеңберінде қалдықтарды орнықты басқаруды қамтамасыз ету үшін қалдықтарды кәдеге жарату бойынша көрсеткіштер көзделген.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама	Қайта өңделген қалдықтардың үлесі	2050 жылы 50%
«Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы	Қайта өңдеу және кәдеге жарату үшін:	
	- ҚТҚ (білім көлемінен)	2025 жылы 34%
	- өнеркәсіптік қалдықтар (білім көлемінен)	2025 жылы 46%
	- агроөнеркәсіптік кешен қалдықтары (өткен жылға қатысты)	2025 жылы 10%
	- қауіпті медициналық қалдықтар (жиналған көлемнен)	2025 жылы 100%

- Ресурстық тиімді экономикаға жаһандық көшу шарттарының бірі экологиялық таза технологияларды дамыту болып табылады.

Қазақстанда қоршаған ортаға теріс әсерді төмендетуге мүмкіндік беретін жаңа немесе жетілдірілген технологиялар мен өнімдерді өндіру, тарату немесе пайдалану өсуде, бірақ баяу қарқынмен.

Осылайша, 2021 жылы экологиялық инновациялары бар кәсіпорындар саны 88 бірлікті құрап, 2018 жылмен салыстырғанда небәрі 3 бірлікке ұлғайды.

Инновациялардың жалпы санындағы экологиялық инновациялардың үлесі 2018 жылмен салыстырғанда 0,4 п.п. - ға өсті.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Экологиялық инновациялардың көрсеткіштері

Демек, Қазақстан IMD (бұдан әрі – IMD) Әлемдік бәсекеге қабілеттілігі шеңберінде «**Экологиялық таза технологияларды әзірлеу**» көрсеткіші бойынша орта позицияларда қалып отыр.

Әдістеме

Қоршаған ортаға қатысты өнертабыстардың саны бүкіл әлем бойынша қоршаған ортаға қатысты өнертабыстардың жалпы санының пайызымен көрсетіледі. Қолданылатын есептеулерге тек құнды өнертабыстар кіреді (патенттер тобының мөлшері ≥ 2). Деректер «патенттер: технологияларды дамыту» деректер жинағынан алынған.

Дереккөз: OECD «Green growth indicator», OECD Environment Statistics

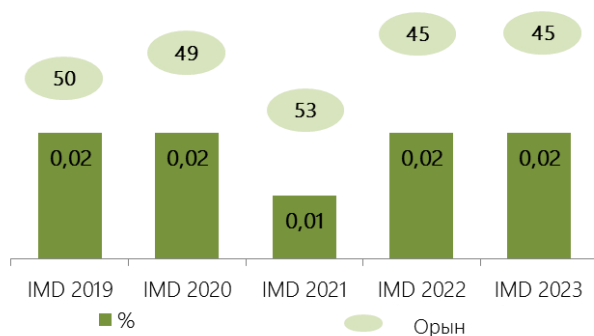
IMD деректерінің бастапқы коды 2023: 2019

Қазақстанның позициясының жақсаруына қарамастан, әлемдегі әзірлемелердегі отандық әзірлемелердің үлесі төмен деңгейде қалып отыр-64 елдің ішінде 45-орын.

Экологиялық таза технологияларды дамытудың әлемдік көрсеткішіне қосқан үлесі бойынша АҚШ (19,72%), Жапония (18,3%), Қытай (15,26%), Корея (11,76%) және Германия (10,60%) көшбасшылар болып табылады.

Рейтингті Катар (0,01%), Бахрейн, Иордания, Моңғолия және Венесуэла жабады.

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Эстония, Исландия, Латвия және Литвадан озып тұр.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Экологиялық таза технологияларды әзірлеу» IMD көрсеткіші бойынша Қазақстаннан артта қалған ЭЫДҰ елдері

Елдер	Мән	Орын
Эстония	144,0	58
Исландия	166,9	63
Латвия	181,7	69
Литва	235,8	84

Дереккөз: IMD 2023 деректері

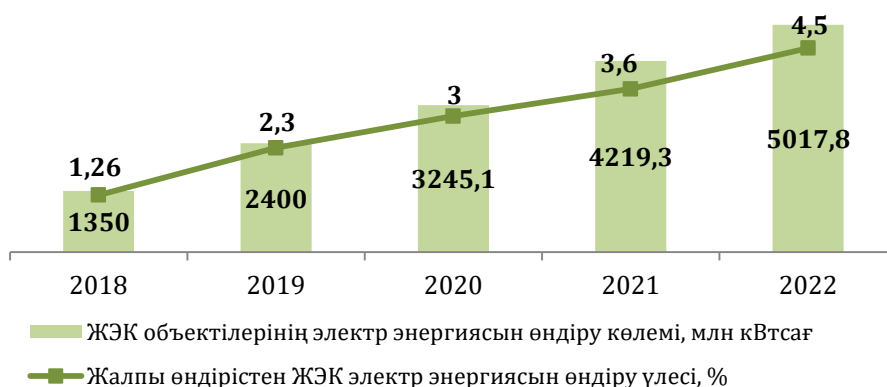
**«Экологиялық таза технологияларды әзірлеу»
IMD көрсеткіші бойынша Қазақстанның
ұстанымы мен маңызы**

Экологиялық таза технологияларды әзірлеуді ұлғайту бойынша көрсеткіштер МЖЖ құжаттарында көрсетілмеген. Бұл ретте Қазақстан Республикасының 2060 жылға дейінгі көміртегі бейтараптығына қол жеткізу стратегиясы шеңберінде парниктік газдар шығарындыларының деңгейі төмен көміртексіз технологиялар мен технологияларды енгізуге, көбейтуге және масштабтауға қатысты мемлекеттік қолдау көрсету жөніндегі бастамалар көзделген.

Әлсіз позиция

■ Қазақстан «жасыл экономикаға» көшу жөніндегі векторды қабылдаған сәттен бастап мемлекет **жаңартылатын энергия көздері секторын** (бұдан әрі – ЖЭК) дамытуға қолдау көрсетеді. Соңғы 5 жылда Қазақстанда өндірістің жалпы көлемінен ЖЭК электр энергиясын өндіру 3,7 есеге өсті.

Елде белгіленген қуаттылығы 2 525 МВт болатын 130 ЖЭК нысаны жұмыс істейді (2023 жылғы шілдедегі деректер).

Дереккөз: «Самрұқ-Энерго» деректері

ЖЭК көрсеткіштері

ЖЭК электр энергиясын өндірудің біртіндеп артуына қарамастан, энергетикада бұл сектор әлі де IMD (бұдан әрі – IMD) Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде Қазақстанның әлсіз жері болып табылады.

IMD рейтингі аясында «Жаңартылатын энергия көздері» көрсеткіші қарастырылуда.

Әдістеме

Энергия қажеттілігінің жалпы көлеміндегі жаңартылатын энергия көздерінің үлесі. Жаңартылатын өнімдерге мыналар жатады: су электр станциялары (үлкен, орта және кіші), геотермалдық, күн фотоэлектрлік, күн жылу, толқындар, толқындар, Мұхит, жел, қатты биомасса, биомасса газдары, сұйық биомасса және жаңартылатын коммуналдық қалдықтар. Өнеркәсіптік қалдықтар, қалпына келмейтін коммуналдық қалдықтар, қалдық жылу, жылу сорғылары шығаратын таза жылу және гидроаккумуляциялық сақтау арқылы өндірілетін электр энергиясы кірмейді.

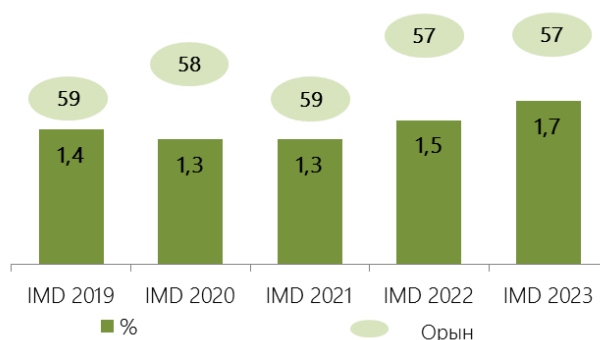
Дереккөз: OECD IEA жаңартылатын статистикасы

IMD деректерінің бастапқы коды 2023: 2020

ЖЭК-ті дамыту бойынша көрсеткіштің серпіні Қазақстанның мәндерінің біртіндеп ұлғаюын айғақтайды. 2018 жылмен салыстырғанда елдің мәні 0,3 п. п. жақсарды және 1,7% құрады, бұл 2 тармаққа көтерілуге және 2023 жылғы рейтингте 64 ел арасында 57-орынға ие болуға мүмкіндік берді.

ЖЭК үлесі бойынша Исландия (89,5%), Норвегия (53,4%), Бразилия (47,9%), Швеция (47,8%) және Латвия (42,3%) көш бастап тұр.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Сингапурдан (1,2%), Гонконгтан (0,8%), БАӘ-ден (0,7%), Кувейттен (0,1%), Сауд Арабиясынан (0), Катардан (0) және Бахрейннен (0) озып тұр.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Жаңартылатын энергия көздері» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

МЖЖ құжаттары шеңберінде электр энергиясын өндірудің жалпы көлемінде ЖЭК үлесін ұлғайту көрсеткіштері көзделген.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Жаңартылатын энергия көздерінен электр энергиясының үлесі	2025 жылы өндірістің жалпы көлемінің 6%
Қазақстан Республикасының Электр энергетикасы саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Жаңартылатын энергия көздерінен электр энергиясының үлесі	2029 жылға қарай жалпы өндіріс көлемінің 12,5 %

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының отын-энергетика кешенін дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Жаңартылатын энергия көздерінен электр энергиясының үлесі	2029 жылға қарай жалпы өндіріс көлемінің 12,5 %
Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама	Электр энергиясын өндірудегі баламалы көздердің үлесі	2050 жылы 50%

II. ӨНДІРІСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ

Өндірістік инфрақұрылым деп тауарлар мен қызметтер өндірісінің толыққанды жұмыс істеуі үшін жағдай жасайтын объектілер жиынтығы түсініледі. Талданатын халықаралық рейтингтерде өндірістік инфрақұрылым көрсеткіштері өсімдік шаруашылығындағы фермерлік инфрақұрылыммен және осы кіші бөлімде қаралатын энергия ресурстарының инфрақұрылымымен шектеледі.

2.1 Өсімдік шаруашылығындағы фермерлік инфрақұрылым

Ауыл шаруашылығы өнімдерін сақтауға арналған үй-жайлар өсімдік шаруашылығындағы инфрақұрылымның маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Оларға астық сақтау қоймалары, көкөніс-картоп қоймалары, тамыр-жеміс сақтау қоймалары, жеміс сақтау қоймалары, минералды тыңайтқыштарды, улы химикаттарды сақтауға арналған қоймалар, жылыжайлар және басқа да ғимараттар жатады.

Қазақстанда өсімдік шаруашылығында ауыл шаруашылығы құрылымдарының егіс алқабының ең үлкен үлесін дәнді және бұршақты дақылдар иеленетінін ескерсек – 70%-тен астамы, оларды сақтауға арналған құрылыстар мен құрылыстардың ең үлкен сыйымдылығы бар.

Фермерлік инфрақұрылым көрсеткіш ретінде Азық-түлік қауіпсіздігі индексіне бағаланады. Бұл көрсеткіш 2022 жылдан бастап «Астық қоймасы», «Ирригациялық инфрақұрылым» және «Нарық деректері мен мобильді банкингке қолжетімділік» үш қосалқы индикаторын бағалау негізінде жасалады. Бұл бөлімде алғашқы екеуіне толығырақ тоқталайық.

Қазақстан фермерлік инфрақұрылым бойынша 2022 жылғы индексте 58,9 балл мәнімен 113 елдің ішінде 52-орынды иеленеді және «қалыпты» елдер санатында орналасқан.

Бәсекелестік артықшылықтар

- **«Астық қоймасы»** көрсеткіші Азық-түлік қауіпсіздігі индексі шеңберінде қаралады.

Қазақстан «Астық қоймасы» көрсеткіші бойынша соңғы 5 жылда тұрақты түрде 1 балға бағаланады, бұл ең жоғары мән болып табылады. Осы көрсеткіш бойынша елдердің көпшілігінде 1 балл бар.

Әдістеме

Көрсеткіш (қосалқы индикатор) соңғы 5 жылдағы егінді сақтау жағдайларын жақсарту үшін Үкімет, донорлық ұйымдар немесе жеке сектор тарапынан қаржылық қолдау көрсетуге қатысты Economic IMPACT зерттеу деректері негізінде есептеледі. Көрсеткіш 0-ден 1-ге дейін бағаланады, мұнда 1 – ең үздік көрсеткіш.

Қазақстанда астық қоймаларын салу және кеңейту мемлекеттен субсидиялауға, атап айтқанда инвестициялық салымдарды 25%-ке дейін өтеуге жататын басым бағыттардың бірі болып табылады.

Ауыл шаруашылығы министрлігінің деректеріне сәйкес қазіргі уақытта құны 500 млн теңгеден басталатын отандық және шетелдік инвесторлардың кәсіпкерлік субъектілерінің инвестициялық жобалар пулы шеңберінде шикізаттық емес секторларда (232 бірлік) астық қоймаларын салу бойынша 3 жоба іске асырылуда (2-уі СҚО-да – 2024 жылы пайдалану беру, 1-уі ШҚО-да – 2024 жылы пайдалануға беру).

Жалпы, ҰСБ соңғы деректеріне сәйкес, 2021 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанда сыйымдылығы 11 294,3 мың тонна өсімдік шаруашылығында 6 389 құрылыс пен ғимарат бар. Құрылыстардың ең көп саны астық тұқым қоймалары бойынша белгіленеді (барлық құрылыстар мен құрылыстардың 82,6%-і).

Ғимараттар мен құрылыстар саны, бірлік		Сыйымдылығы, мың тонна
5 278	астық тұқым қоймалары	10 402
509	көкөніс картоп қоймалары	704,9
11	тамыр қоймалары	8
30	жеміс қоймалары	48,5
186	минералды тыңайтқыштар қоймалары	130,8

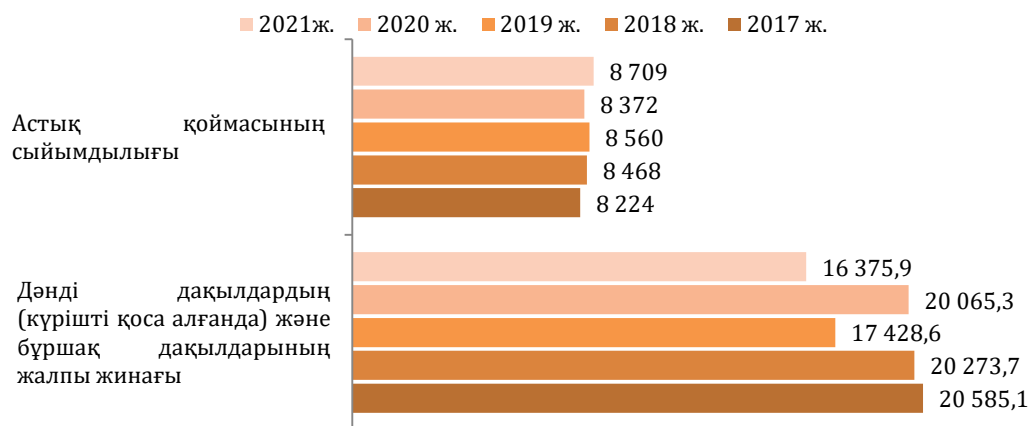
Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері

Өсімдік шаруашылығындағы құрылыстар мен ғимараттардың саны және олардың сыйымдылығы 2021 жылы

Астық қоймаларында бірліктер саны мен сыйымдылығы бойынша ең үлкен үлесті астық қоймалары алады. 2021 жылдың қорытындысы бойынша елімізде сыйымдылығы 8 708,7 мың тонна болатын 4 219 астық қоймасы, 450 астық-жемшөп қоймасы (687,7 мың тонна), 609 тұқым қоймасы (1 005,7 мың тонна) бар.

Сонымен қатар, жыл сайынғы өсімге қарамастан, құрылыстар мен құрылыстардың сыйымдылығы ауыл шаруашылығы дақылдарының жалпы жиналу көлемін қамтымайды.

Осылайша, астық қоймаларының сыйымдылығы дәнді және бұршақты дақылдардың жалпы жиналуының барлық көлемін орналастыруды қамтамасыз етпейді.

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері

Астық қоймаларының сыйымдылығы және дәнді, бұршақты дақылдарды жалпы жинау көлемі, мың тонна

Астық қоймалары еліміздің 13 өңірінде орналасқан. Қостанай, Солтүстік Қазақстан және Ақмола облыстарында дәнді дақылдардың жалпы жиналуы шамамен 70%-ті құрайтынын ескерсек, оларда астық қоймаларының ең көп саны шоғырланған.

Тек екі облыста (Ақтөбе, Шымкент қаласы) дәнді дақылдардың жалпы жиналуын орналастыру қамтамасыз етіледі. Бұл ретте Шымкент қаласында 8,9 мың тонна дақылды жалпы жинау кезінде қолда бар астық қоймаларының сыйымдылығы (21 бірлік) 65,6 мың тонна астыққа есептелген, яғни астықты сақтауға арналған бос алаңдар бар.

Астық қоймаларында жалпы астық жинауды орналастыру

Облыс	Астық қоймаларының сыйымдылығы, мың тонна	Дәнді (күрішті қоса алғанда) және бұршақ дақылдарының жалпы жинағы, мың тонна	% қамту
Ақмола	1 822,5	3 875,9	47,0
Ақтөбе	319,4	252,7	126,4
Алматы	374,0	1 361,7	27,5
Батыс Қазақстан	104,0	165,6	62,8
Жамбыл	76,3	548,6	13,9
Қарағанды	428,3	858,5	49,9
Қостанай	2 322,0	2 841,2	81,7
Қызылорда	82,5	461,9	17,9
Павлодар	560,6	1 005,2	55,8
Солтүстік Қазақстан	2 187,7	3 426,6	63,8
Түркістан	96,3	587,6	16,4
Шығыс Қазақстан	269,6	980,7	27,5
Шымкент қаласы	65,7	8,9	741,3

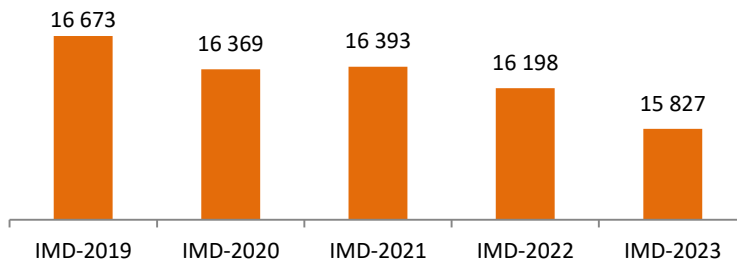
Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері негізінде құрастырылды

▪ «Егістік жерлер» көрсеткіші әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі (IMD) шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Егістік алқаптарының (шаршы метр) халық санына қатынасы ретінде есептелетін статистикалық көрсеткіш. Дереккөз: Азық-түлік және ауылшаруашылық ұйымы (FAO).

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша көшбасшы орында. 2016-2020 жылдар аралығында ел рейтингте 2-орынды, 2021-2023 жылдары 1-орынды иеленді.

Дереккөз: IMD 2019-2022 деректері

«Егістік жерлер» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәні, жан басына шаққандағы шаршы метр

Айта кету керек, 2021 жылғы рейтингке дейін Қазақстан жан басына шаққанда 19 мың шаршы метрден астам егістік алқаптары бар Австралиядан озып кетті. 2021 жылғы рейтингте Австралиядағы мәннің 12 мың шаршы метрге дейін төмендеуі жетекші позицияның жоғалуына әкелді. Бұл мәннің төмендеуіне қарамастан, Қазақстанның ұстанымының артуына себеп болды.

2023 жылғы рейтингте Австралия Қазақстаннан кейін орналасқан. Осыған қарамастан, Австралия әлемдегі ең үлкен органикалық жер аумағына ие - ауылшаруашылық жерлерінің жалпы көлемінің 9,9%, Қазақстанда - 0,1%.

Ауылшаруашылық жерлерінің ең аз аудандары Сингапур, Гонконг және Кувейт маңында атап өтіледі.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Қазақстан	15 827,04
2	Австралия	12 081,7
3	Канада	10 174,8
4	Литва	8 171,6
5	Аргентина	7 426,8

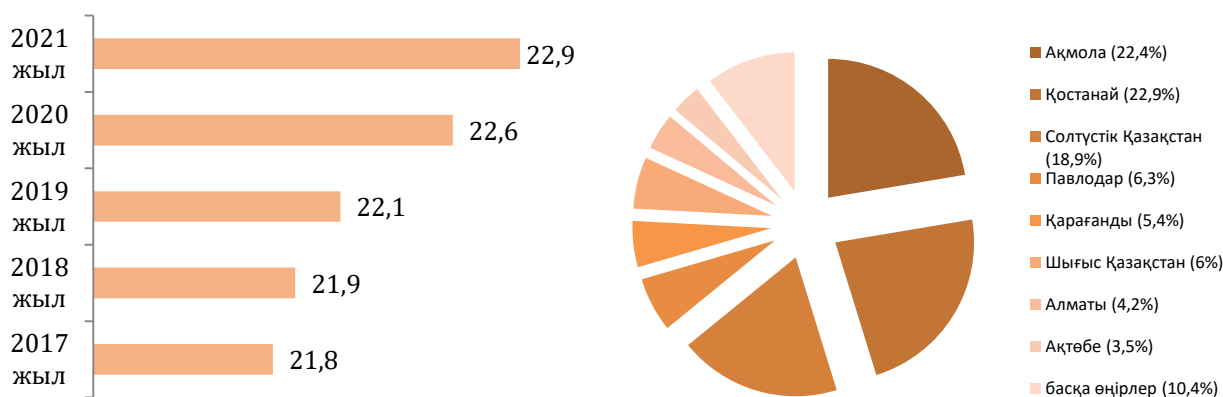
Дереккөз: IMD - 2023 деректері

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
60	Катар	84,70
61	Бахрейн	31,25
62	Кувейт	29,97
63	Гонконг	4,01
64	Сингапур	1,16

Жалпы, Қазақстанның жер қоры 263 млн га құрайды, оның 40%-тен астамы ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерге тиесілі. Бұл ретте ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің 1/5 бөлігін жыл сайын өсіп келе жатқан егіс алқаптары алып жатыр.

Өңірлік бөліністе 2021 жылдың қорытындысы бойынша егіс алқаптарының ең көп үлесі Ақмола облысында (22,4%), Қостанай облысында (22,9%) және Солтүстік Қазақстан облысында (18,9%) шоғырланған.

Дереккөз: СЖРА ҰСБ деректері

Ауыл шаруашылығы дақылдарының жалпы нақтыланған егіс алқабы, млн га

Сонымен қатар, егіс алқаптарының құрылымын әртараптандырудың төмен деңгейі, сондай-ақ шешімі жоғары табысты, сұранысқа ие дақылдар өндірісін ұлғайту және эрозияға ұшыраған жерлер алаңын қысқарту жөніндегі шараларды іске асыру шеңберінде көзделген эрозияға ұшыраған ауыл шаруашылығы алқаптарының болуы байқалады (Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021 – 2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы).

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021 – 2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Ауыл шаруашылығы алқаптары құрамындағы эрозияға ұшыраған жерлердің жалпы жер алаңына дейінгі алаңы	2030 жылы 28,4 млн га

Әлсіз позициялар/мәндер

- «Ирригациялық инфрақұрылым» көрсеткіші Азық-түлік қауіпсіздігі индексі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш суару үшін жабдықталған ауылшаруашылық жерінің ауданы ретінде есептеледі (%).
Дереккөз: Азық-түлік және ауылшаруашылық ұйымы (FAO).
2022 жылғы рейтинг 2019 жылғы деректерді пайдаланды.

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша басқа елдермен салыстырғанда төмен мәнге ие. Осылайша, 1,03% мәнімен ел 3,78% құрайтын орташа әлемдік мәннен артта қалып отыр. Осылайша, Қазақстанда ең жоғары 100 балдың 2,1 балы бар.

Айта кету керек, бұл көрсеткіш 2022 жылы Азық-түлік қауіпсіздігі индексіне енгізілді.

Суару инфрақұрылымымен қамтамасыз ету бойынша көшбасшылар Мысыр, Бангладеш, Жапония, Пәкістан болып табылады, олар ең жоғары балды алады – 100. Бұл ретте суармалы ауыл шаруашылығы жерлерінің ауданы 99,66% болатын Мысыр басқа көшбасшы елдерден едәуір басып озады.

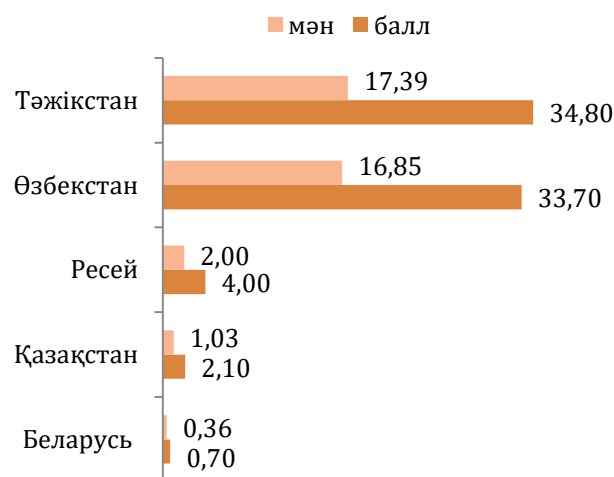
Балл	Ел	Мән
100	Мысыр	99,66
	Бангладеш	54,49
	Жапония	54,7
	Пакистан	55,07
95,9	Израиль	47,93
93,0	Бахрейн	46,51

Балл	Ел	Мән
0,4	Того	0,21
0,3	Ангола	0,15
0,2	Уганда	0,08
0,1	Чад	0,06
0,1	Конго	0,03
0,0	Ботсвана	0,02

Дереккөз: Food Security Index 2022 деректері

Орталық Азия мен ЕАЭО елдері арасында Қазақстан ирригациялық инфрақұрылым бойынша тек Беларусьті басып озады. Индекске Армения мен Түрікменстан қатыспайтынын атап өтеміз.

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Австралияны қоспағанда, барлық елдерден төмен. Бұл ретте Ұлыбритания, Ирландия, Чехия, Бельгия және Польша балл бойынша ЭЫДҰ-ның басқа елдері ретінде Қазақстаннан айтарлықтай озып кетпейді.

Дереккөз: Food Security Index 2022 деректері

«Ирригациялық инфрақұрылым» көрсеткіші бойынша ОА елдерінің және ЭЫДҰ-ның жекелеген елдерінің позициялары

Суармалы жерлердің сапалы және жеткілікті ирригациялық инфрақұрылымының болуы ауыл шаруашылығы дақылдарының өнімділігін арттырудың маңызды факторы болып табылады. БҰҰ деректеріне сәйкес, 2050 жылы әлемде суармалы жерлердің 6%-ке өсуі күтілуде, бұл жеміс-көкөніс өнімінің 38%-ке өсуіне әкеледі.

Ұғымдық аппарат

Суару (суару) – бұл ылғалдың жетіспеушілігі бар алқаптарға су жіберу және топырақтың құнарлылығын арттыру мақсатында оның тамыр қабатындағы қорын көбейту. Суару, құрғатумен бірге, мелиорацияның негізгі түрі – гидротехникалық. Ол топыраққа судың нормаланған түсуінің гидротехникалық әдістеріне негізделген техникалық, агротехникалық және ұйымдастырушылық-шаруашылық шаралар кешенінен тұрады.

Қазіргі уақытта Қазақстанда 1,4 млн га суармалы жер бар, оның басым бөлігі оңтүстік облыстарға тиесілі. Бұл ретте ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер көлемі жыл сайын өсіп келеді және 2021 жылдың қорытындысы бойынша 113,9 млн га құрайды.

Ауыл шаруашылығының қажеттіліктері елдің су жинауынан 60% немесе 12,1 текше км құрайды. Бұл ретте тұрақты суаруға 12,1 текше км келеді, оның 11,8 текше км – 4 оңтүстік облыстарға: Алматы (Жетісуді қоса алғанда), Жамбыл, Түркістан және Қызылорда облыстарына 1,25 млн га суару алаңымен келеді, яғни суаруға арналған барлық су жинаудың 97%-і және ел бойынша барлық суармалы алаңның 78%-і тиесілі.

Бұған қоса, суды ұтымсыз пайдалану және тасымалдау кезінде үлкен шығындар (40%) байқалады. Республика бойынша су үнемдеу технологияларымен қамтылған алаң 248 мың гектарды құрады, оның ішінде 1,25 млн гектардан оңтүстік өңірде – 67,7 мың гектар немесе барлық суару алаңының 5,4%-і.

Суармалы егіншілікті дамыту мақсатында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде ауыл шаруашылығы мақсатындағы суармалы жерлердің ауданын 2,5 млн гектарға дейін жеткізу, оның ішінде су үнемдеу технологияларын (тамшылатып суару, бүрку) қолдана отырып жеткізу жоспарлануда.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021 – 2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Су үнемдеу технологияларын қолдана отырып, жер ауданы (тамшылатып суару, бүрку)	2030 жылы 750 мың га
Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021 – 2025 жылдарға арналған ұлттық жобасы	Су үнемдеу технологияларын қолдана отырып, жер ауданы (тамшылатып суару, бүрку)	2025 жылы 450 мың га

2.2 Энергия ресурстарының инфрақұрылымы

Рейтингтердегі энергия ресурстарының инфрақұрылымы электр энергиясына қолжетімділік, инфрақұрылымның жеткіліктілігі мен тиімділігі, ішкі энергия өндіру көлемі сияқты көрсеткіштер арқылы бағаланады.

Бәсекелестік артықшылықтар

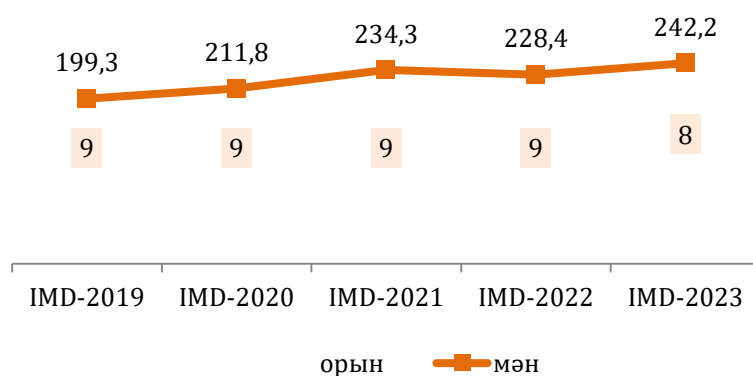
- «Ішкі энергия өндірісінің көлемі» көрсеткіші IMD әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Мұнай эквивалентінің жалпы қажеттіліктерінің пайызымен өлшенетін статистикалық көрсеткіш (%).
Дереккөз: IEA, Key World Energy Statistics
2023 жылғы рейтинг 2020 жылғы деректерді пайдаланды.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан бірнеше жыл қатарынан 9 позицияға тұрақты орналасқаннан кейін 2023 жылы 8-орынға көтерілді. Қазақстанда ішкі энергия өндіру көлемі бес жыл ішінде 20%-тен астамға өсіп, 2023 жылғы рейтинг қорытындысы бойынша 242,2%-ті құрады (2020 жылғы деректер).

Қазақстан 2023 жылғы рейтингте Венесуэла мен Колумбияны айналып өтті, олардың мәндері төмендеді, бұл позициялардың өсуіне себеп болды. Сонымен қатар, энергия өндіру көлемі Қазақстандағыдан жоғары Кувейт рейтингіне қосу тек 1 орынға көтерілуге мүмкіндік берді.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

IMD рейтингтеріндегі «Энергияның ішкі өндірісінің көлемі» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәні (мұнай баламасының тоннасына жалпы қажеттіліктен %-пен)

Қазақстан энергия өндіру көлемі бойынша Норвегия, Катар, Моңғолия, Кувейт, Австралия, БАӘ, Сауд Арабиясы сияқты елдерден төмен. Сонымен қатар, Норвегия – гидроэнергетика елі және желілік инфрақұрылымы бар Катар басқа елдерден әлдеқайда озық.

Аутсайдер елдер Гонконг, Сингапур, Кипр, Люксембург, Иордания болып табылады, мұнда ішкі энергия өндірісі тонна мұнай баламасының жалпы қажеттілігінің 10%-тен азын құрайды.

Көшбасшы елдер

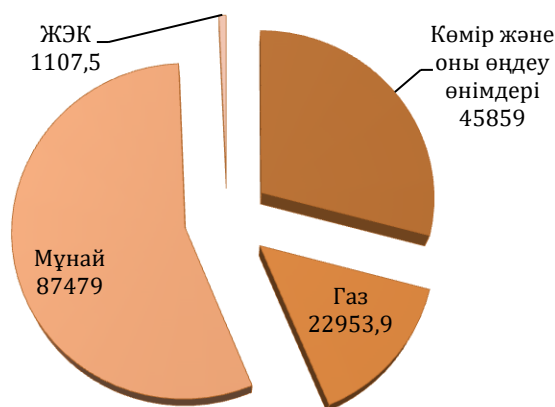
Орын	Ел	Мән
1	Норвегия	759,28
2	Катар	525,18
3	Моңғолия	396,65
4	Кувейт	392,47
5	Австралия	345,50

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
60	Иордания	9,33
61	Люксембург	8,83
62	Кипр	7,83
63	Сингапур	1,87
64	Гонконг	0,89

Дереккөз: IMD-2023 деректері

Қазақстандағы СЖЖРА ҰСБ соңғы деректеріне сәйкес 2021 жылдың қорытындысы бойынша энергияның жалпы ұсынысы 157 399,4 мың тонна мұнай баламасын (бұдан әрі - ТМБ) құрады, онда негізгі үлесті мұнай өндіру (55,6%) және көмір (29,1%) алады. Бұл ретте импорт 3 858,4 мың ТМБ, экспорт – 94 241,2 мың ТМБ.

Дереккөз: СЖРА ҰСБ деректері

Қазақстанда 2021 жылы бастапқы энергияны өндіру (өндіріс) (мың тонна мұнай баламасы)

2021 жылы энергияны түпкілікті тұтыну 42 453,2 мың тонна мұнай баламасын құрады, оның ішінде өнеркәсіп секторында 30,9% энергия тұтынылды (13 107,9 мың ТМБ), көлік – 18,9% (8 045,5 мың ТМБ), басқа секторларда – 50,2% (21 299,8 мың ТМБ) сияқты секторлар тұтынады.

Бұл ретте өнеркәсіпте энергияның ең көп үлесін жұп металлургия (29,2% немесе 3 829,4 мың ТМБ), түсті металлургия (25,3% немесе 3 320,8 мың ТМБ) және тау-кен өнеркәсібі (14,8% немесе 1 946,8 мың ТМБ) сияқты секторлар тұтынады.

Басқа секторларға коммерциялық және коммуналдық қызметтер, тұрғын үй секторы (халық), ауыл/орман шаруашылығы және балық шаруашылығы жатады, олардың ішінде тұрғын үй секторы энергияны ең көп тұтынады – 14 713,3 мың ТМБ.

Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде электр энергетикасы саласын дамытуға бағытталған бірқатар шаралар көзделген, олардың негізгі қағидаттары энергия тұтынушыларының сұранысын барынша қанағаттандыру және электр және жылу энергиясы нарығына қатысушылардың құқықтарын қорғау, электр энергетикасы кешенінің қауіпсіз, сенімді және тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз ету болып табылады.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының отын-энергетика кешенін дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	- жинақталатын электр қуаттарының көлемі - жаңартылатын энергия көздерінен электр энергиясының үлесі - энергетикадағы энергия сыйымдылығының төмендеуі	2029 жылға қарай 11,7 гигаватт 2029 жылы өндірістің жалпы көлемінен 12,5% 2021 жылғы деңгейден 2029 жылға қарай 5%-ке

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының электр энергетикасы саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	- жинақталатын электр қуаттарының көлемі	2029 жылға қарай 11, 7 гигаватт
	- жаңартылатын энергия көздерінен электр энергиясының үлесі	2029 жылы өндірістің жалпы көлемінен 12,5%
Қазақстан Республикасының энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	- өнеркәсіптің энергия сыйымдылығын төмендету	2021 жылғы деңгейден 2029 жылға қарай 10%-ке
	- энергетика секторының энергия сыйымдылығын төмендету	2021 жылғы деңгейден 2029 жылға қарай 5%-ке
	- үй-жайлар ауданының бірлігіне энергия тұтынуды азайту	2021 жылғы деңгейден 2029 жылға қарай 10%-ке
	- жан басына шаққандағы энергия тұтынуды азайту	2021 жылғы деңгейден 2029 жылға қарай 5%-ке
«Қазақстандықтардың әл-ауқатын арттыруға бағытталған тұрақты экономикалық өсу» ұлттық жобасы	- энергия өндіруші ұйымдармен жинақталған 13 инвестициялық келісімді іске асыру жолымен іске қосылатын электр қуаттарының көлемі	2025 жылы 1 604 МВт
	- БГҚ енгізілетін электр қуаттарының көлемі (Алматы, Алматы, Түркістан және Қызылорда облыстары), жинақтаумен	2025 жылы 1400 МВт
	- Батыс Қазақстан, Атырау және Маңғыстау облыстары (220 кВ) арасындағы транзиттің екінші тізбегі ұзындығының өсуі, жинақтаумен	2023 жылы 779,7 МВт
	- ЖЭК енгізілетін электр қуаттарының көлемі, жинақтаумен	2025 жылы 4000 МВт

Орташа позициялар

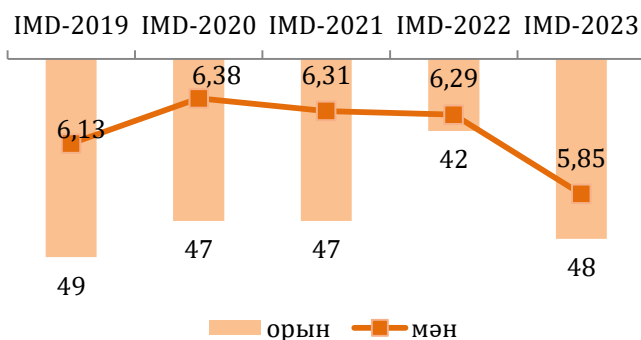
- «Энергоресурстардың инфрақұрылымы» көрсеткіші IMD әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш сауалнама болып табылады. Сауалнама шеңберінде респонденттердің пікірі «Энергия ресурстарының инфрақұрылымы 1 = жеткілікті және тиімді болып табылмайды / 6 = тиімді болып табылады» деген сұраққа сәйкес бағаланады. Бұдан әрі сауалнама нәтижелері он балдық межелікке түрленеді, мұнда 10 – ең жоғары балл. Респонденттер – шағын және орта бизнес өкілдері.

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша 2023 жылғы IMD рейтингінде 48 позицияға орналасып, алдыңғы нәтижемен салыстырғанда 6 позицияға төмендеді, мән 6 балдан төмен түсті.

Жалпы, соңғы 5 жылда Қазақстанның мәні мүмкін 10 балдан 6,4 балдан жоғары көтерілмейді. Осылайша, шағын және орта бизнес өкілдерінің пікірінше, елдегі энергия ресурстарының инфрақұрылымы жеткілікті қолжетімді және тиімді емес.

Дереккөз: IMD2019-2023 деректері

IMD рейтингтерінде «Энергия ресурстарының инфрақұрылымы» көрсеткіш бойынша Қазақстанның позициясы

Рейтингтегі энергоресурстар инфрақұрылымы бойынша көшбасшылар – БАӘ, Гонконг, Дания, Катар, Финляндия. Аутсайдер елдер – Оңтүстік Африка, Венесуэла, Моңғолия, Аргентина, Мексика.

Айта кету керек, бұл көрсеткіш бойынша ең жоғары мән мүмкін 10 балдан 8,96 балды құрайды. Бұл дегеніміз, тіпті көшбасшы елдерде де респонденттер энергия ресурстары инфрақұрылымының тиімділігі мен жеткіліктілігін барынша бағаламайды.

Көшбасшы елдер

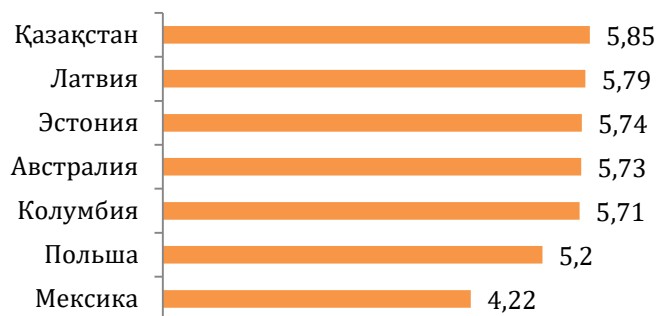
Орын	Ел	Мән
1	БАӘ	8,96
2	Гонконг	8,90
3	Дания	8,86
4	Катар	8,84
5	Финляндия	8,83

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
60	Мексика	4,22
61	Аргентина	3,32
62	Моңғолия	2,60
63	Венесуэла	1,72
64	Оңтүстік Африка	1,29

Дереккөз: IMD 2023 деректері

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Латвия, Эстония, Австралия, Польша, Мексика, Колумбия сияқты ЭЫДҰ елдерін басып озады.

Дереккөз: IMD 2023 деректері

IMD рейтингтерінде «Энергия ресурстарының инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша Қазақстан позициясынан төмен ЭЫДҰ елдері

Айта кету керек, әрбір респондент энергия ресурстарының қолжетімділігі ұғымын өзінше түсіндірсе де, қол жетімділіктің негізгі факторлары баға мен сенімділік болып қала береді.

Қазақстандағы заңды тұлғалар үшін электр энергиясының орташа босату тарифі КВт/сағ үшін 0,058 АҚШ долларын құрайды (2021 жылғы деректер). Осы мәнмен ел IMD-2023 рейтингінде 7-орында. Яғни, басқа елдермен салыстырғанда баға бәсекеге қабілетті.

Сенімділікке келетін болсақ, елдің электр энергетикасы саласында электр желілерінің (66%), жылу желілерінің (57%) тозуы, жоғары авариялылық, генерациялайтын жабдықтың техникалық шектеулері және энергия жүйесіндегі теңгерімсіздіктерді өтеу үшін маневрлік генерациялайтын қондырғылардың шектеулі саны және т.б. сияқты бірқатар проблемалар бар.

Электр энергетикасы саласын дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асыру шеңберінде күтілетін нәтижелердің бірі «2022 жылмен салыстырғанда генерациялайтын қуаттардың қолданыстағы инфрақұрылымының негізгі активтерінің тозуын 10%-ке төмендету» болып табылады.

III. ЦИФРЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ

Цифрлық инфрақұрылым-бұл цифрлық қызметтер, құралдар мен технологиялар кешені, сондай-ақ олардың көмегімен жасалған, желілік, телекоммуникациялық және есептеу қуатын қамтамасыз ететін өнімдер жиынтығы.

Цифрлық инфрақұрылым элементтерінің негізгі топтары желілер мен байланыстар, ақпараттық-коммуникациялық және компьютерлік технологиялар (бұдан әрі – АКТ), бұлтты есептеулер (бұдан әрі – БЕ), дата-орталықтар, деректерді өңдеу орталықтары (бұдан әрі – ДӨО) және бұлтты деректер қоймалары, сондай-ақ деректермен жұмыс істеу платформалары мен экожүйелері болып табылады.

Талданатын рейтингтерде цифрлық инфрақұрылым ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қолжетімділігі, сапасы мен дамуы және олардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша көрсеткіштермен ғана ұсынылған.

1.1 Ұялы байланыстың қол жетімділігі

Осы кіші бөлім шеңберінде халықаралық рейтингтердің 3 көрсеткіші бойынша талдау келтіріледі: элеуметтік прогресс индексінің «ұялы байланыс абоненттері», сондай-ақ IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінің «ұялы телефон арқылы қоңырау шалу құны» және «мобильді кең жолақты байланыс абоненттері».

Алғашқы екі көрсеткіш бойынша Қазақстанның бәсекелестік артықшылықтары бар, соңғысы бойынша – орта позицияны иеленеді.

Бәсекелестік позициялар

▪ **«Ұялы байланыс абоненттері»** көрсеткіші элеуметтік прогресс индексі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

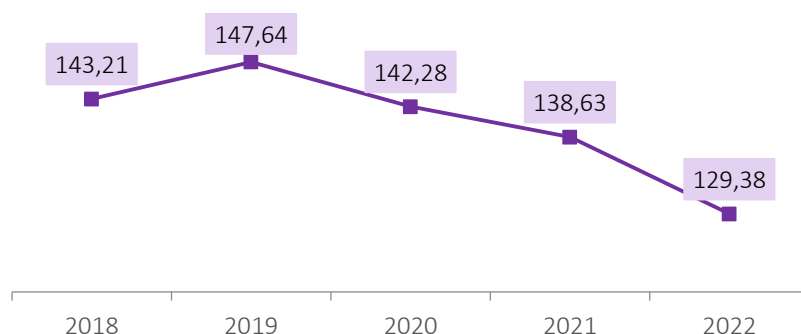
100 тұрғынға шаққандағы ұялы телефонға жазылу саны ретінде көрсетілген соңғы үш ай ішінде белсенді болған алдын ала төленген SIM-карталардың санын қоса алғанда, ұялы байланыс технологиясын пайдалана отырып, жалпыға ортақ пайдаланылатын ұялы телефон қызметіне жазылу санын көрсетеді.

Ескерту: көрсеткіш 100 адамға шаққанда 100 ұялы телефонның жоғарғы шекарасымен шектелген.

Дереккөз: Халықаралық телекоммуникация одағы

2022 жылғы индексіне 2020 жылғы деректер пайдаланған

Қазақстан бұл көрсеткіш бойынша мәндердің теріс динамикасына қарамастан, жыл сайын жоғарғы шекарадан асып кетуді көрсетеді (мәндер 100 адамға шаққанда 100-ден астам ұялы телефонды құрайды).

Дереккөз: Social Progress Index 2018-2022

Әлеуметтік прогресс индексындағы «Ұялы байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша Қазақстанның маңызы

2022 жылғы рейтингте барлығы 106 ел ұялы телефон байланысына жазылу саны бойынша 1 орынды алады, онда көрсеткіштің мәні 100 адамға шаққанда 100 және одан да көп ұялы телефонды құрайды. Сонымен қатар, көрсеткіш бойынша максималды мәндер Біріккен Араб Әмірліктерінде, Черногорияда, Таиландта, Ресей Федерациясында, Ботсванада және Оңтүстік Африкада байқалады.

Аутсайдер елдер-Джибути, Ливия, Эфиопия, Орталық Африка Республикасы, Либерия және Оңтүстік Судан, онда 100 тұрғынға шаққандағы ең аз ұялы телефон жазылымдары бар.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
1	БАӘ	185,78
1	Черногория	171,97
1	Таиланд	166,61
1	Ресей	163,59
1	Ботсвана	162,84
1	Оңтүстік Африка	161,80

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
164	Джибути	43,93
165	Ливия	42,52
166	Эфиопия	38,70
167	Орталық Африка Республикасы	37,91
168	Либерия	32,68
169	Оңтүстік Судан	12,0

Дереккөз: Social Progress Index 2022

ЕАЭО-ның барлық елдері, соның ішінде Қазақстан да рейтингте жетекші орындарға ие (1 орын). Сонымен қатар, Ресей мен Қырғызстанда жоғары мәндер, Беларусь мен Арменияда төмен мәндер байқалады.

Қазақстан ЭЫДҰ-ның Жапония, Коста-Рика, Эстония, Люксембург, Израиль, Оңтүстік Корея, Литва, Словакия, Колумбия, Чили және Польшадан басқа барлық елдеріне қарағанда көрсеткіш бойынша жоғары мәнге ие, олар да 1-ші орында. ЭЫДҰ елдері арасындағы ең төменгі мәндер Бельгия (108 орын), Түркия (111 орын), Мексика (116 орын) және Канада (130 орын).

Дереккөз: Social Progress Index 2022

«Ұялы байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің маңызы

«Ұялы байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

Осы көрсеткіш бойынша бәсекелестік артықшылықтар ұлттық статистикамен де расталады. ҚР СЖЖРА ҰСБ деректеріне сәйкес, 2022 жылы Қазақстанда ұялы байланыс абоненттерінің саны 25 181,4 мың бірлікті құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 2,9% – ға артық (2021 жылы-24 471,0 мың бірлік).

100 адамға шаққандағы ұялы байланыс абоненттерінің тығыздығы 2022 жылы 128 бірлікті құрады. Бәсекелестік позицияларды ұстап қалуға әсер ететін негізгі факторлардың бірі Қазақстандағы ұялы байланыстың төмен құны болып табылады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Қазақстандағы ұялы байланыс абоненттер саны мен тығыздығының динамикасы

Ұялы байланыс абоненттерінің саны мен тығыздығы бойынша елдегі оң жағдайды ескере отырып, бұл көрсеткіш Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында көрсетілмеген.

- **«Ұялы телефон арқылы қоңырау шалу құны»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде қарастырылады.

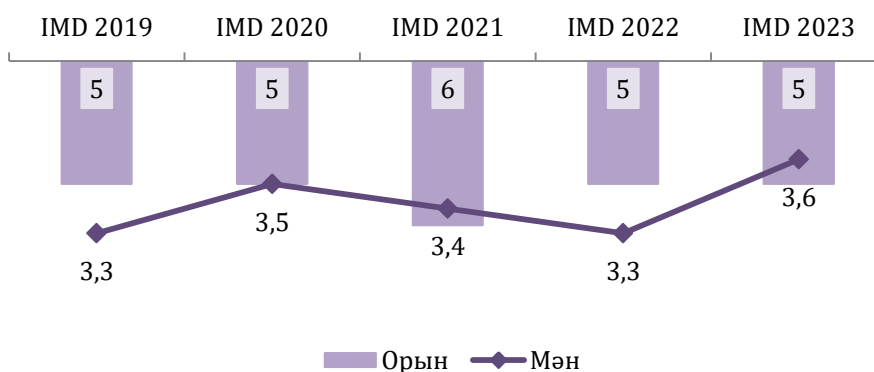
Әдістеме

Бір пайдаланушыға шаққандағы ұялы байланыстың орташа айлық жиынтық кірісін, соның ішінде төленген және алдын ала төленген АҚШ долларына жазылуларды көрсетеді. АҚШ.

Дереккөз: Fitch Solutions (Business Monitor International)

2023 жылғы рейтингте 2021 жылғы деректер пайдаланылды

Қазақстан ұялы телефон арқылы қоңырау шалу құнының артуына қарамастан, соңғы 5 жыл ішінде осы көрсеткіш бойынша бәсекелестік позицияны сақтап келеді. 2023 жылғы IMD рейтингінде ел айына бір пайдаланушыға орташа кірісі 3,6 АҚШ долларын құрайтын 5-ші орынға ие болды.

Дереккөз: IMD 2019–2023

«Ұялы телефон арқылы қоңырау шалу құны» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәні мен орны

Ұялы телефон арқылы қоңырау шалудың ең төменгі құны бар топ-5 елге Қазақстаннан басқа Үндістан, Филиппин, Индонезия, Литва және Аргентина кіреді, мұнда айына бір пайдаланушыға орташа табыс 4 АҚШ доллардан аспайды.

Ұялы байланыстың ең қымбат қызметтері Жапонияда, Норвегияда, Швейцарияда, АҚШ-та және Канадада атап өтіледі, мұнда бір пайдаланушының орташа айлық кірісі 30 АҚШ доллардан асады.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
1	Үндістан	1,46
2	Филиппин	2,21
3	Индонезия	2,68
4	Литва	2,92
5	Қазақстан	3,65
6	Аргентина	3,94

Дереккөз: IMD 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
59	Жапония	34,0
60	Норвегия	35,5
61	Швейцария	35,8
62	АҚШ	44,7
63	Канада	54,4
-	Венесуэлла	-

ЕАЭО елдерінен IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингісіне Қазақстан ғана қатысады. Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Литвадан басқа ЭЫДҰ-ның барлық елдерінен озып тұр (4 орын).

Қазіргі уақытта Қазақстанда үш ALTEL, Tele2, Kcell, Activ, Beeline ұялы операторларынан, сондай – ақ IZI және банктік ForteMobile және JusanMobile

виртуалды операторларынан сегіз брендтің байланыс қызметтерін пайдалануға болады.

Қазақстан экономикасының мониторингі бойынша жоба талдаушыларының зерттеу нәтижелеріне сәйкес «Ranking.kz», ForteMobile ең жақсы бағаны Gold тарифімен ұсынады. Тарифке 12 гигабайт мобильді интернет, желі ішіндегі және Beeline операторының нөмірлеріне тегін қоңыраулар және басқа операторлардың нөмірлеріне 120 минуттық қоңыраулар, сондай-ақ 50 SMS кіреді. Forte қосымшасы болған жағдайда бұл пакеттің құны айына 1 500 теңгені ғана құрайды (қосымшасыз – 3 500 теңге). Altel, Tele2, IZI және Activ операторларының тарифтерінде Ғаламдық алшақтық жоқ. Мәселен, ең арзан нұсқа 2 690-2 890 теңгеден басталады, мұндай тарифтер бойынша пакет 7-12 Гб құрайды.

Осы көрсеткіш бойынша елдің бәсекелестік артықшылықтарын ескере отырып, мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында ұқсас көрсеткіштер көрсетілмеген.

Орта позициялар

▪ **«Мобильді кең жолақты абоненттер»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде де қарастырылады.

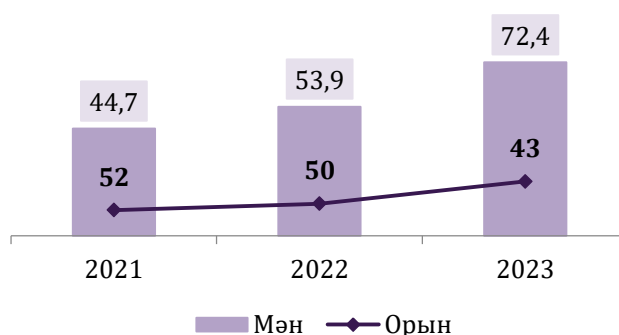
Әдістеме

Деректер немесе USB кілттері үшін арнайы SIM карталары бойынша кең жолақты қосылымдарды қоспағанда, белсенді 4G және 5G мобильді жазылымдарының жалпы санын (ұялы байланыс нарығының жалпы көлемінің пайызымен) көрсетеді.

Дереккөз: Fitch Solutions (Business Monitor International)

2023 жылғы рейтингте 2021 жылғы деректер пайдаланылды

2021 жылы көрсеткішті есептеу әдіснамасын қайта қарауға байланысты, ел позициясының өзгеруіне талдау соңғы үш жылда келтірілген. Жалпы, осы көрсеткіш бойынша мәндер шеңберінде де, позициялар бойынша да тұрақты оң динамика байқалады. 2023 жылғы рейтингте Қазақстан 72,4% мәнімен 64 елдің ішінен 43-орынға ие болды.

Дереккөз: IMD 2019–2023

«Мобильді кең жолақты байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәні

Бұл көрсеткіш бойынша жетекші орындарды Швейцария, Тайвань, Катар, Исландия, Бахрейн, Дания және Эстония алады, мұнда 4G және 5G желілеріне

негізделген белсенді ұялы байланыс абоненттерінің саны ұялы байланыс нарығының жалпы көлемінің 98% - дан астамын құрайды.

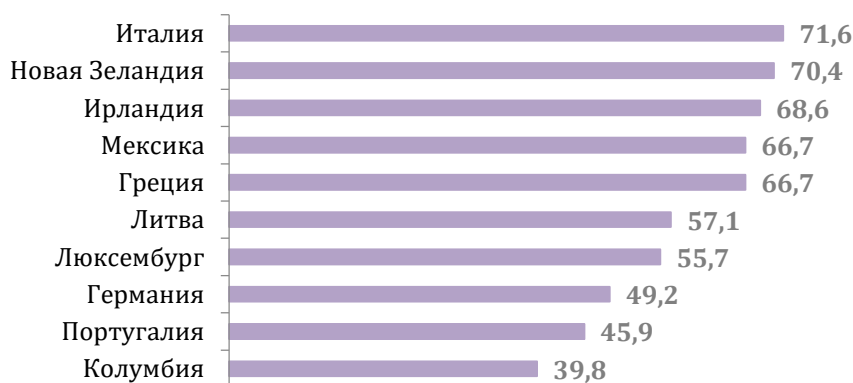
Аутсайдер елдер-Португалия, Венесуэла, Кипр, Колумбия, Оңтүстік Африка, Моңғолия және Ботсвана, олар сәйкесінше 4G және 5G желілері негізінде белсенді ұялы байланыс абоненттерінің ең аз санын атап өтеді (ұялы байланыс нарығының жалпы көлемінің 46% - дан азы).

Орын	Елдер	Мән
1	Швейцария	100,0
1	Тайвань	100,0
3	Катар	99,7
4	Исландия	98,9
5	Бахрейн	98,7
6	Дания	98,6
7	Эстония	98,2

Дереккөз: IMD 2023

Орын	Елдер	Мән
58	Португалия	45,9
59	Венесуэла	44,8
60	Кипр	43,5
61	Колумбия	39,8
62	Оңтүстік Африка	32,2
63	Моңғолия	24,2
64	Ботсвана	20,1

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Италияны (44 орын), Жаңа Зеландияны (46 орын), Ирландияны (47 орын), Мексиканы (48 орын), Грецияны (49 орын), Литваны (53 орын), Люксембургті (55 орын), Германияны (57 орын), Португалияны (58 орын) және Колумбияны басып озды (61 орын).

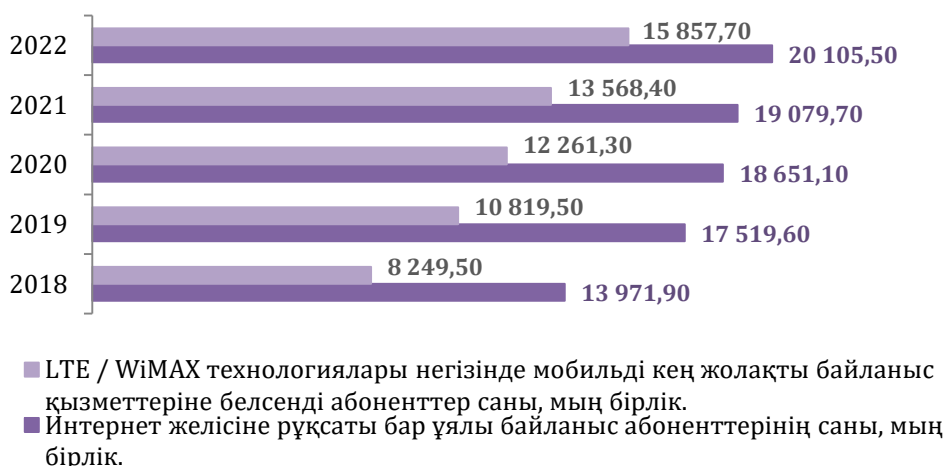

Дереккөз: IMD 2023

«Мобильді кең жолақты байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан артта қалған ЭЫДҰ елдерінің маңызы

ҚР СЖЖРА ҰСБ деректеріне сәйкес, соңғы 5 жылда Интернет желісіне қолжетімділігі бар ұялы байланыс абоненттері санының өсуі бойынша да, 2022 жылдың қорытындысы бойынша тиісінше 20 105,50 мың бірлікті және 15 857,70 мың бірлікті құрайтын мобильді кең жолақты байланыс қызметтеріне белсенді абоненттер саны бойынша да оң динамика байқалады.

Алайда, Интернетке қол жеткізумен ұялы байланыс абоненттерінің жалпы санынан мобильді кең жолақты байланыстың белсенді абоненттерінің жеткіліксіз жоғары үлесін ескере отырып (2022 жылдың қорытындысы бойынша 78,9%), мобильді кең жолақты байланысты қамтамасыз етуге байланысты мәселелердің өзектілігі туралы айтуға болады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Белсенді абоненттер санының динамикасы мобильді кең жолақты байланыс қызметтеріне

Мобильді кең жолақты байланыс қызметтеріне белсенді абоненттер саны бойынша көрсеткішті есептеу кезінде LTE Advanced (LTE-A) және WiMAX 2 байланысының екі түрін қамтитын 4G технологиялары ғана ескерілетінін атап өткен жөн. Бұл ретте Ұлттық статистика 5G технологиясы арқылы белсенді мобильді жазылымдар санын есепке алмайды.

Халықты мобильді кең жолақты байланыспен қамтамасыз ету проблемаларын шешу үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде бірқатар шараларды іске асыру көзделген.

Осыған байланысты құжаттарда тиісті көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу «Мобильді кең жолақты байланыс абоненттері» көрсеткіші бойынша IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде Қазақстанның позициясын арттыруға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және киберқауіпсіздік саласын дамытудың 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Республикалық және негізгі облыстық жолдардың МКЖЖ қамтамасыз етілуі, %	2029 жылы 100%
«Цифрландыру, ғылым және инновация есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жобасы	5G интернеті бар қалалар саны, бірл.	2025 жылы 14 бірлік

1.2 Интернеттің қол жетімділігі мен сапасы

Осы кіші бөлім шеңберінде халықаралық рейтингтердің 5 көрсеткіші бойынша талдау келтіріледі: әлеуметтік прогресс индексінің «Интернет-пайдаланушылардың үлесі», «Интернет пайдаланушылары», «Кең жолақты байланыс абоненттері» және IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінің «Интернеттің өткізу қабілеттілігінің жылдамдығы», сондай-ақ IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілігінің әлемдік рейтингінің «Сымсыз кең жолақты байланыстың ену деңгейі».

Жоғарыда көрсетілген барлық көрсеткіштер бойынша Қазақстан «Интернеттің өткізу қабілеттілігінің жылдамдығы» көрсеткішінен басқа орта позицияларға ие, оны әлсіз жақ ретінде атап өтуге болады.

Орта позициялар

▪ «Интернет-пайдаланушылардың үлесі» көрсеткіші әлеуметтік прогресс индексінде қарастырылады.

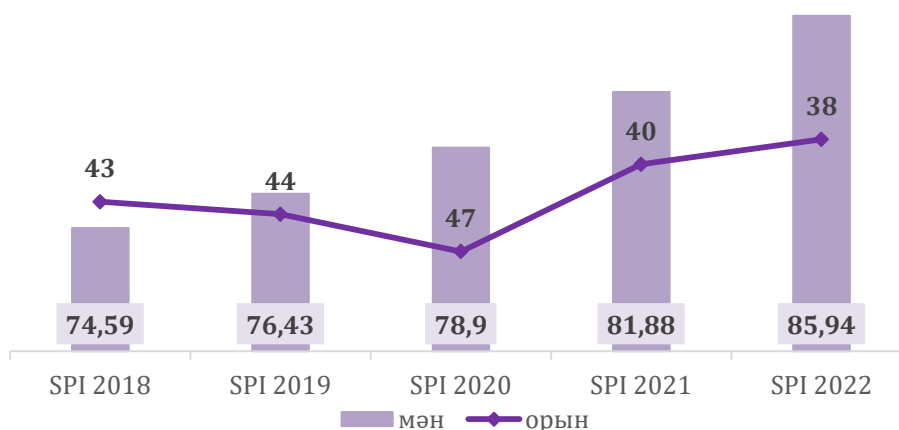
Әдістеме

Соңғы 12 айдағы кез келген құрылғыдан (ұялы телефондарды қоса алғанда) интернетті пайдаланатын халықтың жалпы санынан интернет-пайдаланушылардың үлесін көрсетеді.

Дереккөздер: халықаралық телекоммуникация одағы

2022 жылғы әлеуметтік прогресс индексі 2020 жылғы деректерді пайдаланды.

Қазақстан интернет-пайдаланушылардың үлесі бойынша 2022 жылғы әлеуметтік прогресс индексінде 85,94% мәнімен 169 елдің ішінен 38-орынды иеленді. Жалпы, соңғы 5 жылдағы осы көрсеткіш бойынша оң динамиканы атап өткен жөн. 2018-2020 жылдардағы индекс шеңберінде елдің позицияларының төмендеуі, мәндердің жоғарылауына қарамастан, индекске қатысатын басқа елдердегі ең елеулі жақсартулармен байланысты.

Дереккөз: Social Progress Index 2018-2022

«Интернет-пайдаланушылар» көрсеткіші бойынша Қазақстанның орны мен мәні

Интернетті пайдаланушылардың ең көп үлесі БАӘ, Бахрейн, Катар, Кувейт және Исландия сияқты индекске қатысушы елдерде байқалады. Бұл Интернет қолданушыларының ең аз үлесі бар елдердің тізімін Эритрея, Сомали, Оңтүстік Судан, Комор аралдары және Конго Республикасы басқарады.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
1	БАӘ	100,00
2	Бахрейн	99,67
3	Катар	99,65

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
164	Конго Республикасы	8,65
165	Комор аралдары	8,48
166	Оңтүстік Судан	6,50

Орын	Елдер	Мән
4	Кувейт	99,11
5	Исландия	99,00

Дереккөз: Social Progress Index 2022

Орын	Елдер	Мән
167	Сомали	2,00
168	Эритрея	1,31

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Уругваймен (86,10%) және Аргентинамен (85,50%) шектеседі. Ел ЕАЭО-ның барлық елдерінен, сондай-ақ ЭЫДҰ-ның келесі елдерінен: Франция, Венгрия, Польша, Литва, Чехия, Коста-Рика, Португалия, Греция, Түркия, Мексика, Италия және Колумбиядан озып тұр.

Дереккөз: Social Progress Index 2022

«Интернет-пайдаланушылардың үлесі» индикаторы бойынша Қазақстанның мәндері мен орындарын ЕАЭО-ның басқа елдерімен салыстыру

- **«Интернет пайдаланушылары»** – IMD әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі аясында қарастырылатын ұқсас көрсеткіш.

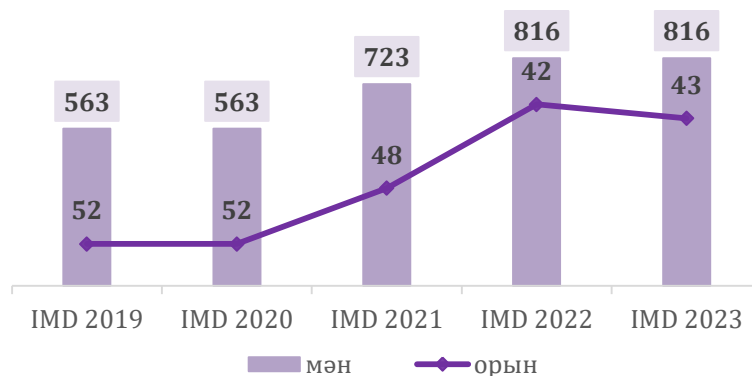
Әдістеме

Қол жетімді көздердің орташа мәні ретінде 1000 адамға шаққандағы интернет қолданушыларының санын көрсетеді.

Дереккөздер: Дүниежүзілік банк арқылы халықаралық телекоммуникация одағы, Әлемдік интернет статистикасы және Ұлттық көздер.

IMD 2023 рейтингі 2021 жылғы деректерді пайдаланды.

2023 жылғы IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде 1000 адамға шаққанда интернет пайдаланушылар саны бойынша Қазақстан 816 мәнімен 64 елдің ішінен 43-орынды иеленді. Жалпы, соңғы бес жылдағы осы көрсеткіш бойынша оң динамиканы атап өткен жөн. Өткен жылмен салыстырғанда елдің позициясының төмендеуі, бірдей мәндерге қарамастан, негізінен Кувейт рейтингіне қосылумен байланысты.

Дереккөз: IMD 2019–2023

«Интернет пайдаланушылары» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәндері мен орындарының динамикасы

Интернетті пайдаланушылар саны бойынша рейтингті БАӘ, Катар, Исландия, Кувейт және Бахрейн сияқты елдер басқарады. Аутсайдерлер ретінде Үндістан, Ботсвана, Оңтүстік Африка, Венесуэла және Индонезияны бөліп көрсетуге болады.

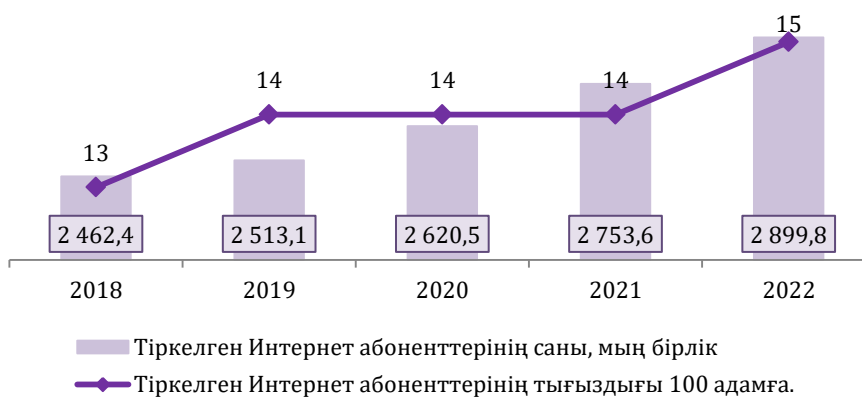
Орын	Елдер	Мән
1	БАӘ	1000
2	Катар	998
3	Исландия	990
4	Кувейт	987
5	Бахрейн	987

Орын	Елдер	Мән
60	Индонезия	653
61	Венесуэла	642
62	Оңтүстік Африка	638
63	Ботсвана	558
64	Үндістан	486

Дереккөз: IMD 2023

Осы көрсеткіш бойынша ел ЭЫДҰ – ның келесі елдерімен шектеседі: Чили (829) және Италия (815), Польшадан (46 орын – 807), Түркиядан (47 орын – 805), Португалиядан (48 орын – 782), Грециядан (51 орын – 755), Мексикадан (55 орын – 685) және Колумбия (57 орын – 665).

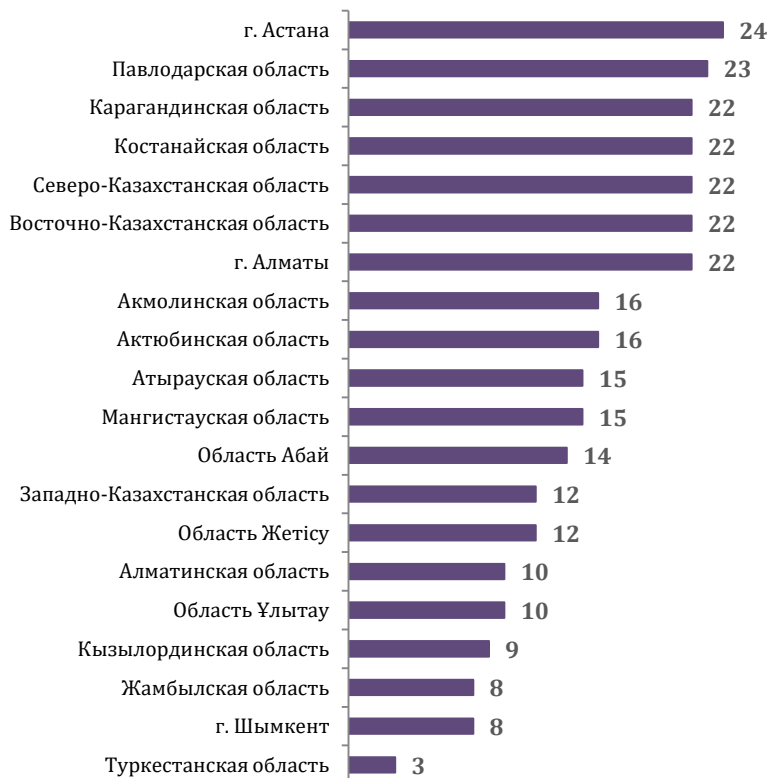
ҚР АӨСШК БНС деректеріне сәйкес, соңғы 5 жыл ішінде тіркелген Интернет абоненттерінің саны бойынша оң динамикаға қарамастан, олардың тығыздығы әлі де төмен.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Қазақстандағы тіркелген Интернет абоненттерінің саны мен тығыздығының динамикасы

Ел өңірлері бөлінісінде халықты тіркелген Интернетпен барынша қамту 100 тұрғынға шаққанда 24 абонентті құрайды (Астана қ.). Бұл ретте абоненттердің ең аз тығыздығы Түркістан облысында, Шымкент қаласында, Жамбыл және Қызылорда облыстарында байқалады.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Өңірлер бөлінісінде 100 адамға тіркелген Интернет абоненттерінің тығыздығы

▪ **«Кең жолақты абоненттер»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде де қарастырылады.

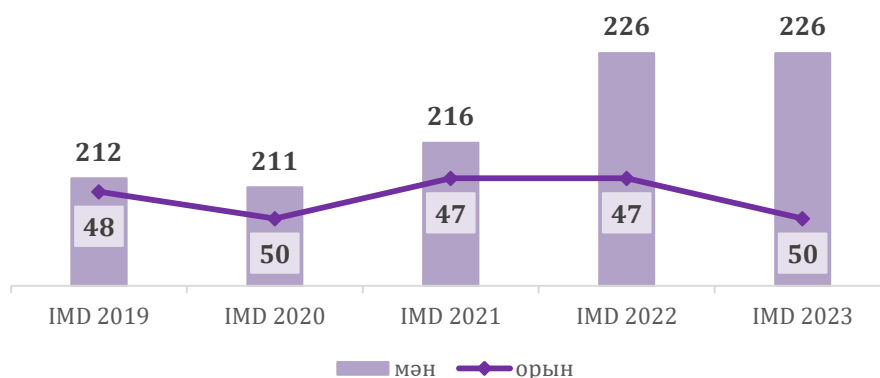
Әдістеме

Тіркелген және мобильді қосылымдарды (SIM карталарында, USB кілттерінде және M2M қосылымдарында деректерді беру үшін арнайы мобильді қосылыстар, бірақ смартфондарға негізделген дауыстық қосылымдарды және 3G / 4G деректер қосылымдарын қоспағанда) қамтиды. 1000 тұрғын.

Дереккөз: Fitch Solutions (Business Monitor International)

IMD 2023 рейтингі 2021 жылғы деректерді пайдаланды.

2023 жылғы IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде 1000 тұрғынға шаққандағы кең жолақты абоненттер саны бойынша Қазақстан 226 мәні бар 64 елдің ішінен 50-орынды иеленді. Жалпы алғанда, халықты кең жолақты байланыспен қамтудың баяу өсуіне байланысты соңғы 5 жылда осы көрсеткіш бойынша теріс динамиканы атап өткен жөн. Өткен жылмен салыстырғанда елдің позициясының төмендеуі, бірдей мәндерге қарамастан, негізінен Кувейт рейтингіне қосылумен, сондай-ақ қатысушы елдердің орташа мәнінің жоғарылауымен байланысты.

Дереккөз: IMD 2019–2023

«Кең жолақты абоненттер» көрсеткіш бойынша Қазақстанның мәндері мен орындарының динамикасы

«Кең жолақты абоненттер» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәндері мен ұстанымдарының динамикасы. Аутсайдерлер ретінде Үндістан, Индонезия, Филиппин, Ботсвана және Перуді бөліп көрсетуге болады.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
1	Нидерланды	1002
2	Жапония	978
3	Латвия	726
4	Австрия	694
5	Дания	649

Дереккөз: IMD 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
60	Перу	108
61	Ботсвана	99
62	Филиппины	73
63	Индонезия	56
64	Үндістан	34

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Мексикамен (236) және Оңтүстік Африкамен (224) шектеседі, сондай-ақ ЭЫДҰ-ның келесі елдерінен: Түркия (219) және Колумбиядан (173) озып тұр.

▪ Кең жолақты желілердің дамуын бағалайтын тағы бір көрсеткіш-IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілігінің әлемдік рейтингі аясында қарастырылатын «Сымсыз кең жолақты ену деңгейі».

Әдістеме

Көрсеткіш сымсыз кең жолақты абоненттердің санын жалпы халық санына бөлу және 100-ге көбейту арқылы есептеледі.

Ескертпе: есептеулерді жүргізу кезінде спутниктік, жердегі тіркелген сымсыз байланысты немесе жердегі мобильді байланысты пайдалана отырып, сымсыз кең жолақты Интернетке белсенді қосылулардың жалпы саны ескеріледі. Мобильді кең жолақты байланыс жағдайында тек белсенді жазылымдар қосылады (соңғы үш айда кем дегенде бір Интернетке қол жеткізгендер немесе деректерді берудің арнайы жоспарымен). Көрсеткіш тіркелген (сымды) кең жолақты немесе Wi-Fi жазылымдарын қамтымайды.

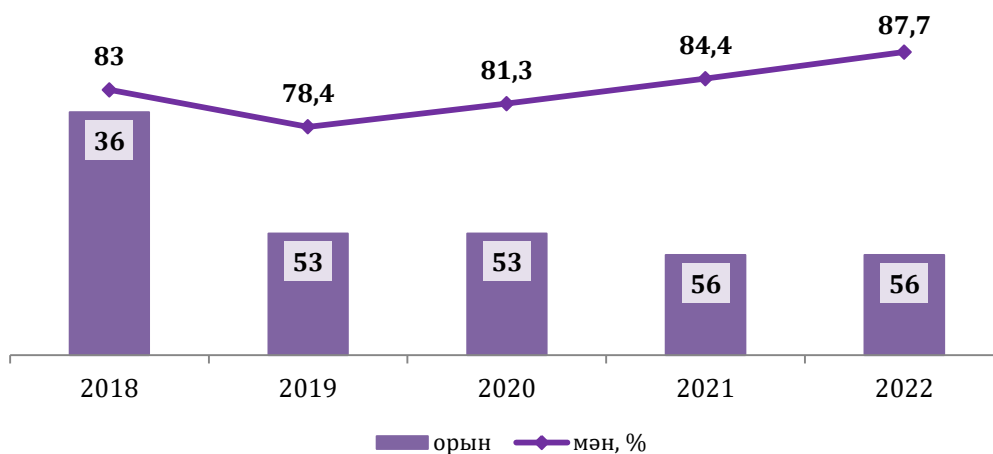
Дереккөз: Euromonitor International

Рейтингті қалыптастыру үшін жыл сайын өткен жылғы деректер пайдаланылады.

IMD-2022 цифрлық бәсекеге қабілеттіліктің әлемдік рейтингінің қорытындысы бойынша Қазақстан сымсыз кең жолақты байланыстың ену деңгейі бойынша ЭЫДҰ-

ның мынадай елдерінен: Бельгия (84,8%) және Колумбиядан (64,7%) озып, 87,7% мәні бар 63 елдің ішінде 56-орынды алады.

2018 жылдан 2022 жылға дейінгі кезеңде осы көрсеткіш бойынша 2019 жылдан бастап мәндердің оң динамикасына қарамастан, елдің позицияларының нашарлауы байқалады, бұл басқа елдермен (ТОП-10) салыстырғанда (орта есеппен 9%) сымсыз кең жолақты байланыстың ену деңгейінің жыл сайынғы шамалы өсуімен (шамамен 4%) байланысты.

Дереккөз: IMD 2018 -2022

**«Симсыз кең жолақты ену деңгейі»
көрсеткіш бойынша Қазақстанның мәндері мен орындарының динамикасы**

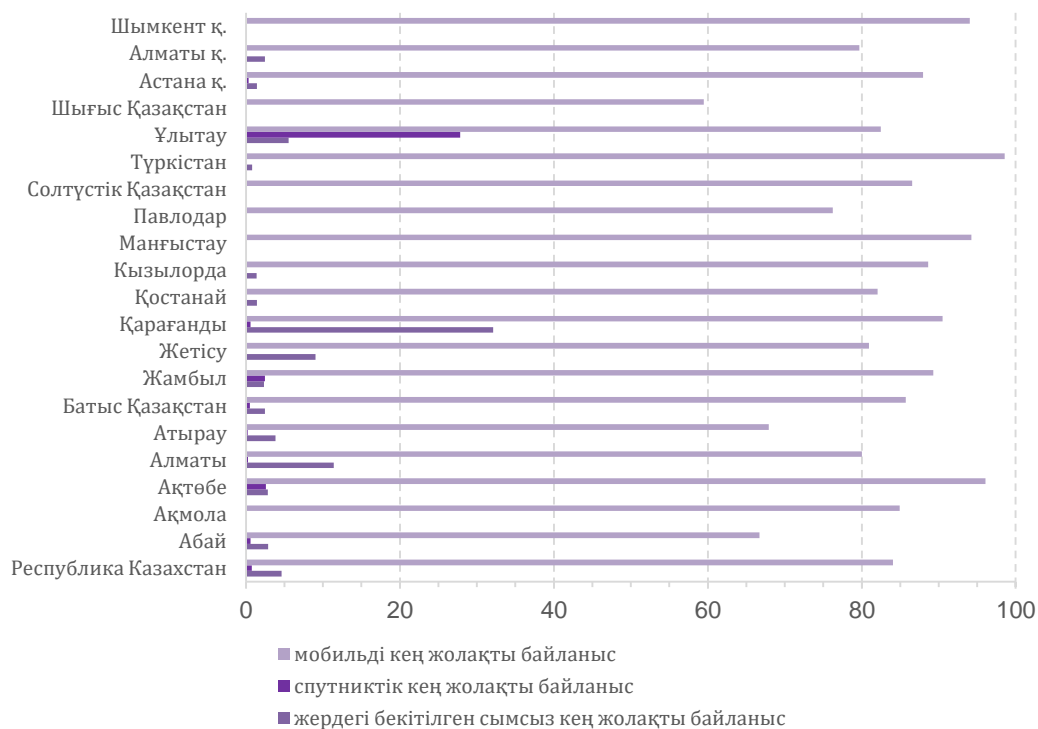
Жетекші позицияларына (1-ші орыннан 10-шы орынға дейін) БАӘ (291,9%), Жапония (205,3%), Польша (179,5%), Эстония (175,2%), Гонконг (173,6%), Катар (164,7%), Финляндия (163,2%), АҚШ (159,7%), Исландия (156,6%) және Бахрейн (155,6%) іеленген. Алайда, 5 жыл бұрын, 2018 жылғы рейтингте Польша (82%) мәнімен 38 – орынды иеленді, яғни Қазақстан, Гонконг – 14, Эстония – 8, Финляндия-2-ден аз. Сонымен қатар, үздік 10-ға Сингапур, Австралия, Дания және Швеция кірді.

ҚР СЖЖРА ҰСБ мәліметтері бойынша, 2022 жылы үй шаруашылығының сымсыз кең жолақты байланысы (жердегі тіркелген сымсыз және спутниктік кең жолақты байланыс, сондай-ақ мобильді кең жолақты байланыс) 89,4% құрады. Бұл ретте ең үлкен үлесті мобильді кең жолақты қосылым (84,1%) арқылы Интернет желісіне қол жеткізе алатын үй шаруашылықтары құрайды. Алайда, ол Қазақстанның өңірлері бойынша айтарлықтай өзгереді – Түркістан облысындағы ең жоғары 98,6%-дан Шығыс Қазақстан облысындағы ең төменгі 59,5% - ға дейін.

Әдістеме

Интернет желісіне қосылу түрі туралы деректер АКТ пайдалану бойынша жылдық кезеңділіктегі үй шаруашылықтарына іріктеп тексеру жүргізу арқылы қалыптастырылады. Үй шаруашылықтарының іріктемелі жиынтығын қалыптастыру үшін ақпараттық база тұрғын үй қорының статистикалық тіркелімі болып табылады.

в процентах

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Интернет желісіне қолжетімділігі бар үй шаруашылықтарының өңірлер бойынша бөлінген қосылу түрлері бойынша үлесі (2022 ж.)

2022 жылғы ақпан-наурыз айларында IDC (Ақпараттық технологиялар мен телекоммуникациялардың әлемдік нарығын зерделеумен айналысатын халықаралық консалтингтік компания) жүргізген Қазақстандағы тұтынушылардың сауалнамасының нәтижелеріне сәйкес қалаларда да, ауылдарда да тіркелген интернет-қолжетімділіктің орнына мобильді интернет-қолжетімділікті пайдалану мынадай негізгі себептермен негізделеді:

- 1) Ұялы телефон-интернетке қосылу үшін пайдаланылатын үйдегі жалғыз құрылғы;
- 2) деректерді беруге лимитсіз пайдаланылатын ұялы байланыстың тарифтік жоспары;
- 3) шағын қалалар мен кенттерде тіркелген кең жолақты қолжетімділік қызметтерімен қамтылмауы (сұралғандардың 30%);
- 4) Интернетке тіркелген қолжетімділік кезінде ауылдық жерлерде қосылудың төмен тұрақтылығы (сауалнамаға қатысушылардың 17%);
- 5) тіркелген кең жолақты қолжетімділікке тым жоғары бағалар (ауылдық жерлерде тұратын респонденттердің 15%).

Интернетке қол жетімділіктің түрлеріне байланысты әртүрлі технологиялар қолданылады, мысалы, мобильді кең жолақты қол жетімділікте 2G, 3G, 4G (LTE) және 5G технологиялары, мобильді желілер арқылы тіркелген сымсыз қол жетімділік – FWA

технологиясы, спутниктік Интернет – геостационарлық спутниктер және төмен жер орбитасындағы спутниктер.

Бұл технологиялардың артықшылықтары мен кемшіліктері бар, соның ішінде Интернет желісіне қол жеткізу сапасын бағалаудың негізгі критерийі болып табылатын деректерді беру жылдамдығы.

Әлсіз позиция

- **«Интернеттің өткізу қабілеттілігінің жылдамдығы»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде де қарастырылады.

Әдістеме

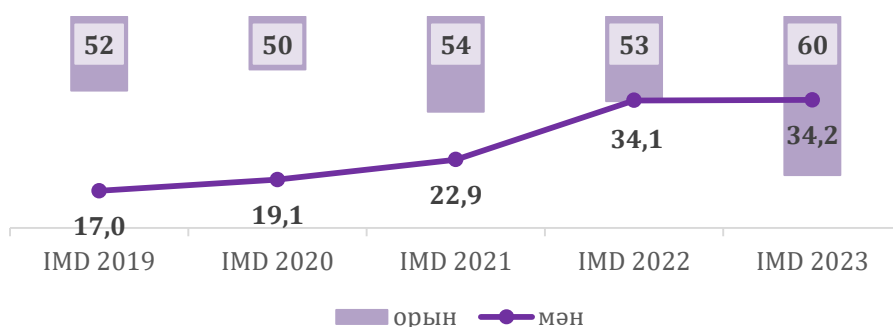
Орташа қосылу жылдамдығын көрсетеді: соңғы пайдаланушыларға Интернетке кіру үшін деректерді беру жылдамдығы Мбит/с.

Дереккөздер: ұсынылған мәндер үш түрлі көзден алынған орташа мәнді білдіреді: MLabs /cable.co.uk (2022); Ookla (2023); және Bandwidthplace (2022).

IMD 2023 рейтингі 2022 жылғы деректерді пайдаланды.

Қазақстан 2023 жылғы IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінде Интернеттің өткізу қабілеттілігінің жылдамдығы бойынша 34,2 Мбит/с мәні бар 64 елдің ішінен 60-орынға ие болды.

Өткен жылмен салыстырғанда елдің позициясының төмендеуі, маңыздылығының шамалы өсуіне қарамастан, былтырғы рейтингте (Оңтүстік Африка, Колумбия, Перу, Аргентина, Филиппин және Моңғолия) Қазақстаннан артта қалған елдердегі күрт және Елеулі жақсартулармен, сондай-ақ Интернет жылдамдығы да жоғары Кувейттің рейтингіне енгізілуімен байланысты Қазақстанда.

Дереккөз: IMD 2019–2023

«Интернеттің өткізу қабілеттілігінің жылдамдығы» индикатор бойынша Қазақстанның мәндері мен ұстанымдарының динамикасы

Рейтингке қатысушы елдер арасындағы ең жоғары жылдамдықты Интернет Сингапур, Исландия, АҚШ, Румыния және Таиландта байқалады. Бұл аутсайдерлер тізімін Ботсвана, Венесуэла, Индонезия, Түркия және Қазақстан басқарады.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
------	-------	-----

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
------	-------	-----

Орын	Елдер	Мән
1	Сингапур	179,4
2	Исландия	175,9
3	АҚШ	162,3
4	Румыния	159,4
5	Таиланд	158,5

Дереккөз: IMD 2019–2023

Орын	Елдер	Мән
60	Қазақстан	34,2
61	Туркия	24,7
62	Индонезия	18,6
63	Венесуэла	13,3
64	Ботсвана	8,2

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан ЭЫДҰ-ның Түркиядан басқа барлық елдерінен артта қалып отыр, ол интернет жылдамдығы 24,7 Мбит / с болатын рейтингте 61-ші орында тұр, Интернеттің өткізу қабілеті 36,4 Мбит/с болатын Оңтүстік Африка елінен озып тұр.

2022 жылғы ақпан-наурыз айларында IDC (Ақпараттық технологиялар мен телекоммуникациялардың әлемдік нарығын зерттеумен айналысатын халықаралық консалтингтік компания) жүргізген сауалнаманың нәтижелеріне сәйкес Интернетке қол жеткізуді қамтамасыз етудегі ең маңызды мәселе Интернетке қол жеткізудің жылдамдығы мен сапасы болып табылады (респонденттердің 80% - ы нақты қол жеткізу жылдамдығы 10 Мбит/с аспайтынын атап өтті).

Бұдан басқа, респонденттер өнім берушілер тарапынан көрсетілетін қызметтер сапасын жеткіліксіз бақылауды белгіледі (респонденттердің 80% - ы ешқашан өз операторынан көрсетілетін қызметтер сапасына қанағаттану деңгейі және көрсетілетін қызметтер құрамы мен сапасының шартта мәлімделген сәйкестігі туралы сұрақтар алмағанын атап өтті).

Интернеттің қолжетімділігі мен сапасын қамтамасыз ету мәселелерін шешу үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде бірқатар шараларды іске асыру көзделген.

Осылайша, құжаттарда тиісті көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу Интернеттің қолжетімділігі мен сапасы бойынша халықаралық рейтингтердің талданатын көрсеткіштері шеңберінде Қазақстанның позицияларын арттыруға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілік рейтингі, рейтингтегі орын (балл)	2025 жылы 33 (68,9)
Цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және киберқауіпсіздік саласын дамытудың 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Республикалық және негізгі облыстық жолдардың МШПД қамтамасыз етілуі, % Халық пен бизнесті 100 Мбит/с жоғары жылдамдықты интернетпен қамтамасыз ету	2029 жылы 100% 2029 жылы 100 Мбит/с
«Цифрландыру, ғылым және инновация есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жобасы	5G интернеті бар қалалар саны, бірл. Интернетке кең жолақты қол жетімділіктің үй желілерінің ену деңгейі, %	14 2025 жылы 2025 жылы 95%

1.3 Онлайн Үкіметтің тиімділігі

Осы кіші бөлім шеңберінде халықаралық рейтингтердің 3 көрсеткіші бойынша талдау келтіріледі: әлеуметтік прогресс индексінің «Онлайн-Үкіметке қолжетімділік»,

сондай-ақ Қазақстанның бәсекелестік артықшылықтары бар жаһандық инновациялар индексінің «Үкіметтің Онлайн-сервисі» және «Онлайн электрондық қатысу».

Бәсекелестік позициялар

▪ **«Онлайн-басқаруға қол жеткізу»** көрсеткіші әлеуметтік прогресс индексі шеңберінде қаралады.

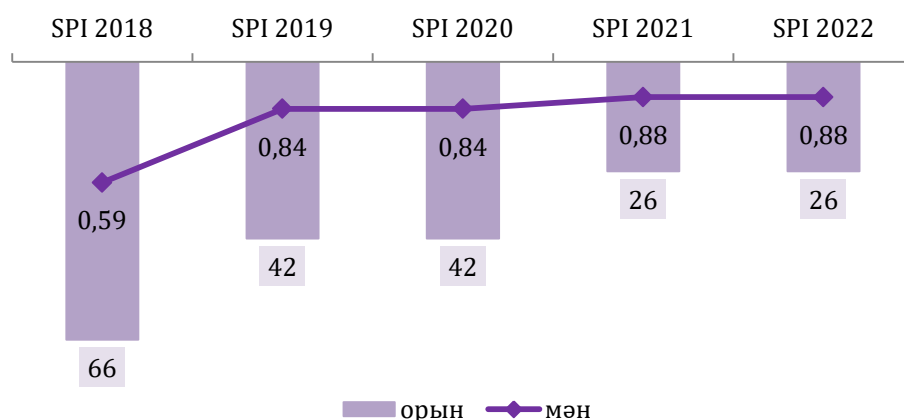
Әдістеме

Ұлттық үкіметтік порталда электрондық қатысу құралдарының қолжетімділігін мынадай мақсаттар үшін көрсетеді: интернетте ақпарат беру; онлайн қоғамдық консультациялар ұйымдастыру; азаматтарды шешім қабылдау үдерістеріне тікелей тарту. Электрондық қатысу саясатты әзірлеуге, шешім қабылдауға және қызметтерді әзірлеуге және ұсынуға акт арқылы азаматтарды тарту процесі ретінде анықталады, бұл оны кең қатысуға негізделген, инклюзивті және кеңесші етеді.

Дереккөз: БҰҰ Экономикалық және әлеуметтік мәселелер департаментінің электрондық үкіметін зерттеу

2022 жылғы индексте 2020 жылғы деректерді пайдаланған

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша тұрақты оң динамиканы көрсетіп отыр. 2022 жылғы индексте ел 0,88 мәнімен 169 елдің ішінде 26-орынға ие болды.

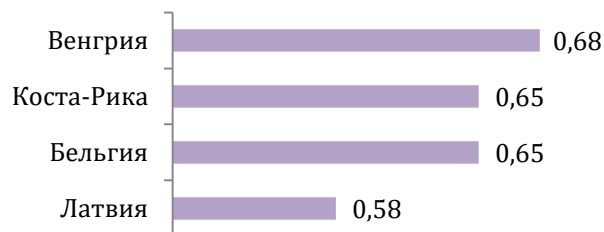

Дереккөз: Social Progress Index 2018-2022

«Онлайн-басқаруға қол жеткізу» көрсеткіші бойынша Қазақстанның орындары мен мәндерінің серпіні

Көрсеткіш бойынша ең жоғары мәндер Корея Республикасында (1), АҚШ-та (1), Эстонияда (1), Жаңа Зеландияда (0,99) және Жапонияда (0,99) байқалады. Рейтингтің аутсайдерлері-Эритрея (0,0), Оңтүстік Судан (0,02), Ливия (0,04) және Гамбия (0,04).

ЕАЭО-ның барлық елдері осы көрсеткіш бойынша Қазақстаннан артта қалып отыр. Елде онлайн-басқарудың қол жетімділігі Жапония, Ұлыбритания, Австрия, Дания, Нидерланды, Австралия, Польша, Финляндия, Канада, Норвегия, Швейцария, Франция және Түркиядан басқа ЭЫДҰ-ның барлық елдеріне қарағанда жоғары. ЭЫДҰ елдері арасындағы ең төменгі мәндер Венгрия (75 орын), Бельгия (78 орын), Коста-Рика (79 орын) және Латвия (91 орын).

Дереккөз: Social Progress Index 2022

«Онлайн-басқаруға қол жеткізу» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәні

«Онлайн-басқаруға қол жеткізу» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

Осыған ұқсас көрсеткіштер «Үкіметтің Онлайн-сервисі» және «Онлайн электрондық қатысу» жаһандық инновациялар индексі шеңберінде қарастырылады.

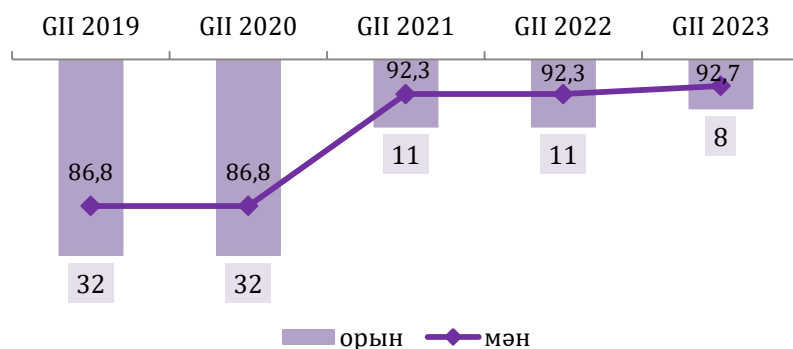
▪ «Үкіметтің Онлайн-сервисі» көрсеткіші

Әдістеме

Электрондық үкіметтің даму индексінің құрамдас бөлігі болып табылады. Онлайн қызметтер индексі (OSI) - бұл үкіметтердің ұлттық деңгейде мемлекеттік қызметтерді ұсыну үшін технологияны қаншалықты жақсы қолданатынын бағалайтын жиынтық көрсеткіш. Ол Ұлттық веб-сайттарды және электрондық үкімет саясатын бағалауға негізделген, бағалау 0-ден 1-ге дейін қалыпқа келтірілген. 2022 жылғы басылымда OSI енді бес өлшенген ішкі индекстер негізінде есептеледі: қызмет көрсету (45 пайыз), технология (5 пайыз), институционалдық құрылым (10 пайыз), мазмұнды қамтамасыз ету (5 пайыз) және электрондық қатысу (35 пайыз), жалпы балл әрбір ішкі индекстің қалыпқа келтірілген мәндері негізінде есептеледі.

Дереккөз: БҰҰ Экономикалық және әлеуметтік мәселелер жөніндегі департаментінің мемлекеттік мекемелер және цифрлық үкімет бөлімі (DPIDG), 2022 жылғы электрондық үкіметке шолу.

Қазақстан аталмыш көрсеткіш бойынша тұрақты оң динамиканы көрсетіп отыр. 2023 жылғы индексте ел 0,93 (92,7 балл) мәнімен 8-орынға ие болды.

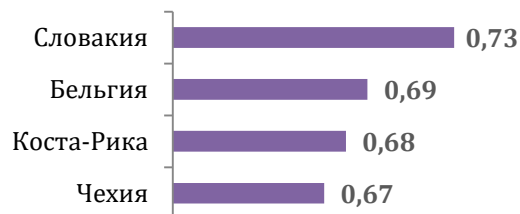
Дереккөз: Global Innovation Index за 2019-2023

«Үкіметтің Онлайн-сервисі» көрсеткіші бойынша Қазақстанның орындары мен мәндерінің серпіні

Индикатор бойынша ең жоғары мәндер Эстония (1), Финляндия (0,98), Корея Республикасы, (0,98), Дания (0,98) және Сингапурда (0,96) байқалады. Рейтингтің

аутсайдерлері-Бурунди (0,34), Лаос (0,30), Ботсвана (0,27), Гондурас (0,24) және Мавритания (0,10).

Бұл көрсеткіш бойынша Қазақстан ЕАЭО-ның барлық елдерінен озып тұрғанын атап өткен жөн. Сондай-ақ, ел Эстония, Финляндия, Корея Республикасы, Дания, Жаңа Зеландия және Австралиядан басқа ЭЫДҰ-ның барлық елдерінен озып тұр. Ең төменгі мәндер келесі ЭЫДҰ елдерінде байқалады: Словакия (62 орын), Бельгия (67 орын), Коста-Рика (70 орын) және Чехия (72 орын).

Дереккөз: Global Innovation Index 2023

«Үкіметтің Онлайн-сервисі» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәндері

«Үкіметтің Онлайн-сервисі» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

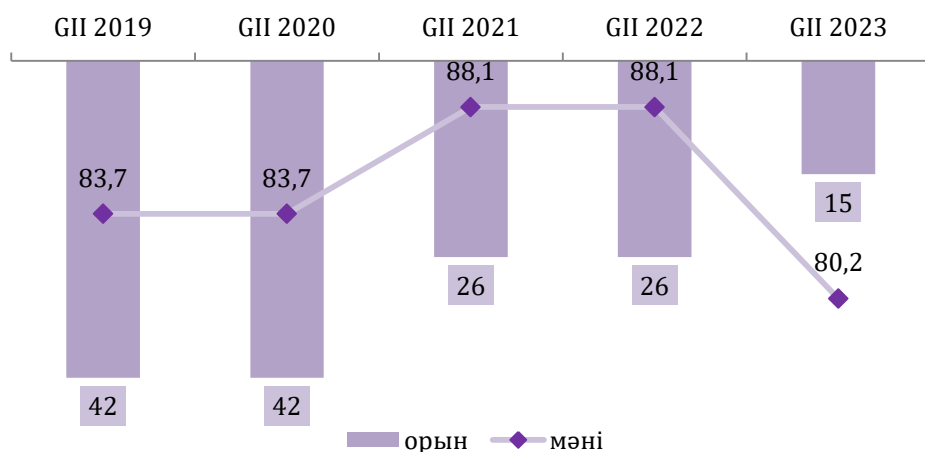
- «Онлайн электрондық қатысу» көрсеткіші

Әдістеме

Электрондық қатысу индексі (ЕПИ) – бұл азаматтардың электрондық үкімет бағдарламалары арқылы мемлекеттік саясатты әзірлеуге қатысуының көрсеткіші. Бұл үкіметтердің ақпарат беру, мүдделі тараптармен өзара әрекеттесу және шешім қабылдауға қатысу үшін онлайн қызметтерді қаншалықты тиімді пайдаланатынын бағалайтын БҰҰ электрондық үкіметінің шолуына қосымша. Ұпайлар 0 - ден 1-ге дейін, жоғары мәндер Белсенді электронды қатысуды көрсетеді. 2022 жылғы сауалнамада үкіметтердің өз азаматтарын мемлекеттік саясатты әзірлеуге, іске асыруға және бағалауға тарту тәсілдеріне қатысты ағымдағы тенденциялар мен шарттарды көрсету үшін электрондық қатысу мәселелері одан әрі кеңейтілді.

Дереккөз: БҰҰ Экономикалық және әлеуметтік мәселелер жөніндегі департаментінің мемлекеттік мекемелер және цифрлық үкімет бөлімі (DPIDG), 2022 жылғы электрондық үкіметке шолу.

Аталмыш көрсеткіш бойынша Қазақстан тұрақты оң динамиканы көрсетіп отыр. 2023 жылғы индексте ел 0,81 (80,2 балл) мәнімен 132 елдің ішінде 15-орынға ие болды. Бағалаудың 7,9 балға нашарлауы елдер бойынша орташа мәннің 14 балға (68,02-ден 54,03 балға дейін) төмендеуімен байланысты.

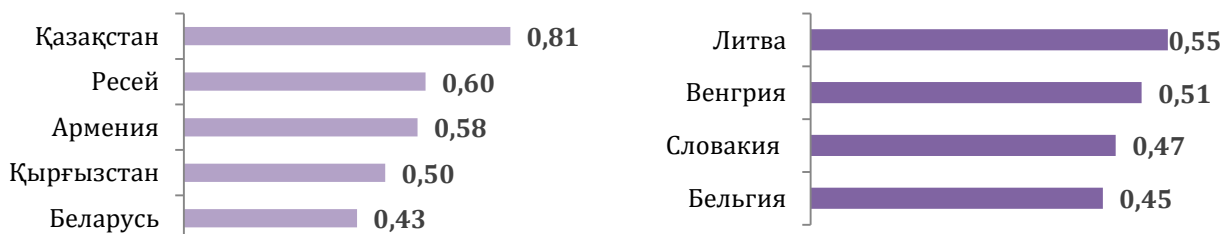

Дереккөз: 2019-2023 жылдардағы Global Innovation Index деректері

«Онлайн электрондық қатысу» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымдары мен мәндерінің серпіні

Көрсеткіш бойынша максималды мәндер Жапонияда (1), Австралияда (0,99), Эстонияда, (0,98), Сингапурда (0,98) және Нидерландыда (0,97) байқалады. Рейтингтің аутсайдерлері - Иран (18), Ангола (0,17), Ботсвана (0,17), Гондурас (0,10) және Мавритания (0).

Осы көрсеткіш бойынша ЕАЭО-ның барлық елдері Қазақстаннан артта қалып отырғанын атап өту қажет. Сондай-ақ, ел Жапония, Австралия, Эстония, Нидерланды, Финляндия, Жаңа Зеландия, Ұлыбритания, Корея Республикасы, АҚШ, Дания және Канададан басқа ЭЫДҰ-ның барлық елдерінен озып тұр. ЭЫДҰ елдері арасындағы ең төменгі мәндер Бельгияда (83 орын) Словакияда (81 орын), Венгрияда (75 орын) және Литвада (67 орын) атап өтіледі.

Дереккөз: 2023 жылғы Global Innovation Index деректері

«Онлайн электрондық қатысу» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәні

«Онлайн электрондық қатысу» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

Электрондық үкімет порталы мемлекеттік қызметтер көрсету сапасын жақсартуға әсер еткен халық пен бизнес үшін мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл жөніндегі маңызды және басты құрал болып саналады.

Бүгінгі таңда электрондық үкіметте қызметтер мен сервистердің 627 түрі, мемлекеттік қызметтердің 92% автоматтандырылған. 2022 жылдың қорытындысы бойынша барлығы 13,8 млн Мемлекеттік қызмет көрсетілді, оның 11,2 млн немесе 81% – ы электрондық форматта.

2019 жылдан бастап азаматтар мемлекеттік қызметтерді «eGov Mobile» мобильді қосымшасы арқылы ала бастады. Қосымшаны 14,8 млн-нан астам азамат пайдаланады және 423 қызмет пен сервис бойынша қажетті деректерді алады.

Ақпараттық технологияларды интеграциялау арқылы мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру мақсатында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде шаралар кешенін іске асыру көзделген.

Осылайша, құжаттарда мынадай көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу онлайн Үкіметтің тиімділігі бойынша халықаралық рейтингтердің талданатын көрсеткіштері шеңберінде Қазақстанның бәсекелестік позицияларын арттыруға және нығайтуға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілік рейтингі, рейтингтегі орын (балл)	2025 жылы 33 (68,9)
	Дүниежүзілік Банктің мемлекеттік басқару тиімділігінің индексі (Government Effectiveness), процентиль	2025 жылы 74-75
	Халықтың пікірін есепке алу индексі және Дүниежүзілік Банктің мемлекеттік органдарының есептілігі (voice and Accountability), процентиль	2025 жылы 50,0
Цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және киберқауіпсіздік саласын дамытудың 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	5 минут ішінде көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің үлесі	2029 жылы 100%
	Платформада мемлекеттік органдардың бизнес-процестерін цифрландыру үшін	2029 жылы 100%
	Рейтингтегі орын жаһандық инновация индексі (Global innovation index)	2029 жылы 41
	Халық пен бизнесті 100 Мбит/с жоғары жылдамдықты интернетпен қамтамасыз ету	2029 жылы 100 Мбит/с
«Цифрландыру, ғылым және инновация есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жобасы	Цифрланған өмірлік жағдайлардың үлесі, %	2025 жылы 80%
	Белсенді өмірлік жағдайлар үшін, %	2025 жылы 50%
	Смартфондарда қолжетімді мемлекеттік қызметтердің үлесі, %	2025 жылы 100%
	«Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясының қызмет көрсету сапасына қанағаттану үлесі	2025 жылы 85%
	Электрондық құжат айналымын 50 ға қысқарту %	2025 жылы 50%
	Мемлекеттік қызмет көрсету сапасына қанағаттану деңгейі, %	2025 жылы 80%
Цифрлық стандартқа сәйкес келетін әкімдіктердің үлесі (үлгілік сәулет, эталондық стандарт), %	2025 жылы 100%	

1.4 Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы

Осы кіші бөлім шеңберінде халықаралық рейтингтердің 4 көрсеткіші бойынша талдау келтіріледі: жаһандық инновациялар индексінің «АКТ-ға қол жеткізу» және «АКТ пайдалану», сондай-ақ IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингінің «коммуникация құралдары (дауыстық және ақпараттық) бизнестің қажеттіліктеріне жауап бермейді /жауап бермейді» және «телекоммуникация секторына инвестициялар, ЖІӨ%». Алғашқы 3 көрсеткіш бойынша Қазақстан орташа позицияға ие, соңғы көрсеткіш елдің әлсіз жағы болып табылады.

Орта позициялар

- «АКТ-ға қол жеткізу» көрсеткіші жаһандық инновациялар индексі шеңберінде қаралады

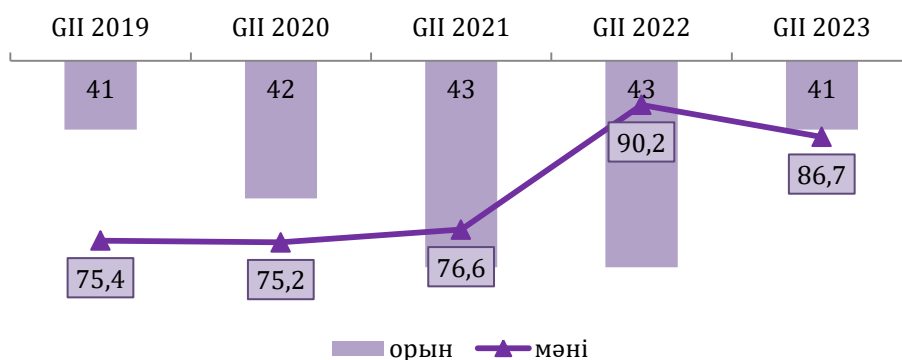
Әдістеме

АКТ-ға қол жеткізу Индексі-бұл АКТ-ның төрт көрсеткішіне салмақ беретін жиынтық индекс (әрқайсысы 25 пайыз): (1) мобильді желілермен қамтылған халықтың пайызы (кемінде 3G, кемінде LTE/WiMAX); (2) 100 тұрғынға шаққандағы ұялы байланыс абоненттерінің саны; (3) халықаралық қатынас the Интернет өткізу қабілеті (бит / с) Бір интернет пайдаланушысына; және (4) Интернетке қол жетімді үй шаруашылықтарының пайызы.

Дереккөз: Дүниежүзілік зияткерлік меншік ұйымы (www.wipo.int); және Дүниежүзілік телекоммуникация/ақт көрсеткіштерінің дерекқоры

2023 жылғы индекс 2021 жылғы деректерді пайдаланды

Қазақстанда осы көрсеткіш бойынша циклдік динамика байқалады. 2023 жылғы индексте ел 4 жыл бұрынғыдай 132 елдің ішінде 41-орынды иеленуді жалғастыруда, алайда елдің мәні 11,3 баллға өсті (2019 жылғы индекстегі 75,4 баллдан 2023 жылғы индексте 86,7 баллға дейін).

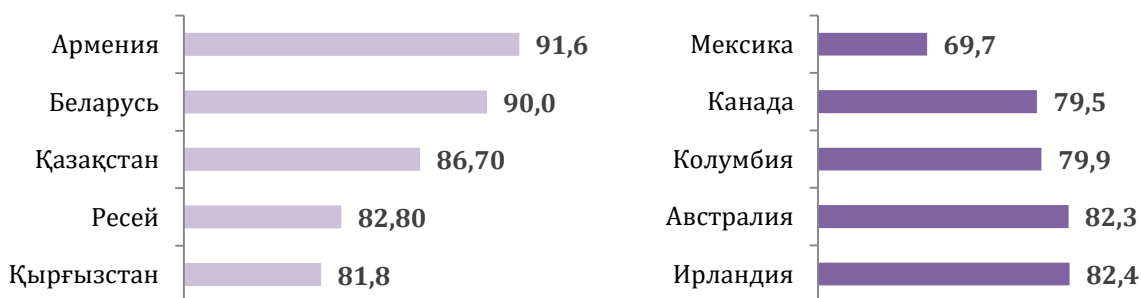

Дереккөз: 2019-2023 жылдардағы Global Innovation Index деректері

«АКТ-ға қол жеткізу» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымдары мен мәндерінің серпіні

Көрсеткіш бойынша үздік 5 көшбасшыға Сингапур (100), Люксембург (99,7), Бахрейн (98,6), БАӘ (97,9) және Гонконг (97,8) кіреді. Рейтингті Ангола (14,3), Камерун (10,6), Бурунди (10,3), Эфиопия (9,9) және Нигер (0) аяқтайды.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан осы көрсеткіш бойынша Ресей мен Қырғызстаннан озып тұр, бірақ Армения мен Беларусьтен артта қалып отыр. ЭЫДҰ елдерінің АКТ-ға қол жеткізу бойынша мәндері 69,8 баллдан 99,7 баллға дейін ауытқиды.

Дереккөз: 2023 жылғы Global Innovation Index мәліметтер

«АКТ-ға қолжетімділік» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәні»

«АКТ-ға қолжетімділік» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

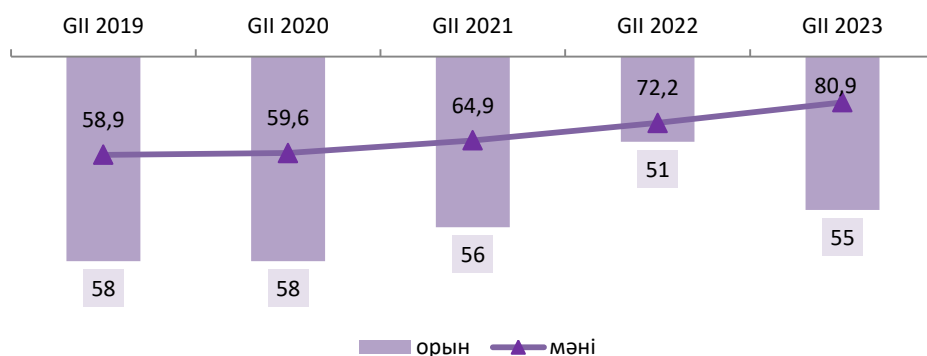
▪ «АКТ пайдалану» көрсеткіші жаһандық инновациялар индексі аясында да қарастырылады

Әдістеме

АКТ пайдалану индексі-бұл АКТ-ның төрт көрсеткішіне салмақ беретін жиынтық индекс (әрқайсысы 25 пайыздан): (1) Интернетті пайдаланатын адамдардың пайызы; (2) 100 тұрғынға шаққанда тіркелген (сымды) кең жолақты Интернетке кіру абоненттерінің саны; (3) 100 тұрғынға шаққанда мобильді кең жолақты байланыстың белсенді абоненттерінің саны; және (4) мобильді кең жолақты интернет трафигі (гигабайт/жазылымдар).

Дереккөз: Дүниежүзілік зияткерлік меншік ұйымы (www.wipo.int); және Дүниежүзілік телекоммуникация/ақт көрсеткіштерінің дерекқоры 2023 жылғы индекс 2021 жылғы деректерді пайдаланды

Қазақстанда осы көрсеткіш бойынша оң динамика байқалады, 5 жыл ішінде ел өз позициясын 3 тармаққа жақсартты. Алайда, 2023 жылғы индексте мәндердің өсуіне қарамастан, позицияның алдыңғы рейтингпен салыстырғанда 4 тармаққа күрт төмендеуі байқалады, бұл басқа елдердегі жағдайдың жақсаруына және орташа мәннің 8,2 баллға (67,4-тен 59,2-ге дейін) өсуіне байланысты.

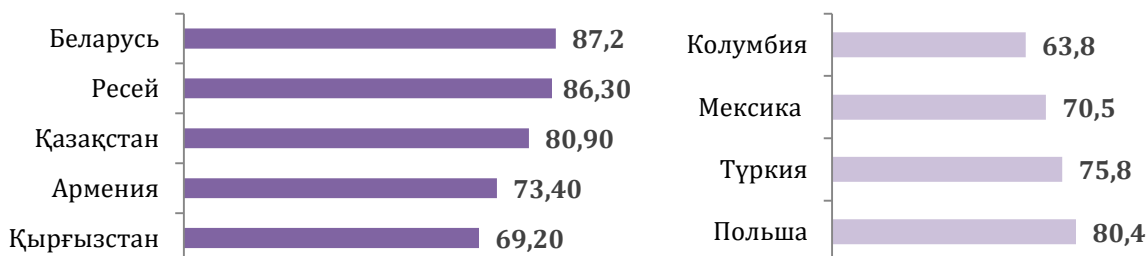
Дереккөз: 2019-2023 жылдардағы Global Innovation Index деректері

«АКТ пайдалану» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымдары мен мәндерінің серпіні

АКТ пайдалану индексіндегі алғашқы 10 орынды ЭЫДҰ елдері (1-ден 9-ға дейін: Швейцария, Дания, Ұлыбритания, Корея Республикасы, Исландия, Швеция, Финляндия, Норвегия және Франция), сондай-ақ Сауд Арабиясы алады.

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан осы көрсеткіш бойынша Армения мен Қырғызстаннан озып тұр, бірақ Беларусь пен Ресейден артта қалып отыр.

Сондай-ақ, ел ЭЫДҰ-ның Польшадан (57 орын), Түркиядан (60 орын), Мексикадан (69 орын) және Колумбиядан (86 орын) басқа барлық елдерінен төмен.

Дереккөз: Global Innovation Index 2023 деректері

«АКТ пайдалану» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдерінің мәні

«АКТ пайдалану» көрсеткіші бойынша ең төмен мәндері бар ЭЫДҰ елдері

ҚР СЖРА ҰСБ деректеріне сәйкес 2022 жылы Интернет желісіне қолжетімділігі бар ұйымдардың (мемлекеттік басқару ұйымын есептегенде) үлесі 79,1% - сот құрады, 2019 жылмен салыстырғанда 1,3% - ға төмендеді.

Бұлттыт IT қызметтерін пайдаланатын ұйымдардың үлесі де 2019 жылмен салыстырғанда 0,4% - ға төмендеп, 8,8% - құрады.

Осыған ұқсас кезеңдегі оң динамика Интернет-ресурстары бар ұйымдардың үлесі бойынша байқалады, ол 25,6% - құрады (6,7% - ға өсті).

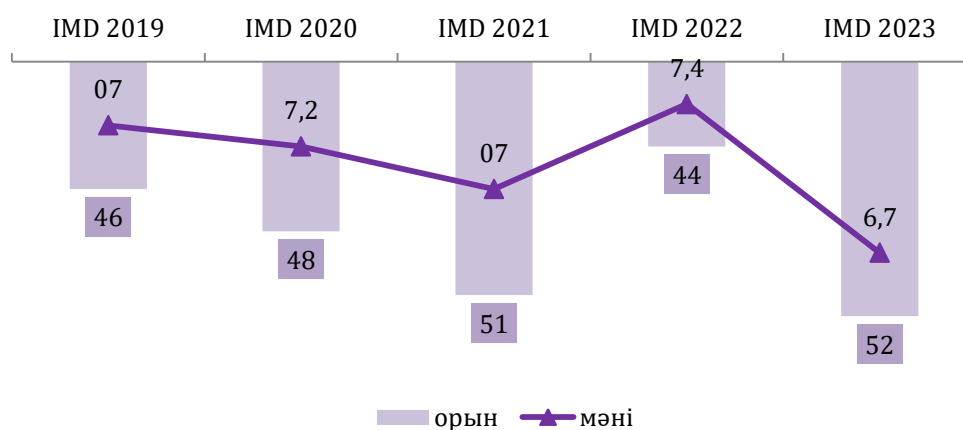
▪ **«Коммуникация құралдары (дауыстық және ақпараттық) бизнестің қажеттіліктеріне жауап бермейді /жауап бермейді»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш сауалнама болып табылады. Сауалнама аясында респонденттердің пікірі «Байланыс құралдары (дауыстық және ақпараттық) бизнестің қажеттіліктеріне жауап береді ме, жоқ па?». Сұраққа жауаптар 0-ден 10-ға дейін, мұнда 0=жауап бермейді, 10=бизнестің қажеттіліктерін қанағаттандырады.

IMD 2023 рейтингі 2023 жылы жүргізілген сауалнама деректерін пайдаланды.

Қазақстанда осы көрсеткіш бойынша теріс динамика байқалады, сондықтан соңғы бес жылда ел 6 пунктке 46-дан 52 орынға төмендеді.

Дереккөз: 2019-2023 жылдардағы IMD World Competitiveness Yearbook деректері

«Коммуникация құралдары (дауыстық және ақпараттық) бизнестің қажеттіліктеріне жауап бермейді /жауап бермейді» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәндері мен ұстанымдарының серпіні

Байланыс құралдары Дания, Нидерланды, Финляндия, Литва және Исландия сияқты ЭЫДҰ елдеріндегі бизнестің қажеттіліктеріне ең аз дәрежеде жауап береді – Перу, Колумбия, Аргентина, Филиппин және Венесуэла.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мәні
1	Дания	9,50
2	Нидерланды	9,47
3	Финляндия	9,47
4	Литва	9,26
5	Исландия	9,21

Дереккөз: IMD деректері 2023

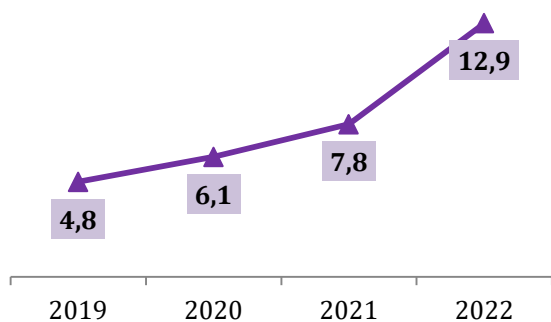
Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мәні
60	Перу	5,82
61	Колумбия	5,64
62	Аргентина	5,12
63	Филиппин	5,05
64	Венесуэла	3,02

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстан Германия (54 орын – 6,51), Түркия (56 орын – 6,20), Мексика (59 орын – 5,98) және Колумбиядан (61 орын – 5,64) басқа ЭЫДҰ-ның барлық елдерінен артта қалып отыр.

ҚР СЖРА ҰСБ деректеріне сәйкес, цифрлық технологияларды пайдаланатын өңдеуші өнеркәсіптегі орта және ірі кәсіпорындардың саны бойынша оң динамика байқалады, олардың үлесі 2022 жылы 12,9% - құрады.

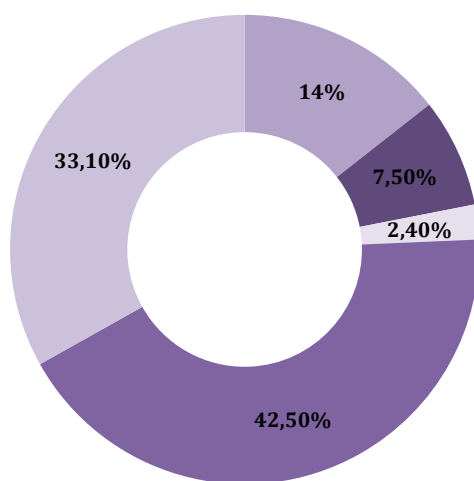
Цифрлық технологияларды пайдаланатын кәсіпорындардың барынша көп үлесі Ұлытау, Павлодар облысы және Астана қаласында, ең аз үлесі Түркістан және Маңғыстау облыстарында, сондай – ақ Жетісу облысында байқалады.

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері

Цифрлық технологияларды пайдаланатын өңдеу өнеркәсібі кәсіпорындары үлесінің динамикасы (2022 жылы өңірлер бөлінісінде), %

АКТ-ға жалпы шығындар (Мемлекеттік басқару ұйымын ескере отырып) 2022 жылы 589,9 млрд теңгені құрады. Соңғы 5 жылда осы көрсеткіш бойынша оң динамика байқалады (2018 жылы – 305,2 млрд теңге).

- лицензиялық келісім негізінде пайдаланылатын бағдарламалық құралдарды сатып алуға арналған шығындар
- ұйым ішіндегі бағдарламалық жасақтаманы өз бетінше әзірлеу шығындары
- АКТ-ны дамытуға және пайдалануға байланысты қызметкерлерді оқыту шығындары
- ақпараттық технологиялармен байланысты бөгде ұйымдар мен мамандардың қызметтеріне ақы төлеуге арналған шығындар (байланыс және оқыту қызметтерінен басқа)
- ақпараттық технологияларға арналған өзге де шығындар

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері

2022 жылғы АКТ шығындарының құрылымы

Шығындар құрылымында ең үлкен үлесті (42,5%) ақпараттық технологиялармен байланысты бөгде ұйымдар мен мамандардың қызметтеріне ақы төлеуге жұмсалатын шығындар, ең аз үлесті (2,4%) – АКТ-ны дамытуға және пайдалануға байланысты қызметкерлерді оқытуға жұмсалатын шығындар құрайды.

Өндірістік секторда цифрлық құралдарды қолданудың төмен деңгейі, сондай-ақ АКТ шығындарының ағымдағы құрылымы көбінесе бизнестің цифрлық технологияларды қолдану мүмкіндіктері мен әлеуетін түсінбеуіне байланысты. Бұл түсінбеушілік индустрияның дамуына қауіп төндіреді және ел технологиялық прогрестен тыс қалуы мүмкін.

АКТ дамыту мақсатында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде шаралар кешенін іске асыру көзделген.

Осылайша, құжаттарда мынадай көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу акт дамуы бойынша халықаралық рейтингтердің талданатын көрсеткіштері шеңберінде Қазақстанның позицияларын арттыруға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілік рейтингі, рейтингтегі орын (балл)	2025 жылы 33 орын (68,9)
Цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және киберқауіпсіздік саласын дамытудың 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Рейтингтегі орын жаһандық инновация индексі (Global innovation index)	2029 жылы 41 орын
	Халық пен бизнесті 100 Мбит/с жоғары жылдамдықты интернетпен қамтамасыз ету	2029 жылы 100 Мбит/с
	Республикалық және негізгі облыстық жолдардың МКЖЖ қамтамасыз етілуі	2029 жылы 100%
	IT өнімдер мен қызметтер экспортының көлемі	2029 жылы 700 млрд теңге
«Цифрландыру, ғылым және инновациялар есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жоба	IT өнім экспортының көлемі, мың теңге	2025 жылы 210 000 000 мың теңге
	Криптоиндустрияның әлемдік айналымының үлесі, %	2025 жылы 1%
	АКТ саласындағы білікті кадрлар саны, бірл.	100 000 бірлік

Әлсіз позиция

▪ **«Телекоммуникация секторына инвестициялар»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде де қаралады.

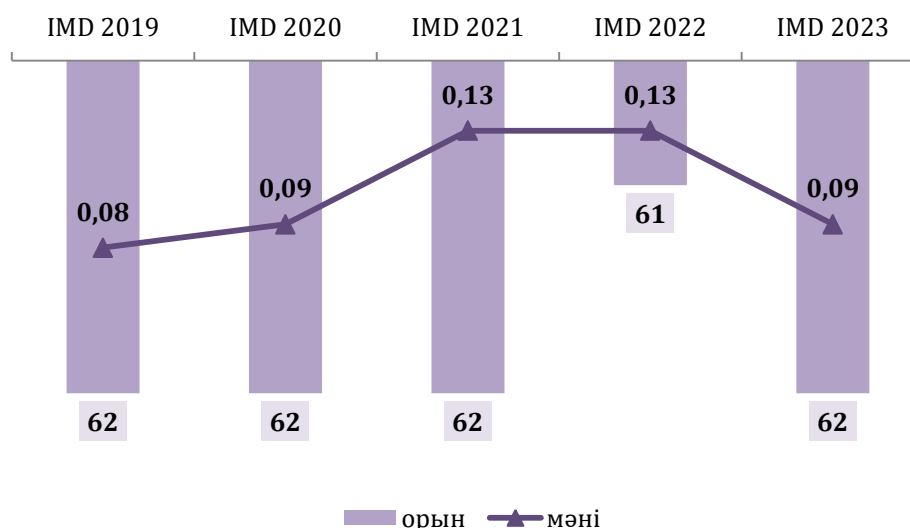
Әдістеме

Мүлік пен желіні сатып алу үшін телекоммуникацияға (тіркелген, мобильді және басқа қызметтерді қоса алғанда) жыл сайынғы жалпы инвестицияларды көрсетеді. Бұл бастапқы орнату шығындары және ұзақ уақыт пайдалану үшін қолданыстағы қондырғыларға толықтырулар.

Ескерту: көпшілікке қол жетімді телекоммуникациялық қызметтерге сілтеме жасайды және телекоммуникациялық Бағдарламалық жасақтамаға немесе жеке пайдалануға арналған жабдыққа инвестицияларды жояды.

Дереккөз: Euromonitor International және Ұлттық дереккөздер IMD 2023 рейтингі 2022 жылғы деректерді пайдаланды.

Соңғы 5 жыл ішінде Қазақстан осы көрсеткіш бойынша төмен позицияларды иеленуді жалғастыруда. Осы кезеңде телекоммуникация секторына инвестициялар небәрі 0,01% - ға өсіп, ЖІӨ-нің 0,09% - құрады.

Дереккөз: IMD деректері 2019-2023

«Телекоммуникация секторына инвестициялар» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәндері мен ұстанымдарының серпіні

Телекоммуникация секторына ЖІӨ-ден инвестициялардың ең көп үлесі Ботсвана, Индонезия, Греция, Колумбия және Тайланд, ең аз үлесі (Қазақстаннан басқа) – Литва, Люксембург және Кувейт.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мәні
1	Ботсвана	1,08
2	Индонезия	0,76
3	Греция	0,66
4	Колумбия	0,62
5	Таиланд	0,58

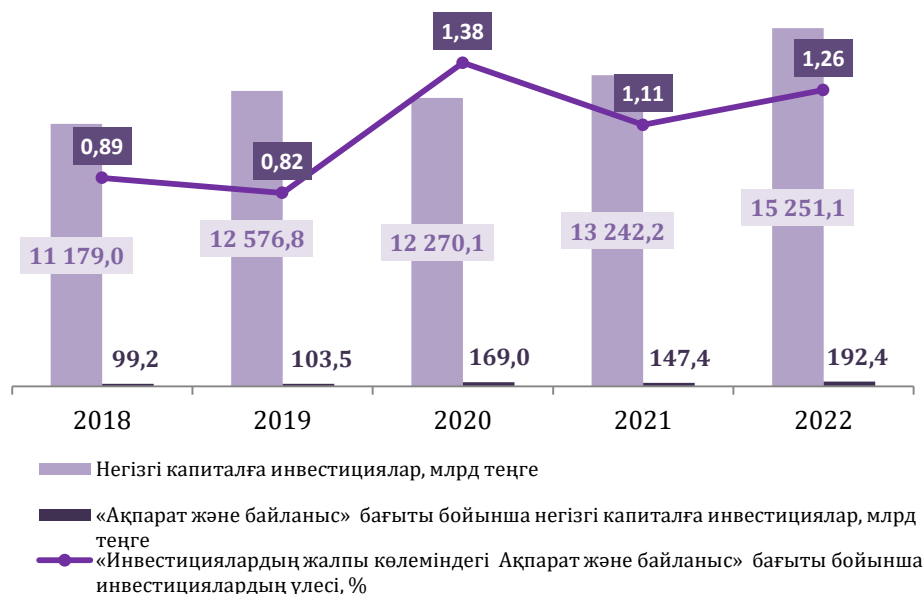
Дереккөз: IMD деректері 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мәні
60	Литва	0,13
61	Люксембург	0,13
62	Қазақстан	0,09
63	Кувейт	0,03
-	Венесуэла	-

Инвестициялардың жеткіліксіздігі және олардың соңғы 5 жылдағы шамалы өсуі «Ақпарат және байланыс» саласының негізгі капиталына инвестициялар көлемі бойынша ҚР СЖРА ҰСБ деректерімен расталады.

2022 жылы Ақпарат және байланыс кәсіпорындарының негізгі капиталына инвестициялар көлемі 2018 жылмен салыстырғанда 93,2 млрд теңгеге (94,0%) ұлғайып, 192,4 млрд теңгені құрады. Бұл ретте аталған кезеңде салаға салынатын салымдардың үлесі 0,89% - дан 1,26% - ға дейін шамалы ұлғайды.

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ деректері

Бағыт бойынша негізгі капиталға инвестициялар Қазақстан Республикасындағы «Ақпарат және байланыс»

АКТ дамыту мақсатында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде шаралар кешенін іске асыру көзделген.

Осылайша, құжаттарда мынадай көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде «телекоммуникация секторына инвестициялар» көрсеткіші бойынша Қазақстанның позициясын арттыруға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Негізгі капиталға инвестициялар, сала бойынша ЖІӨ%: «Ақпарат және байланыс», 2019 жылғы деңгейге нақты өсім %	2025 жылы 137,9
	«Ақпарат және байланыс» саласы бойынша еңбек өнімділігінің өсуі, 2019 жылғы бағадағы 2019 жылғы деңгейден % өсім	2025 жылы 34,4
Цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және киберқауіпсіздік саласын дамытудың 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Өнімдер мен қызметтердің экспорт көлемі	2029 жылы 700 млрд теңге
	Жоғары білікті IT-кадрларды даярлау	2029 жылы 40 мың
«Цифрландыру, ғылым және инновациялар есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жоба	Өнімнен экспорт көлемі, мың теңге Криптоиндустрияның әлемдік айналымының үлесі, % АКТ саласындағы білікті кадрлар саны, бірл.	2025 жылы 210 000 000 мың теңге 2025 жылы 1% 100 000 бірлік
Қазақстан Республикасының 2026 жылға дейінгі инвестициялық	Республика бойынша негізгі капиталға инвестициялар, ЖІӨ %	2026 жылы 25,1%

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
саясатының тұжырымдамасы		

1.5 Қауіпсіздікті қамтамасыз ету

Осы кіші бөлім шеңберінде Қазақстанның орта позициялары бар 2 көрсеткіш бойынша талдау келтіріледі.

Орта позициялар

- **«Қорғалған интернет-серверлер»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Миллион халыққа TLS/SSL жалпыға қолжетімді сенімді сертификаттарын көрсетеді.

Дереккөздер: netcraft қауіпсіз серверлеріне шолу (<http://www.netcraft.com>) және Дүниежүзілік Банктің халық санын бағалау.

IMD 2023 рейтингі 2020 жылғы деректерді пайдаланды.

Көрсеткіш алғаш рет 2022 жылғы рейтингке енгізілді. 2023 жылғы рейтингте Қазақстан 3 308 мәнімен 45-орынды иеленуді жалғастыруда.

Көрсеткіш бойынша ең жоғары мәндер Дания, АҚШ, Нидерланды, Сингапур және Швейцарияда, ең төменгі мәндер – Сауд Арабиясы, Венесуэла, Иордания, Филиппинде байқалады.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мәні
1	Дания	277 082
2	АҚШ	141 670
3	Нидерланды	136 866
4	Сингапур	128 378
5	Швейцария	120 020

Дереккөз: IMD деректері 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мәні
60	Сауд Арабиясы	229
61	Венесуэла	195
62	Иордания	136
63	Филиппин	114
-	Тайвань	-

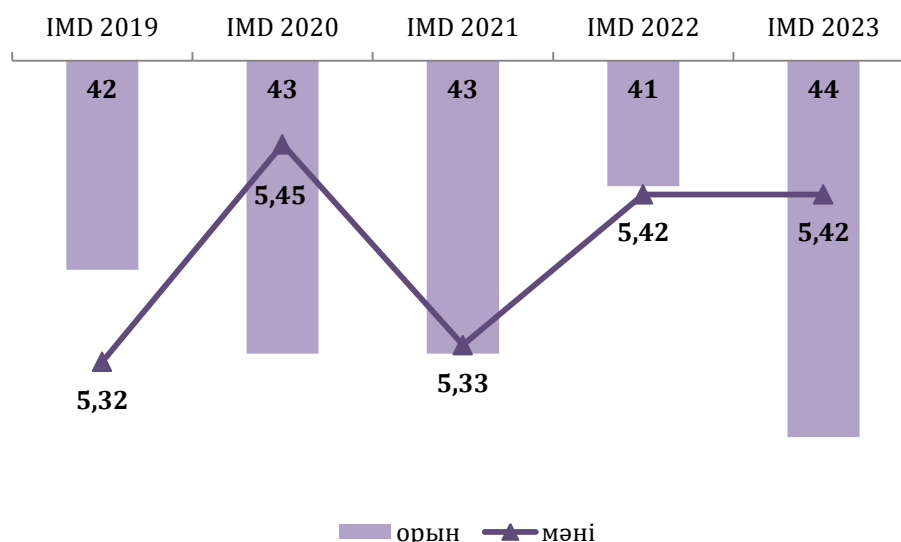
- **«Киберкеңістіктегі қауіпсіздік жеткіліксіз /жеткілікті түрде пысықталған»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде де қарастырылады.

Әдістеме

Көрсеткіш сауалнама болып табылады. Сауалнама аясында респонденттердің пікірі " киберкеңістіктегі қауіпсіздік жеткілікті немесе жеткіліксіз пысықталды ма?". Сұраққа жауаптар 0-ден 10-ға дейін, мұнда 0=жауап бермейді, 10=бизнестің қажеттіліктерін қанағаттандырады.

IMD 2023 рейтингі 2023 жылы жүргізілген сауалнама деректерін пайдаланды.

Көрсеткіш алғаш рет 2022 жылғы рейтингке енгізілді. 2023 жылғы рейтингте Қазақстан 64 елдің ішінде 5,42 балл мәнімен 44 - орынды иеленуді жалғастыруда.

Дереккөз: IMD деректері 2019-2023

«Киберкеңістіктегі қауіпсіздік жеткіліксіз /жеткілікті пысықталған» көрсеткіші бойынша Қазақстанның мәндері мен ұстанымдарының серпіні

Көрсеткіш бойынша үздік 5 Ел қатарына Катар, Сауд Арабиясы, Финляндия, Австрия және Бахрейн кіреді. Аутсайдерлер тізіміне Венесуэла, Моңғолия, Болгария, Мексика және Кипр кірді.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мәні
1	Катар	8,18
2	Сауд Арабиясы	8,16
3	Финляндия	7,92
4	Австрия	7,50
5	Бахрейн	7,38

Дереккөз: IMD деректері 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мәні
60	Кипр	3,85
61	Мексика	3,66
62	Болгария	3,30
63	Моңғолия	3,04
-	Венесуэла	2,70

Зерттеу нәтижелеріне сәйкес, «Бағдарламалық қамтамасыз ету нарығын жаһандық зерттеу BSA» (BSA Global Software Survey) Қазақстанда лицензияланбаған бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалану деңгейі 2019 жылы 74% құрады.

Киберкеңістікте қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде бірқатар шараларды іске асыру көзделген.

Осылайша, құжаттарда мынадай көрсеткіштер көзделген, оларға қол жеткізу IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде «қорғалған интернет-серверлер» және «киберкеңістіктегі қауіпсіздік жеткіліксіз /жеткілікті пысықталған» көрсеткіштері бойынша Қазақстанның позициясын арттыруға ықпал ететін болады.

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	IMD цифрлық бәсекеге қабілеттілік рейтингі, рейтингтегі орын (балл)	2025 жылы 33 (68,9)

Құжат	Көрсеткіш	Мәні
2023 - 2029 жылдарға арналған цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласын және киберқауіпсіздікті дамыту тұжырымдама	ЭУ ақпараттандыру объектілерінің қорғалу деңгейі	2029 жылы 100%
	Дербес деректерге қол жеткізуді бақылау сервисіне қосылған мемлекеттік ақпараттық жүйелердің үлесі	2029 жылы 100%
	ҚР-да радиожілік спектрін заңсыз пайдалану үлесі	2029 жылы 1%
	Кибергигиена мәселелері бойынша халықтың хабардарлық деңгейі	2029 жылы 100%
	Ақпараттық жүйелердің қорғалу деңгейі, %	2025 жылы 100%
«Цифрландыру, ғылым және инновациялар есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жоба	Дербес деректерге қол жеткізуді бақылау сервисіне қосылған мемлекеттік жүйелердің үлесі, %	2025 жылы 100%

IV. КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ

Көлік инфрақұрылымы тасымалдауды жүзеге асыру үшін қажетті барлық құрылыстарды қамтиды. Оларға көлік құралдарының қозғалысы жүзеге асырылатын барлық қатынас жолдары; кезекті тасымалдар арасында жүктермен бастапқы, соңғы және аралық операциялар жүргізілетін инфрақұрылым объектілері (терминалдар, хабтар, порталдар, қоймалар және т.б.); энергиямен жабдықтауды, коммуникацияларды және т. б. қамтамасыз ететін көлік жүйелерінің қосалқы объектілері жатады.

Көлік инфрақұрылымының көрсеткіштері бойынша Қазақстан Орта позицияларды иеленеді.

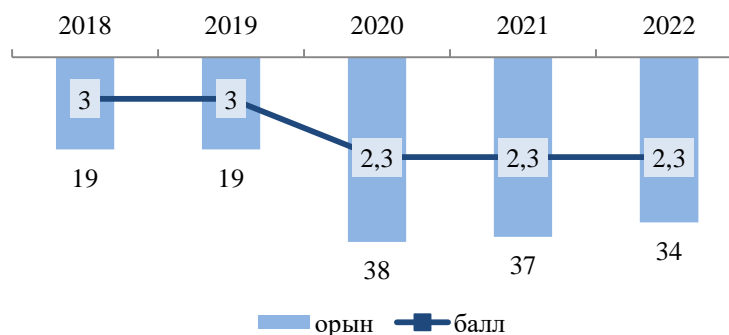
Орташа позициялар

- «Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымы» көрсеткіші азық-түлік қауіпсіздігі индексі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Бұл көрсеткіш сауалнама болып табылады және EIU Risk Briefing компаниясының жеке зерттеуіне негізделген. Сауалнама «Ұлттық порт, әуе және теміржол инфрақұрылымының сапасын бағалау» сұрағына сәйкес респонденттердің пікірін бағалайды. Сұраққа жауаптар 0-ден 4-ке дейін, мұндағы 0=төмен сапа, 4=жоғары сапа.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақсыз динамиканы көрсетеді. 2018-2019 жылдары ел бәсекелестік позицияны иеленді – топ-20 елдің қатарында. 2020 жылы көрсеткіш мәнінің 2,3 балға дейін төмендеуіне байланысты позицияның 19 пунктке күрт төмендеуі байқалды. Осы төмендеуден кейін позицияның біртіндеп жақсаруы байқалады, 2021 жылы – 37 орынға дейін, 2022 жылы – 34 орынға дейін.

Дереккөз: Food Security Index деректері 2018-2022

«Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымының Жоғары сапасы белгіленген жетекші орындарда Франция, Нидерланды, Сингапур, Швеция және Швейцария орналасқан.

Аутсайдер елдер-Конго, Гвинея, Сирия, Венесуэла және Йемен, онда респонденттер тиісті инфрақұрылымның сапасына қанағаттанбайды.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мәні
1	Франция	4,0
1	Нидерланды	4,0
1	Сингапур	4,0
1	Швеция	4,0
1	Швейцария	4,0

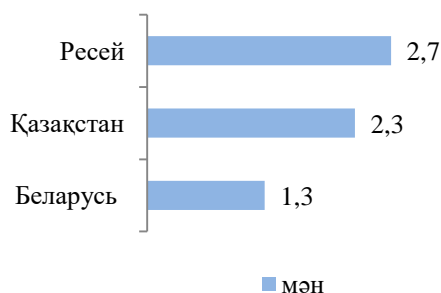
Дереккөз: Food Security Index деректері 2022

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мәні
109	Конго	0,0
109	Гвинея	0,0
109	Сирия	0,0
109	Венесуэла	0,0
109	Йемен	0,0

Рейтингке қатысатын ЕАЭО елдерінің ішінде Қазақстан Беларусьтен озып тұр (72 орын), бірақ Ресей Федерациясынан артта қалып отыр (22 орын).

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Италия (46 орын), Мексика (46 орын) және Греция (46 орын) сияқты елдерден озып тұр.

Дереккөз: Food Security Index деректері 2022

ЕАЭО елдері «Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша

ЭЫДҰ елдері мен Қазақстан «Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша

Әуе, порт және теміржол инфрақұрылымын жақсарту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсартта алады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Жүктерді темір жол көлігімен тасымалдаудағы жеке тасымалдаушылардың үлесі	2030 жылға қарай кемінде 30%
	Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзит көлемі	35 млн тоннаға дейін, оның ішінде 2030 жылға қарай 2000 мың ЖФЭ дейін контейнерлік транзит
	Пайдалану мерзімі 25 жылдан асатын жолаушылар вагондарының үлесі	2030 жылға қарай 3%
	Техникалық флоттың тозуы	2030 жылға қарай 54%

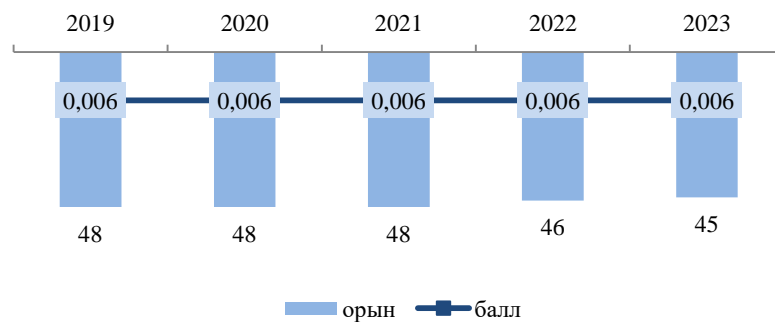
Құжат	Көрсеткіш	Мән
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Қазақстан әуежайларының жерүсті инфрақұрылымын жаңғырту	2025 жылға қарай 5 әуежай
	Жергілікті әуе желілерінің әуеайлақтарын қалпына келтіру	2025 жылға қарай 8 әуеайлақ
	Пайдалану мерзімі 25 жылдан асатын теміржол жылжымалы құрамы (жолаушылар вагондары) үшін	2025 жылға қарай 26,5%
	Техникалық флоттың тозуын азайту	2025 жылға қарай 61%
	Кеме қатынасы шлюздерінде гидродинамикалық оқиғалардың туындау қаупінің үлесін төмендету	2025 жылға қарай 53,2%

▪ **«Темір жолдар»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш статистикалық болып табылады, теміржол желісінің тығыздығы ретінде есептеледі (шаршы км-ге км) және жалпыға ортақ пайдаланылатын теміржол желілерінің жалпы ұзындығын көрсетеді. Бұл ретте деректерді елдер арасында әрқашан салыстыруға болмайды. Мысалы, Гонконгта ауыр теміржол көлігі, жеңіл рельсті көлік, әуежайда автоматтандырылған жолаушылар көлігі ескеріледі.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақты динамиканы көрсетеді. 2019-2021 жылдары ел 48-ші орынды иеленді. 2022-2023 жылдары рейтингте бағаланатын елдер санының ұлғаюына және әлемдік орташа мәннің төмендеуіне байланысты тиісінше 46 және 45 орындарға дейін жақсару байқалады.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Темір жолдар» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Теміржол желілерінің тығыздығы жоғары болған жетекші орындарда Гонконг, Сингапур, Чехия, Бельгия және Люксембург орналасқан.

Бөгде елдер-Филиппин, Бахрейн, Кувейт, Кипр және Исландия, олар сәйкесінше теміржол желілерінің тығыздығынан едәуір төмен.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Гонконг	0,722
2	Сингапур	0,337

Аутсайдер елдер

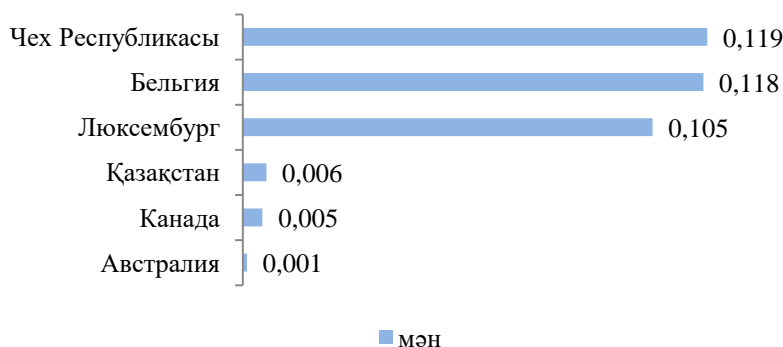
Орын	Ел	Мән
56	Филиппины	0,000
57	Бахрейн	0,000

Орын	Ел	Мән
3	Чех Республикасы	0,119
4	Бельгия	0,118
5	Люксембург	0,105

Дереккөз: IMD 2023 деректері

Орын	Ел	Мән
58	Кувейт	0,000
59	Кипр	0,000
59	Исландия	0,000

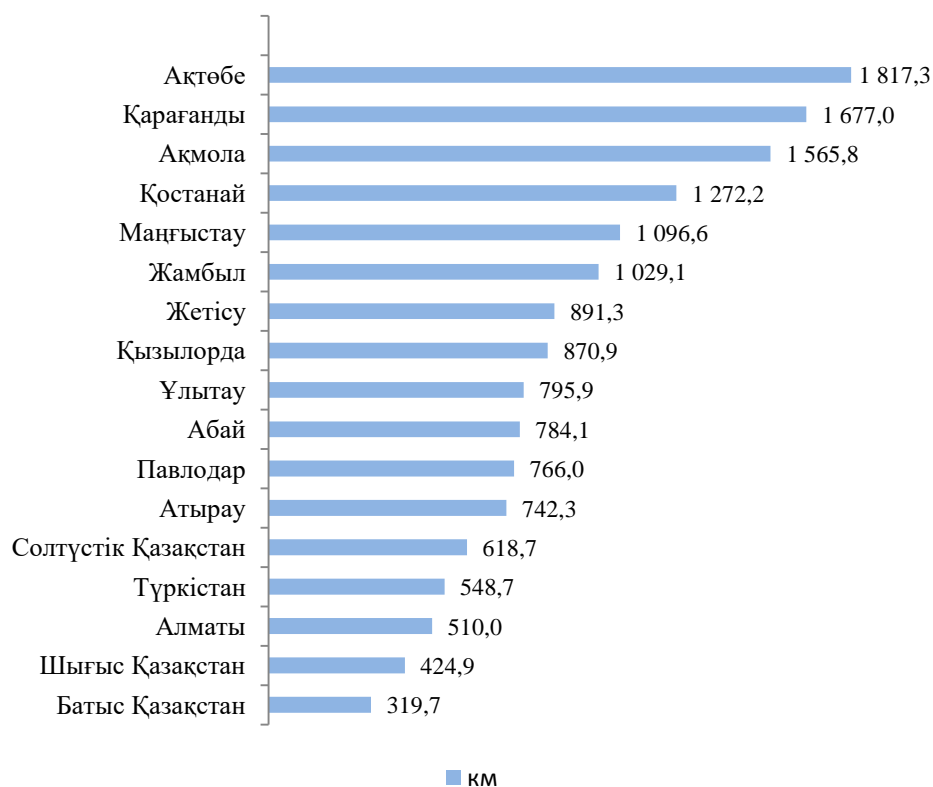
ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Канада (47 орын) және Австралия (54 орын) сияқты елдерден озып тұр. ЭЫДҰ елдері арасында Чехия (3 орын), Бельгия(4 орын) және Люксембург (5 орын) көшбасшылар болып табылады.

Дереккөз: IMD 2023 деректері

ЭЫДҰ елдері мен Қазақстан «Темір жолдар» көрсеткіші бойынша

Осы көрсеткіш бойынша салыстырмалы түрде төмен позицияға қарамастан, Қазақстанның әрбір облысында жалпыға ортақ пайдаланылатын темір жолдардың орташа ұзындығы 925,3 км құрайды, ең үлкен ұзындығы Ақтөбе және Қарағанды облыстарында - тиісінше 1 817,3 км және 1 677 км байқалады. Жалпы Қазақстан бойынша жолдардың пайдалану ұзындығы 15 730,5 км құрайды.

Дереккөз: IMD 2023 деректері

Жалпы пайдаланымдағы темір жолдардың пайдалану ұзындығы 2022 ж., км

Теміржол инфрақұрылымының тиісті сапасы әлеуметтік салаға айтарлықтай әсер ететінін атап өткен жөн: транзиттен, ішкі жүк айналымынан және жолаушылар айналымынан түсетін кірістер жылына 2 млрд доллардан асады. Қазақстанда жүк тасымалының 60%-ы және жолаушылар тасымалының 50%-ы теміржол арқылы жүзеге асырылады.

Ос Қазақстандағы теміржол көлігінің негізгі көрсеткіштері, 2022 жыл

Тасымалданған жүктер	395,5 млн тонна
Жүк айналымы	307 558,3 млн ткм
Жолаушылар тасымалданды	20,1 млн адам
Жолаушылар айналымы	16 690,9 млн пкм

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Теміржол инфрақұрылымын жаңғырту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсарта алады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін	Жүктерді темір жол көлігімен тасымалдаудағы жеке тасымалдаушылардың үлесі	2030 жылға қарай кемінде 30%

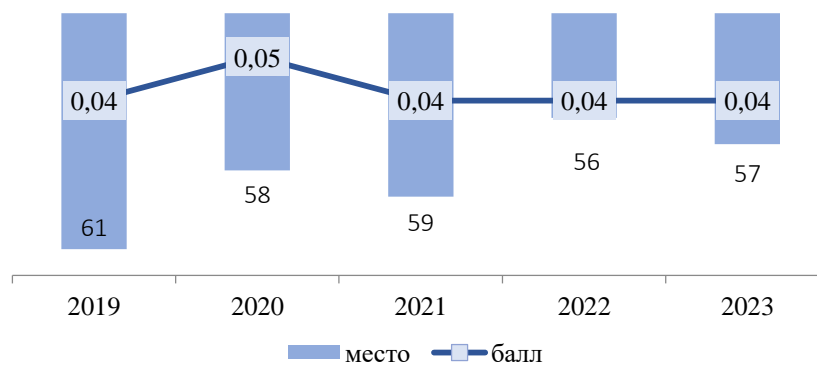
Құжат	Көрсеткіш	Мән
дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы		
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзит көлемі	30 млн. тонна, оның ішінде 2025 жылға қарай 1661 мың ЖФЭ-ге дейінгі контейнерлік транзит
	Транскаспий бағытындағы контейнер ағынын ұлғайту	2025 жылға қарай 100 мың ЖФЭ

▪ **«Жол, жол тығыздығы»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Көрсеткіш статистикалық болып табылады және км жолдар/шаршы км аумақ ретінде есептеледі, автомобиль жолдарының барлық желісін, соның ішінде автомобиль жолдарын, негізгі немесе ұлттық жолдарды, қосалқы немесе аймақтық жолдарды қамтиды.

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша 57-61 орын шегінде орын алады. 5 жыл ішінде көрсеткіштің мәні 2020 жылдан басқа өзгерген жоқ. Бұл ретте 2020 жылдан бастап Қазақстан өз позициясын біртіндеп жақсартады. Сондай-ақ, соңғы 3 жылда Қазақстан көрсеткішінің мәні өзгермейтінін және 0,4 км-ді құрайтынын, әлемдік орташа мәні 1,39 км-ді құрайтынын атап өткен жөн.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Жолдар, жолдардың тығыздығы» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Жолдардың тығыздығы жоғары болған жетекші орындарда Сингапур, Гонконг, Бахрейн, Жапония және Нидерланды орналасқан.

Аутсайдер елдер Аргентина, Иордания, Моңғолия, Ботсвана және Қазақстан болып табылады, онда тиісінше жолдардың тығыздығы төмен.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Сингапур	13,09
2	Гонконг	9,44

Аутсайдер елдер

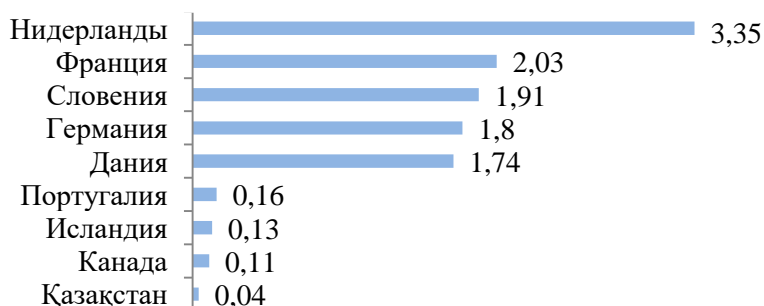
Орын	Ел	Мән
53	Аргентина	0,09
54	Иордания	0,08

Орын	Ел	Мән
3	Бахрейн	5,40
4	Жапония	3,39
5	Нидерланды	3,35

Дереккөз: IMD 2023 деректері

Орын	Ел	Мән
55	Моңғолия	0,07
56	Ботсвана	0,06
57	Қазақстан	0,04

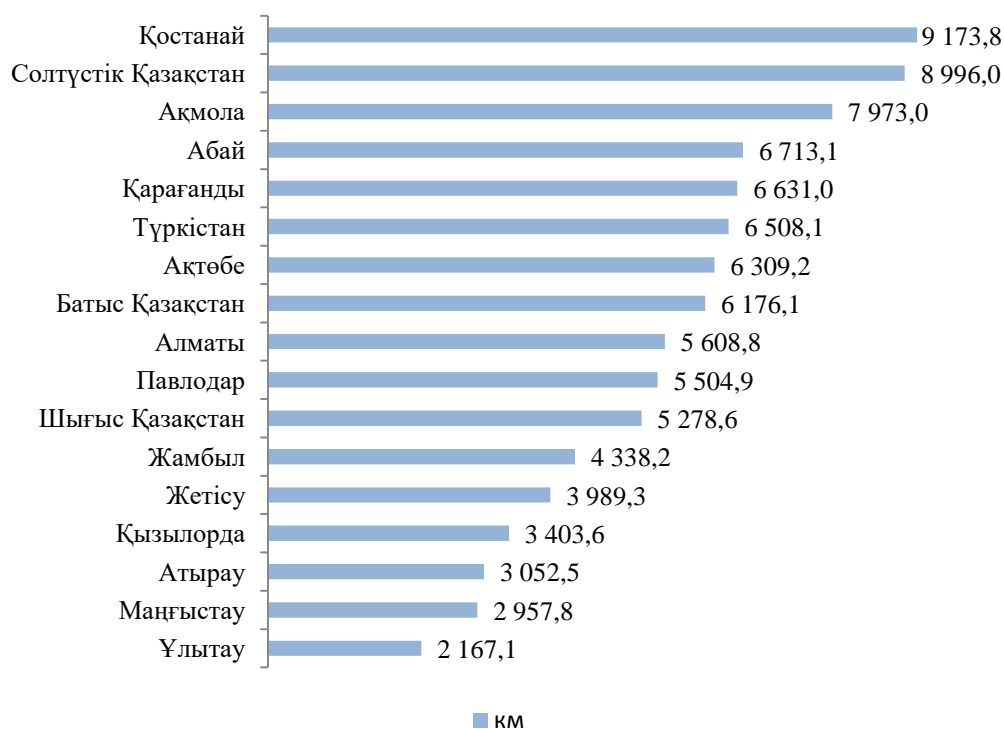
ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан осы көрсеткіш бойынша айтарлықтай артта қалып отыр. ЭЫДҰ елдері арасында жолдардың ең жоғары тығыздығы Нидерландыда (5 орын), Францияда (9 орын), Словенияда (11 орын), Германияда (12 орын) және Данияда (13 орын) байқалады. Жолдардың ең аз тығыздығы Португалияда (46 орын), Исландияда (48 орын) және Канадада (49 орын) байқалды.

Дереккөз: IMD 2023 деректері

ЭЫДҰ мен Қазақстан елдерінің «Жолдар, жолдардың тығыздығы» көрсеткіші бойынша маңызы, км

Қазақстанда халықаралық, республикалық, облыстық және аудандық маңызы бар жалпыға ортақ пайдаланылатын автожолдардың жалпы ұзындығы 95 мың км құрайды, халықаралық және Республикалық маңызы бар автожолдардың ұзындығы шамамен 25 мың км құрайды, оның 91%-ы нормативтік жағдайда. Облыстық және аудандық маңызы бар автожолдардың ұзындығы 70 мың км құрайды, оның 85%-ы нормативтік жағдайда.

Дереккөз: ИИДМ деректері

Жалпыға ортақ пайдаланылатын автомобиль жолдарының ұзындығы, км

Жол инфрақұрылымын жаңғырту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсарта алады.

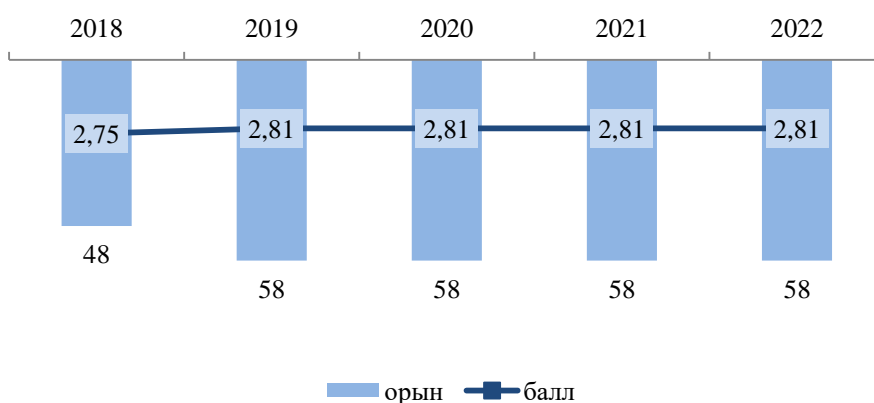
Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының Ауылдық аумақтарын дамытудың 2023 – 2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Нормативтік жағдайдағы жергілікті жолдардың (облыстық және аудандық маңызы бар) үлесі	2027 жылы 95%
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Нормативтік жағдайдағы республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2025 жылы 100%
	Нормативтік жағдайдағы жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2025 жылы 95%

■ **«Жоспарлау және логистика»** көрсеткіші азық-түлік қауіпсіздігі индексі аясында қарастырылады.

Әдістеме

Көрсеткіш ұлттық көлік жүйесі мен логистика жүйесінің тиімділігін өлшейді және логистика тиімділігі индексінің деректеріне негізделген. Жеткізу тізбегіне әсер ететін негізгі факторларға және жеткізу тізбегі тиімділігінің нәтижелеріне байланысты алты көрсеткіш қолданылады. Көрсеткіш 1-ден 5-ке дейін бағаланады, мұнда 5 = ең жақсы әлемдік тәжірибе.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы салыстырмалы түрде тұрақты динамиканы көрсетеді. 2018 жылы ел салыстырмалы түрде орташа позицияны иеленді-48 орын. 2019 жылы позицияның 10 пунктке айтарлықтай төмендеуі байқалды. Соңғы 4 жылда Қазақстан көрсеткіштің мәнін де (2,81 балл) да, рейтингтегі өз позициясын да (58 орын) өзгерткен жоқ.

Дереккөз: Food Security Index 2018-2022 деректері

«Жоспарлау және логистика» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Көлік жүйесі мен логистиканың жоғары деңгейі белгіленген жетекші орындарда Германия, Швеция, Бельгия, Австрия және Жапония тұр. Барлық топ-5 елде көрсеткіштің мәні 4 балдан жоғары.

Аутсайдер елдер-Гаити, Сьерра-Леоне, Нигер, Бурунди және Ангола, онда көлік жүйесі мен логистиканың деңгейі сәйкесінше төмен.

Көшбасшы елдер

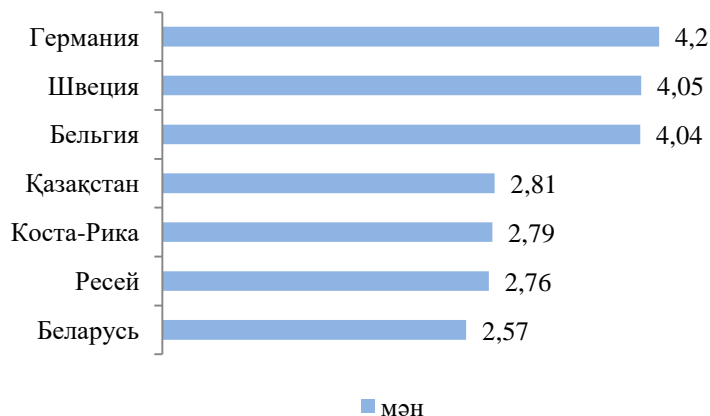
Орын	Ел	Мән
1	Германия	4,20
2	Швеция	4,05
3	Бельгия	4,04
4	Австрия	4,03
4	Жапония	4,03

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
109	Гаити	2,11
110	Сьерра Леоне	2,08
111	Нигер	2,07
112	Бурунди	2,06
113	Ангола	2,05

Дереккөз: Food Security Index 2022 деректері

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан тек Коста-Рикадан озып тұр (60 орын). Германия (1 орын), Швеция (2 орын) және Бельгия (3 орын) сияқты елдер ең жақсы нәтиже көрсетті. Бұл ретте Қазақстан осы рейтингке қатысатын ЕАЭО – ның барлық елдерінен - Ресей Федерациясынан (62 орын), Беларусьтен (84 орын) озып тұр.

Дереккөз: Food Security Index деректері 2022

ЭЫДҰ және ЕАЭО елдері «Жоспарлау және логистика» көрсеткіші бойынша

Логистикалық әлеуетті дамыту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсартта алады.

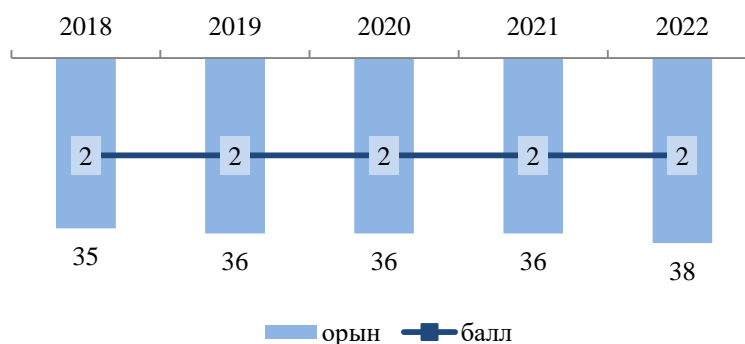
Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	«Көлік және қоймалау» секторындағы еңбек өнімділігі	2030 жылға қарай 29,3% - ға өсу
	«Көлік және қоймалау» негізгі капиталына инвестициялар	2030 жылға қарай 98,4% өсім
«Күшті аймақтар – ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзит көлемінің, оның ішінде контейнерлердің өсуі	2025 жылға қарай 30 млн. тонна, 1661 мың ЖФЭ
	Транскаспий бағытындағы контейнер ағынын ұлғайту	2025 жылға қарай 100 мың ЖФЭ

▪ **«Жол инфрақұрылымы»** көрсеткіші азық-түлік қауіпсіздігі индексі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Бұл көрсеткіш сауалнама болып табылады және EIU Risk Briefing компаниясының жеке зерттеуіне негізделген. Сауалнама респонденттердің пікірін «жол инфрақұрылымының сапасын және оның азық-түлік тасымалдаудағы рөлін бағалаңыз» сұрағына сәйкес бағалайды. Сұраққа жауаптар 0-ден 4-ке дейін, мұндағы 0=төмен сапа, 4=жоғары сапа.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақты динамиканы көрсетеді. 2018 жылы еліміз осы көрсеткіш бойынша елдердің бірінші үштен бірінде – 35-ші орында. 2019 жылдан бастап позицияның 38 орынға дейін біртіндеп төмендеуі байқалады, бұл әлемдік орташа көрсеткіштің артуына байланысты. Бұл ретте, бүкіл бағаланатын кезеңде Қазақстан көрсеткіштің мәнін өзгерткен жоқ-2 балл.

Дереккөз: Food Security Index деректері 2018-2022

«Жол инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Жол инфрақұрылымының жоғары деңгейі байқалатын бұл көрсеткіш бойынша көшбасшылар Австрия, Финляндия, Франция, Венгрия және Оман сияқты елдер болып табылады. Барлық аталған елдер максималды нәтиже көрсетті-4 балл.

Сырттан келген елдер – Сьерра-Леоне, Судан, Того, Украина және Йемен, мұнда логистика деңгейі айтарлықтай төмен. Елдер ең нашар нәтиже көрсетті – 0 балл.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Австрия	4,00
1	Финляндия	4,00
1	Франция	4,00
1	Венгрия	4,00
1	Оман	4,00

Аутсайдер елдер

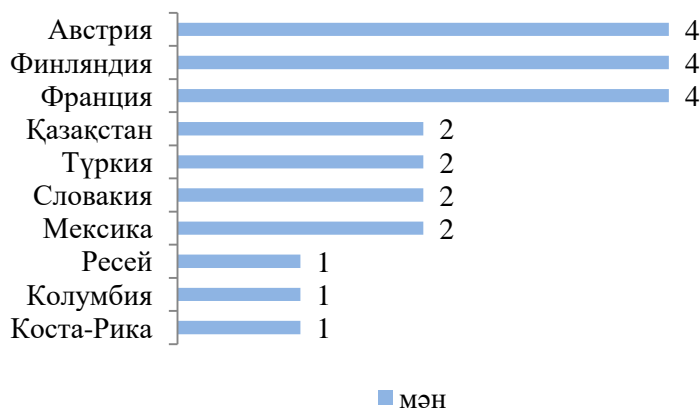
Орын	Ел	Мән
99	Сьерра Леоне	0,00
99	Судан	0,00
99	Того	0,00
99	Украина	0,00
99	Йемен	0,00

Дереккөз: Food Security Index деректері 2022

Осы рейтингке қатысатын ЕАЭО елдерінің ішінде Қазақстан тек Ресей Федерациясынан озып тұр (61 орын). Беларусь да 38-ші орында.

ЭЫДҰ елдерінің ішінде Мексика, Словакия және Түркия сияқты елдер де осындай позицияны иеленеді – 38 орын. Бұл ретте Қазақстан Колумбиядан (61 орын) және Коста-Рикадан (61 орын) озып тұр. Ең жақсы нәтиже Австрия (1 орын), Финляндия (2 орын) және Франция (3 орын) болды.

Жалпы Қазақстан жол инфрақұрылымының сапасы орташа елдер тобына кіреді, оған Аргентина, Әзірбайжан, Болгария, Чили, Греция, Үндістан, Израиль, Малайзия және Сербия сияқты елдер де кіреді.

Дереккөз: Food Security Index деректері 2022

ЭЫДҰ және ЕАЭО елдері «Жол инфрақұрылымы» көрсеткіші бойынша

Автожол инфрақұрылымын жаңғырту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсартта алады.

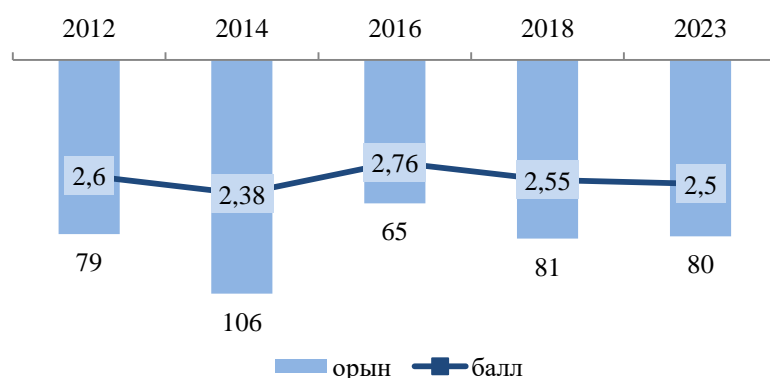
Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының Ауылдық аумақтарын дамытудың 2023 – 2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы	Нормативтік жағдайдағы жергілікті жолдардың (облыстық және аудандық маңызы бар) үлесі	2027 жылға қарай 95%
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Нормативтік техникалық жағдайда халықаралық және Республикалық маңызы бар автожолдар желісін келтіру және күтіп ұстау	2030 жылға қарай 100%
	Облыстық және аудандық маңызы бар автожолдарды нормативтік техникалық жағдайда келтіру және күтіп ұстау;	2030 жылға қарай кемінде 95%
	Интернетке қол жеткізе отырып, 3G-ден төмен емес стандарт бойынша мобильді байланыспен қамтамасыз етілген Республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2030 жылға қарай 100%
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Нормативтік жағдайдағы республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2025 жылға қарай 100%
	Нормативтік жағдайдағы жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2025 жылға қарай 95%
	Ұлттық стандартқа сәйкес жол бойындағы сервис объектілерімен қамтамасыз етілген автомобиль жолдарының үлесі	2025 жылға қарай 100%

▪ «Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы» көрсеткіші логистика тиімділігінің индексында қаралады.

Әдістеме

Әрбір ел үшін логистика тиімділігінің индексі Халықаралық, ұлттық және өңірлік логистикалық операторлардың, теміржол, автомобиль, теңіз, өзен немесе әуе көлігімен жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсететін көлік-экспедиторлық компаниялардың, сондай-ақ қойма операторларының сауалнамалары негізінде есептеледі. Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы өте төмен деңгейден (1 балл) өте жоғары деңгейге (5 балл) дейін бағаланады.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақсыз динамиканы көрсетеді. 2012 жылы ел 2,6 баллмен 79 позицияны иеленді. Бұдан кейін позицияның 27 пунктке 106 орынға дейін айтарлықтай төмендеуі орын алды. Кейінгі 3 зерттеуде (2016 жылдан 2023 жылға дейін) Қазақстан айтарлықтай жақсы нәтиже көрсетті – 2023 жылы 80 орын, қорытынды мәні 2,5 балл.

Дереккөз: LOGISTICS Performance деректері 2012-2023

«Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Сауда және көлік инфрақұрылымының Жоғары сапасы байқалған жетекші орындарда Сингапур, Швейцария, Германия, Канада және Финляндия орналасқан.

Бұл көрсеткіш бойынша артта қалған Сомали, Мадагаскар, Гаити, Ауғанстан және Ливия. Бұл елдердің орташа мәні 2 балдан аспайды.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Сингапур	4,6
2	Швейцария	4,4
3	Германия	4,3
4	Канада	4,3
5	Финляндия	4,2

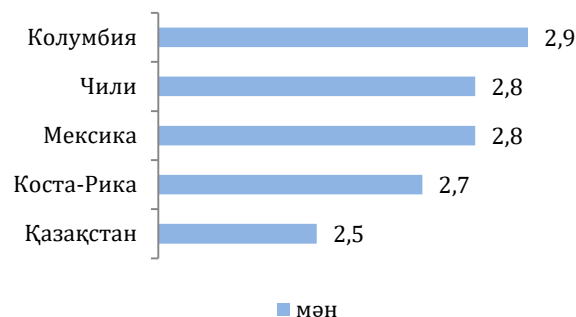
Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
133	Сомали	1,9
137	Мадагаскар	1,8
137	Гаити	1,8
139	Ауғанстан	1,7
139	Ливия	1,7

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан салыстырмалы түрде төмен позицияны иеленеді және тек Қырғызстаннан (89-орын) озып тұр. Беларусь (68 орын), Ресей Федерациясы (68 орын) және Армения (76 орын) сәйкесінше жоғары.

ЭЫДҰ елдерімен салыстырғанда Қазақстан ең нашар позицияны иеленеді. Бұл ретте ЭЫДҰ елдері арасында Колумбия (59 орын), Чили (63 орын), Мексика (63 орын) және Коста-Рика (68 орын) аутсайдерлер болып табылады.

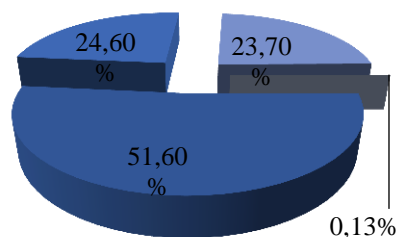
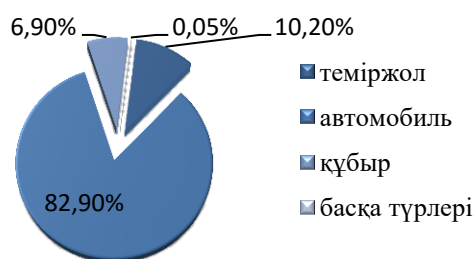

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері «Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы» көрсеткіші бойынша

«Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озып келе жатқан ЭЫДҰ елдері

Сауда және көлік инфрақұрылымының сапасы жүк тасымалы мен жүк айналымының көлемімен сипатталады. 2022 жылы Қазақстанда 3 874,4 млн тонна көлемінде жүк тасымалы жүзеге асырылды, бұл ретте жүк айналымы 596,6 млрд ткм құрады. Тасымалдардың ең көп саны автомобиль және темір жол көліктерімен жүргізілді - тиісінше 3 210,4 млн тонна және 395,5 млн тонна.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

ҚР бойынша жүк тасымалдарының жалпы көлеміндегі көлік түрлерінің үлесі, 2022 жыл

ҚР жүк айналымындағы көлік түрлерінің үлесі, 2022 жыл

Көлік-логистикалық кешеннің тиімділігін, қауіпсіздігі мен сенімділігін қамтамасыз ету үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсарта алады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Интернетке қол жеткізе отырып, 3G-ден төмен емес стандарт бойынша мобильді байланыспен қамтамасыз етілген Республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының үлесі	2030 жылға қарай 100%
	Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзит көлемі	35 млн. тонна, оның ішінде 2030 жылға қарай 2000 мың ЖФЭ дейінгі контейнерлік транзит
	Облыстық және аудандық маңызы	2030 жылға қарай 95%

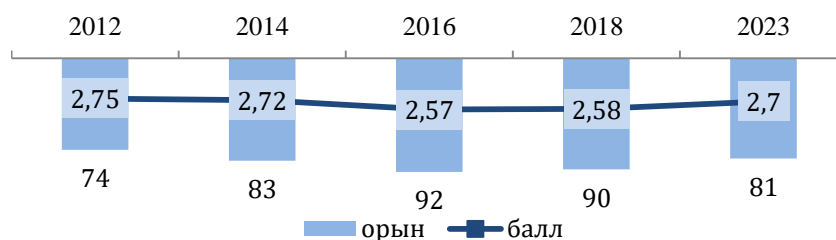
Құжат	Көрсеткіш	Мән
	бар автожолдар желісін нормативтік техникалық жағдайда келтіру және күтіп ұстау	
	Нормативтік техникалық жағдайда халықаралық және Республикалық маңызы бар автожолдар желісін келтіру және күтіп ұстау	2030 жылға қарай 100%

▪ **«Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі»** көрсеткіші логистика тиімділігінің индексінде қарастырылады.

Әдістеме

Әрбір ел үшін логистика тиімділігінің индексі Халықаралық, ұлттық және өңірлік логистикалық операторлардың, теміржол, автомобиль, теңіз, өзен немесе әуе көлігімен жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсететін көлік-экспедиторлық компаниялардың, сондай-ақ қойма операторларының сауалнамалары негізінде есептеледі. Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі өте төмен деңгейден (1 балл) өте жоғары деңгейге (5 балл) дейін бағаланады.

Қазақстан осы көрсеткіш бойынша ең бәсекелі позицияны иеленбейді – 3/4 елдің қатарында. Ең жақсы позиция 2012 жылы атап өтілді, бұл кезде ел 10 жыл ішінде 2,75 ұпай жинады. Одан әрі позицияның біртіндеп төмендеуі байқалады, 2016 жылы ең нашар нәтиже – 92 орын және 2,57 балл. 2023 жылы Қазақстан салыстырмалы түрде орташа нәтиже көрсетіп, 81-орынға жайғасты.

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

«Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі» көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Жоғары сапалы логистикалық қызмет көрсететін үздік 5 ел – Сингапур, Швейцария, Финляндия, Германия және Нидерланды.

Осы көрсеткіш бойынша рейтингті жабатын елдер – Габон, Гаити, Ауғанстан, Ливия және Сомали.

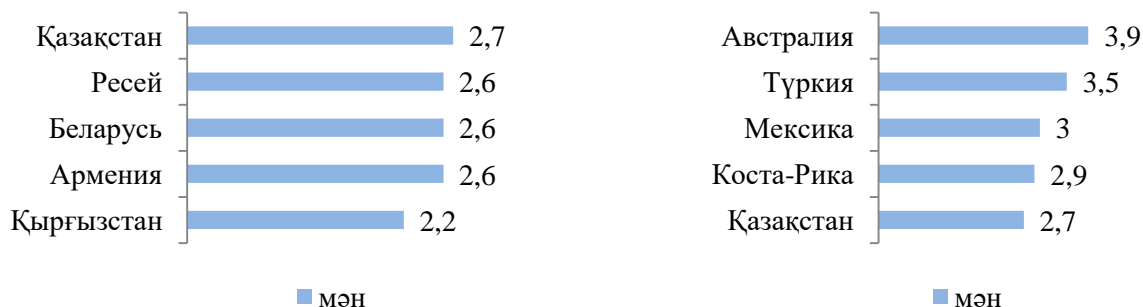
Көшбасшы елдер		
Орын	Ел	Мән
1	Сингапур	4,4
2	Швейцария	4,3
3	Финляндия	4,2
3	Германия	4,2
3	Нидерланды	4,2

Аутсайдер елдер		
Орын	Ел	Мән
136	Габон	2,0
136	Гаити	2,0
139	Афганистан	2,0
139	Ливия	1,9
140	Сомали	1,8

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

Айта кету керек, Қазақстан осы көрсеткіш бойынша ЕАЭО-ның барлық елдерінен озып келеді. Бұл ретте 2023 жылғы рейтингтегі ең нашар нәтиже Қырғызстан – 127 орынды иеленді. Беларусь, Ресей Федерациясы және Армения 92-ші орында.

Бұл ретте ЭЫДҰ-ның барлық елдері Қазақстаннан озып келеді. Осы көрсеткіш бойынша рейтингте ең жақын елдер – Коста-Рика (65 орын) және Мексика (61 орын).

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері «Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі» көрсеткіші бойынша

«Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озып келе жатқан ЭЫДҰ елдері

Логистикалық қызметтердің сапасын жақсарту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсартта алады.

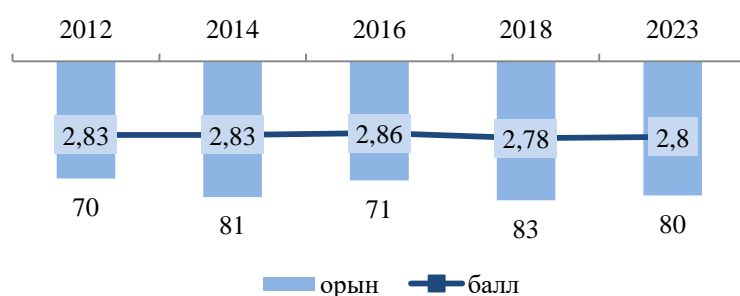
Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	Салалар бойынша бақыланбайтын (көлеңкелі) экономиканың үлесі – «Көлік және қоймалау»	2025 жылға қарай 2,4%
	Салалар бойынша еңбек өнімділігінің өсуі – «Көлік және қоймалау»	2025 жылға қарай 19,3%
	Салалар бойынша негізгі капиталға инвестициялардың өсуі – «Көлік және қоймалау»	2025 жылға қарай 90,9%
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	«Көлік және қоймалау» секторындағы еңбек өнімділігі; 2019 жылғы деңгейге «Көлік және қоймалау» негізгі капиталына инвестициялар;	2030 жылға қарай 29,3% - ға өсу
	Облыстық және аудандық маңызы бар автожолдар желісін нормативтік техникалық жағдайда келтіру және күтіп ұстау	2030 жылға қарай 95%
	Нормативтік техникалық жағдайда халықаралық және Республикалық маңызы бар автожолдар желісін келтіру және күтіп ұстау	2030 жылға қарай 100%

▪ **«Жүктердің өтуін қадағалау»** көрсеткіші логистика тиімділігінің индексында қаралады.

Әдістеме

Әрбір ел үшін логистика тиімділігінің индексі Халықаралық, ұлттық және өңірлік логистикалық операторлардың, теміржол, автомобиль, теңіз, өзен немесе әуе көлігімен жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсететін көлік-экспедиторлық компаниялардың, сондай-ақ қойма операторларының сауалнамалары негізінде есептеледі. Жүктердің өтуін қадағалау, өте төмен деңгейден (1 балл) өте жоғары деңгейге (5 балл) дейін бағаланады.

Соңғы 10 жылда Қазақстан тұрақсыз динамиканы көрсете отырып, 70-80 орын шегінде позицияларды иеленді. Әлсіз позициялар 2014 және 2018 жылдары белгіленді-сәйкесінше 81 және 83 орын. Сондай – ақ, көрсеткіштің мәні шамалы өзгергенін атап өткен жөн-2,78-2,86 балл шегінде. Жалпы Қазақстан орта позицияны иеленеді және осы көрсеткіш бойынша осы рейтинг елдерінің екінші төрттен біріне кіреді.

Дереккөз: LOGISTICS Performance 2012-2023 деректері

«Жүктердің өтуін қадағалау» көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Жетекші орындарға Сингапур, Дания, Финляндия, Австрия және Швейцария кіреді. Топ-5 елдің орташа мәні 4,26 баллды құрайды.

Аутсайдер елдер – Мадагаскар, Сомали, Ливия, Камерун, Ауғанстан. Рейтингті жабатын 5 елдің орташа мәні 1,8 баллды құрайды.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Сингапур	4,4
2	Дания	4,3
3	Финляндия	4,2
3	Австрия	4,2
3	Швейцария	4,2

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
134	Мадагаскар	2,0
137	Сомали	1,8
137	Ливия	1,8
137	Камерун	1,8
140	Ауғаныстан	1,6

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан ең үздік нәтиже көрсетті-80 орын. Одан кейін Беларусь (94 орын), Ресей Федерациясы (98 орын), Армения (117 орын) және Қырғызстан (117 орын).

ЭЫДҰ елдерімен салыстырғанда Қазақстан әлі де артта қалып отыр. Осы көрсеткіш бойынша рейтингтегі ең жақын елдер – Коста-Рика (72 орын), Чили (65 орын) және Литва (62 орын).

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері «Жүктердің өтуін қадағалау» көрсеткіші бойынша

«Жүктердің өтуін қадағалау» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озып келе жатқан ЭЫДҰ елдері

Қазақстанда 2022 жылы 24 449,6 мың тоннаға контейнерлерде жүк тасымалдау жүзеге асырылды. Бұл ретте басым бөлігі халықаралық қатынастар бойынша тасымалданған – 61,6%. Қалалық байланыстар ең аз үлесті алады – 0,05%.

Дереккөз: ҚР СЖЖРА деректері

Көліктің барлық түрлерімен контейнерлерде жүктерді тасымалдау

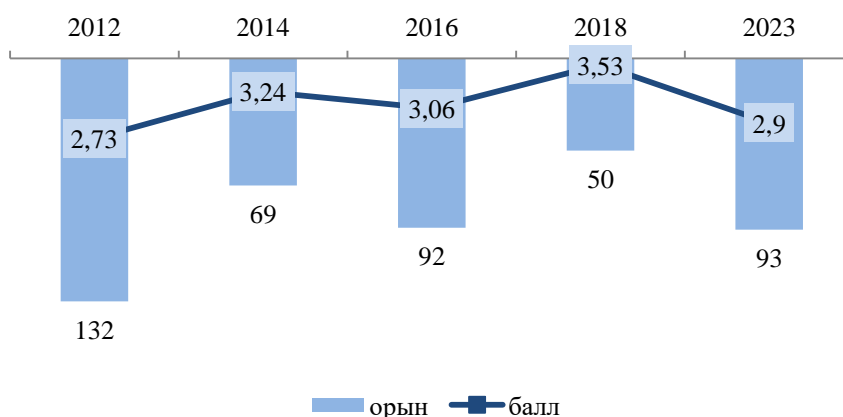
Жүктердің өтуін қадағалау мүмкіндіктерін жақсарту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда. Бұл көрсеткіш логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігінің сипаттамаларының бірі болып табылады, сондықтан «Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі» көрсеткіші үшін қарастырылған ұқсас көрсеткіштерге қол жеткізу «Жүктердің өтуін қадағалау» көрсеткішінің нәтижелерін жақсарта алады.

- «Жүктерді уақтылы жеткізу» көрсеткіші логистика тиімділігінің индексінде қарастырылады.

Әдістеме

Әрбір ел үшін логистика тиімділігінің индексі Халықаралық, ұлттық және өңірлік логистикалық операторлардың, теміржол, автомобиль, теңіз, өзен немесе әуе көлігімен жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсететін көлік-экспедиторлық компаниялардың, сондай-ақ қойма операторларының сауалнамалары негізінде есептеледі. Жүктерді уақтылы жеткізу өте төмен деңгейден (1 балл) өте жоғары деңгейге (5 балл) дейін бағаланады.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы тұрақсыз динамиканы көрсетеді. Ең әлсіз позиция 2012 жылы – 132 орын. Одан кейін 63 позицияға айтарлықтай өсу байқалды (көрсеткіштің мәні 0,51 балға жақсарып) – 2014 жылы 69 орын. 2016 жылдан 2023 жылға дейін Қазақстан 2018 жылы позициясын 50 орынға дейін жақсартып отырып, тұрақсыз динамиканы көрсетті. 2023 жылы көрсеткіш мәнінің 0,63 балға төмендеуіне байланысты Қазақстан өз позициясын 93 орынға дейін нашарлатты.

Дереккөз: LOGISTICS Performance данныех деректері 2012-2023

«Жүктерді уақтылы жеткізу» көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Жүктерді уақтылы жеткізудің жоғары деңгейі байқалған жетекші орындарда Сингапур, Финляндия, Австрия, Швейцария және Тайвань орналасқан.

Сомали, Ауғанстан, Ливия, Ангола және Камерун рейтингін аяқтайды. Бұл ретте осы елдер көрсеткішінің орташа мәні (2,2 балл) топ-5 елдің орташа мәнінен (4,26 балл) іс жүзінде 2 есе аз.

Көшбасшы елдер

Орын	Ел	Мән
1	Сингапур	4,3
1	Финляндия	4,3
1	Австрия	4,3
4	Швейцария	4,2
4	Тайвань	4,2

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
134	Сомали	2,3
134	Афганистан	2,3
138	Ливия	2,2
139	Ангола	2,1
139	Камерун	2,1

Дереккөз: LOGISTICS Performance Index деректері 2023

ЕАЭО елдері арасында Қазақстан Ресей Федерациясымен (93 орын) ұқсас жағдайға ие. Ең жақсы нәтиже Беларуссияда байқалады - 76 орын. Төменде Армения (110 орын) және Қырғызстан (130 орын) орналасқан.

ЭЫДҰ-ның барлық елдері «Жүктерді уақтылы жеткізу» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озып келеді. Сырттан келгендер-Коста-Рика (65 орын) және Словения (59 орын). Сондай-ақ, ЭЫДҰ-ның барлық елдері көрсеткіштерінің орташа мәні 3 балдан жоғары екенін атап өткен жөн.

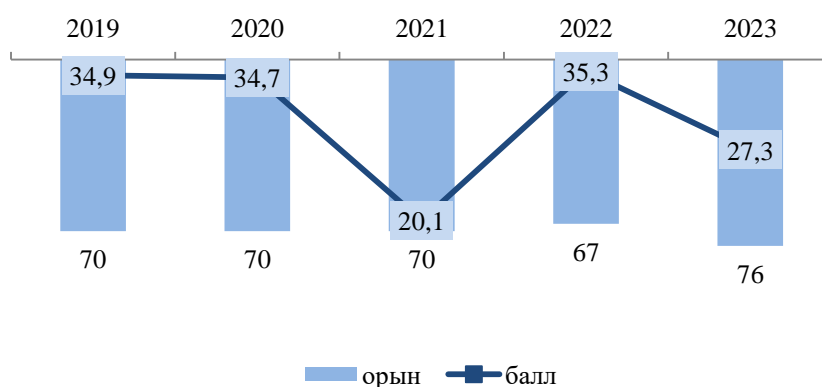
Жүктерді уақтылы жеткізуді қамтамасыз ету үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда. Бұл көрсеткіш логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігінің сипаттамаларының бірі болып табылады, сондықтан «Логистикалық қызметтердің сапасы мен құзыреттілігі» көрсеткіші үшін қарастырылған ұқсас көрсеткіштерге қол жеткізу «Жүктерді уақтылы жеткізу» көрсеткішінің нәтижелерін жақсартта алады.

▪ **«Логистиканың өнімділігі»** көрсеткіші Жаһандық инновациялық индексте қарастырылады.

Әдістеме

Көрсеткіш ұлттық көлік жүйесі мен логистика жүйесінің тиімділігін өлшейді және логистика тиімділігі индексінің деректеріне негізделген. Жеткізу тізбегіне әсер ететін негізгі факторларға және жеткізу тізбегі тиімділігінің нәтижелеріне байланысты алты көрсеткіш қолданылады. 0-ден 100-ге дейінгі баллмен өлшенеді, мұнда 100 максимум.

Қазақстанның «Логистика өнімділігі» көрсеткіші бойынша позициясы салыстырмалы түрде тұрақты динамиканы көрсетеді. 2019-2021 жылдары еліміз 70-ші орынды иеленді. Бұл ретте 2021 жылы көрсеткіштің мәні 20,1 балға дейін төмендеді және орташа әлемдік мәннің төмендеуіне байланысты елдің ұстанымы өзгерген жоқ. Бұдан әрі көрсеткіштің 35,3 балға дейін ұлғаюы байқалады, бұл елдің рейтингтегі позициясының жақсаруына әсер етті – 2022 жылы 67 орын. 2023 жылы көрсеткіш мәнінің 8 балға төмендеуіне байланысты елдің позициясы 9 тармаққа – 76 орынға нашарлады. Жалпы, осы көрсеткіш бойынша елдің ұстанымы 70-76 орын шегінде сақталады.

Дереккөз: Global Innovation Index 2019-2023

«Логистикалық өнімділік» көрсеткіші бойынша Қазақстанның орны мен мәні

Логистика өнімділігінің жоғары деңгейі байқалатын жетекші орындарда Сингапур, Финляндия, Дания, Германия және Нидерланды орналасқан. Логистикалық өнімділігі төмен елдер – Қырғызстан, Мадагаскар, Мавритания, Ангола және Камерун.

Көшбасшы елдер

Орын	Елдер	Мән
1	Сингапур	4,3
2	Финляндия	4,2
3	Дания	4,1
3	Германия	4,1
3	Нидерланды	4,1

Дереккөз: Global Innovation Index 2023

Аутсайдер елдер

Орын	Елдер	Мән
106	Қырғызстан	2,3
106	Мадагаскар	2,3
106	Мавритания	2,3
111	Ангола	2,1
111	Камерун	2,1

Қазақстан мен Беларусь ЕАЭО елдері арасында Ең үздік нәтиже көрсетті – 76 орын. Төменде Ресей Федерациясы (82 орын), Армения (89 орын) және Қырғызстан (106 орын) орналасқан. Логистиканың өнімділік деңгейі бойынша ЕАЭО-ның барлық елдері көрсеткіштерінің мәні 30 балдан аспайды.

Сонымен қатар, ЭЫДҰ-ның барлық елдері Қазақстаннан озып келеді. Рейтинг бойынша ең жақын ел – Мексика (65 орын) және Коста-Рика (65 орын).

Дереккөз: Global Innovation Index 2023

«Логистиканың өнімділігі» көрсеткіші бойынша ЕАЭО елдері

«Логистиканың өнімділігі» көрсеткіші бойынша Қазақстаннан озып келе жатқан ЭЫДҰ елдері

Қазақстанның логистика өнімділігі бойынша салыстырмалы түрде төмен позицияларына қарамастан, 2022 жылы көлік және қоймалау саласының өсуі 5,6% құрағанын атап өткен жөн. Бұл ретте көлік-логистикалық нарықтың негізгі капиталына салынған инвестициялар 5,4% - ға ұлғайып, 1,55 трлн теңгеден асты.

Қазақстандағы көліктің негізгі көрсеткіштері, 2022 жыл

Жүктерді тасымалдау	3 874,4 млн тонна
Көліктің барлық түрлерінің жүк айналымы	596,6 млрд ткм
Жолаушыларды көліктің барлық түрлерімен тасымалдау	7 778,5 млн адам
Көліктің барлық түрлерінің жолаушылар айналымы	114 073,1 млн пкм

Дереккөз: ҚР СЖЖРА ҰСБ деректері

Логистиканың өнімділігін арттыру үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар жүзеге асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсартта алады.

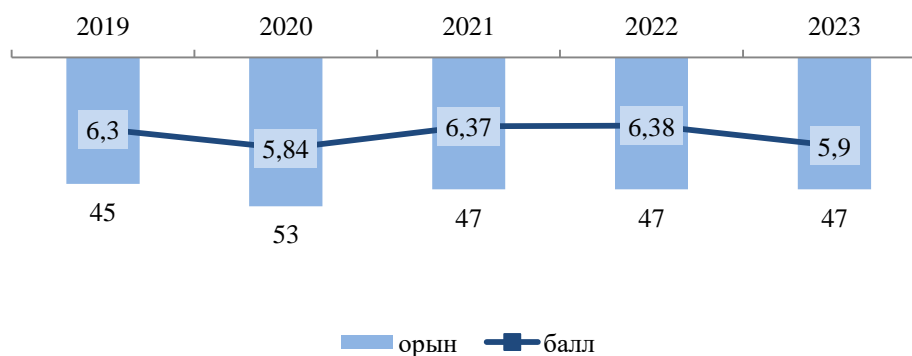
Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Көлік және қоймалау секторындағы еңбек өнімділігі	2030 жылға қарай 29,3% - ға өсім
	«Көлік және қоймалау» негізгі капиталына инвестиция салу	2030 жылға қарай 98,4% өсім

▪ **«Әуе тасымалының сапасы»** көрсеткіші IMD Әлемдік бәсекеге қабілеттілік рейтингі шеңберінде қаралады.

Әдістеме

Бұл көрсеткіш сауалнама болып табылады, онда бизнес-қоғамдастық өкілдерінің респонденттері «әуе тасымалының сапасы бизнестің дамуына кедергі келтіре ме немесе ынталандырады ма?» 0-ден 10 баллға дейін өлшенеді, мұнда 0-кедергі, 10-ынталандырады.

Осы көрсеткіш бойынша Қазақстанның ұстанымы салыстырмалы түрде тұрақты динамиканы көрсетеді. 2019 жылы ел ең жоғары позицияны иеленді – 45 орын. Бұдан әрі көрсеткіш мәнінің 0,46 балға төмендеуіне, сондай-ақ орташа әлемдік мәннің ұлғаюына байланысты 8 пунктке 53 орынға дейін елеусіз төмендеу байқалады. 2021-2023 жылдары Қазақстан рейтингке қатысушы елдер санының ұлғаюына және соның салдарынан әлемдік орташа мәннің төмендеуіне байланысты көрсеткіштің мәні 5,9-ға дейін төмендеген кезде 47-орында бекітілді.

Дереккөз: IMD 2019-2023 деректері

«Әуе тасымалының сапасы» көрсеткіші бойынша Қазақстанның ұстанымы мен маңызы

Әуе тасымалының Жоғары сапасы байқалған топ – 5 ел-БАӘ, Дания, Катар, Швейцария және Жапония.

Әуе тасымалының сапасы төмен деңгейде қалатын елдер – Мексика, Аргентина, Моңғолия, Словения, Венесуэла.

Көшбасшы елдер

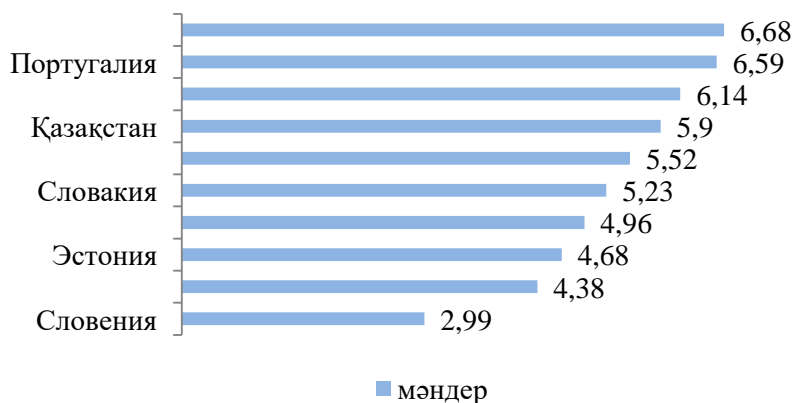
Орын	Ел	Мән
1	БАӘ	9,10
2	Дания	9,06
3	Катар	8,84
4	Швейцария	8,83
5	Жапония	8,58

Дереккөз: IMD-2023 деректері

Аутсайдер елдер

Орын	Ел	Мән
60	Мексика	4,38
61	Аргентина	3,92
62	Моңғолия	3,46
63	Словения	2,99
64	Венесуэла	2,11

ЭЫДҰ елдері арасында Қазақстан Литва (52 орын), Словакия (57 орын), Колумбия (58 орын), Эстония (59 орын), Мексика (60 орын) және Словения (63 орын) сияқты елдерден озып кетті. Сонымен қатар, Италия (46 орын), Португалия (43 орын) және Польша (40 орын) сияқты елдер рейтингте әлі де жоғары.

Дереккөз: IMD-2023 деректері

ЭЫДҰ елдері мен Қазақстан «Әуе тасымалының сапасы» көрсеткіші бойынша

Айта кету керек, Халықаралық Азаматтық авиация ұйымының (ИКАО) стандарттарына сәйкес ұшу қауіпсіздігі деңгейі бойынша Қазақстан ТМД елдері арасында 74% көрсеткішімен 2-орынды алады, бұл ретте әуежайлардың қауіпсіздік деңгейі 83% құрайды. Бұл көрсеткіштер орташа әлемдік көрсеткіштерден жоғары және ЭЫДҰ елдерінің деңгейімен салыстыруға болады. Мысалы, Нидерланды, Бельгия, Португалия, Чехия сияқты елдерде қауіпсіздік деңгейі 87%, Латвия (86%), Дания (85%), Исландия және Польша (84%) құрайды.

ҚР СЖЖРА ҰСБ деректеріне сәйкес, 2022 жылы қазақстандық авиакомпаниялар шамамен 12 млн. адамды (11 493,6 мың адам) тасымалдады. Жалпыға ортақ пайдаланылатын әуе көлігінің жолаушылар айналымы 20 038,8 млн пкм құрады.

Әуе тасымалының сапасын жақсарту үшін мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында бірқатар шаралар іске асырылуда.

Құжаттарда көрсеткіштер қарастырылған, оларға қол жеткізу рейтингтердегі қаралатын көрсеткіштердің нәтижелерін жақсарта алады.

Құжат	Көрсеткіш	Мән
Қазақстан Республикасының көлік-логистикалық әлеуетін дамытудың 2030 жылға	Транзиттік әуе жолаушыларының саны	2030 жылға қарай 3000 мың адамға дейін

Құжат	Көрсеткіш	Мән
дейінгі тұжырымдамасы		
«Күшті аймақтар-ел дамуының драйвері» ұлттық жобасы	Жергілікті әуе желілерінің әуеайлақтарын қалпына келтіру	2025 жылға қарай 8 әуеайлақ
	Қазақстан әуежайларының жерүсті инфрақұрылымын жаңғырту	2025 жылға қарай 5 әуежай

ҚОРЫТЫНДЫ

Халықаралық рейтингтердегі инфрақұрылымдық даму көрсеткіштері бойынша елдің позицияларын талдау Қазақстанның көрсеткіштер түріне байланысты бәсекелестік және әлсіз позицияларға ие екенін көрсетті, бірақ негізінен бұл орташа позициялар.

Еліміз 11 көрсеткіш бойынша бәсекеге қабілетті, оның ішінде 3 Әлеуметтік инфрақұрылым көрсеткіші (*электр энергиясының қолжетімділігі, өнімдерді қауіпсіз сақтау мүмкіндігі, орман алқаптарының өсуі*), 3 өндірістік инфрақұрылым көрсеткіші (*Астық қоймалары, егістік жерлер, ішкі энергия өндіру көлемі*) және 5 цифрлық инфрақұрылым көрсеткіші (*ұялы байланыс абоненттері, ұялы телефон арқылы қоңырау шалу құны, онлайн басқаруға, Үкіметтің онлайн-сервисі, электрондық қатысу*).

Бұл ретте 4 көрсеткіш бойынша Қазақстан рейтингтерде көш бастап тұр. Сонымен, электрмен жабдықтауға 100% қол жетімді Ел әлеуметтік прогресс индексі мен азық-түлік қауіпсіздігі индексінде көш бастап тұр, бұл өнімдерді қауіпсіз сақтауға мүмкіндік береді. Астық сақтауды жақсарту үшін фермерлерге қаржылай қолдау көрсету бойынша да сол индексте көшбасшы ел болып табылады. Сонымен қатар, 100 адамға 129,38 бірлік ұялы телефон байланысы қызметіне жазылумен Қазақстан әлеуметтік прогресс индексінде 1-ші орында. Сонымен қатар, соңғы екі көрсеткіш бойынша бірқатар елдер, сондай-ақ Қазақстан да бірінші орында тұрғанын атап өткен жөн.

Қазақстан 5 көрсеткіш бойынша әлсіз позицияға ие (*қауіпсіз тазартылған сарқынды сулар, жаңартылатын энергия көздері, ирригациялық Инфрақұрылым, интернет жылдамдығы және телекоммуникацияға Инвестициялар*).

IMD рейтингінің деректеріне сәйкес Қазақстанда халықтың 35,7% - ы Ағынды суларды тазарту құрылыстарына қосылған. Бұл мәнмен ел 64 елдің ішінде 56-орында тұр, ал жетекші елдерде бүкіл халық Ағынды суларды тазарту қондырғыларына қосылған. Айта кету керек, тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023-2024 жылдарға арналған тұжырымдамасы шеңберінде 2030 жылға қарай сарқынды суларды тазарту деңгейін 98,1% - ға дейін қамтамасыз ету көзделген, бірақ бұл тек республикалық және облыстық маңызы бар қалаларда ғана.

Энергияның жалпы көлеміндегі жаңартылатын энергия көздерінің үлесі бойынша 1,7% мәні бар Қазақстан IMD рейтингінде 64 ел арасында 57-орынды алады. Жетекші елдерде ЖЭК үлесі 40% - дан асады (*Бразилия – 47,9%, Норвегия – 53,4, Исландия – 89,5%*). Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарына сәйкес электр энергиясының үлесін 2025 жылға қарай ЖЭК - тен 6% - ға, 2029 жылға қарай 12,5% - ға және 2050 жылға қарай 50% - ға дейін арттыру жоспарлануда. Демек, орта мерзімді перспективада Қазақстан осы көрсеткіш бойынша төмен позицияларға ие болады.

Әлсіз жағы-суару инфрақұрылымы. Суару үшін жабдықталған жердің тек 1,03% - ы бар Қазақстан Азық-түлік қауіпсіздігі индексінде 86-орында. Бұл ретте жердің 50% - дан астамы суарумен жабдықталған (*Египет – 99,66%, Бангладеш – 54,49%, Жапония-54,7%*) жетекші елдерді айтпағанда, орташа әлемдік мән 3,78% құрайды. Мемлекеттік

жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде суармалы жерлердің ауданы 2030 жылға қарай 2,5 млн га-ға дейін (*қазіргі уақытта 1,4 млн га*), суарумен жабдықталған жерлердің үлесін орта есеппен 2,2% - ға дейін ұлғайтты. Бұл Орта мерзімді перспективада осындай жоспарлармен Қазақстан Азық-түлік қауіпсіздігі рейтингінде орташа әлемдік мәнге жете алмайтынын білдіреді.

Соңғы жылдары интернеттің өткізу қабілетінің басқа елдермен салыстырғанда баяу өсуі Қазақстанның IMD рейтингіндегі позициясының жыл сайынғы төмендеуіне алып келеді. Мәселен, Интернет жылдамдығы 34,2 Мбит / с Қазақстан 64 ел арасында 60 орынға дейін төмендеді. Көшбасшы елдерде жылдамдық 150 Мбит/с – тан асады (*АҚШ – 162,3 Мбит/с, Исландия – 175,9 Мбит/с, Сингапур-179,4 Мбит/с*).

Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде 2029 жылға қарай халық пен бизнесті 100 Мбит/с жоғары жылдамдықты интернетпен қамтамасыз етуге бағытталған бірқатар шаралар көзделген.

ЖІӨ-нің 0,09% - % құрайтын мүлік пен желіні сатып алу үшін телекоммуникация секторына жалпы инвестициялар бойынша Қазақстан да 64 елдің арасында 62 – ші орында тұр. Жетекші елдерде телекоммуникацияға Инвестициялар ЖІӨ-нің шамамен 1% құрайды (Греция – 0,66%, Индонезия – 0,76%, Ботсвана – 1,08%). Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары шеңберінде көзделген «Ақпарат және байланыс» саласындағы негізгі капиталға инвестициялардың жоспарланып отырған өсуіне қарамастан, бұл IMD рейтингінде елдер бойынша орта деңгейге жету үшін жеткіліксіз.

Инфрақұрылымдық дамудың қалған **36 көрсеткіші** бойынша **Қазақстан Орта позицияларды иеленеді**. Бұл ретте көлік инфрақұрылымы бойынша елімізде барлық көрсеткіштер бойынша орташа позициялар бар.